

Začasno na tujem
stran 19 do 26

5 | rodna gruda

maj 1971

revija za Slovence po svetu

Slovenija

Iz vaših pisem	2—3
Miha Marinko: Mladost v vojnih tegobah	5
Na kratko	6—9
Na belokranjski preji	8
Naš pogovor: Mimi Malenšek	9
Stane Jesenovec: Poljanska dolina	10
Lovrenc na Dravskem polju	12
Srečanje v Dolenjskih Toplicah	13
Lojze Trstenjak: Kristalno steklo iz Rogaške Slatine	14
Ernest Petrin: Petnajst let polk in valčkov	16
Filatelija, Vaš kotiček	18
English Section	19
Partie française	24
Página en español	26
Naši po svetu	27—29
Naši pomenki	30
Kulturni razgledi	32—34
Peter Breščak: V Parizu dogledana Slovenija	32
Naša beseda	35
Otroci berite	36
Vaše zgodbe	38
Mimi Malenšek: Pojoči labodi (odlomek)	40

Slika na naslovni strani: Kostanjevica na Krki, na 2. strani ovitka: sajenje lipe miru v Hotavljah (zgoraj), Višnja gora (spodaj)

Revijo »Rodna gruda« izdaja Slovenska izseljenska matica • Uredništvo in uprava: 61001 Ljubljana, Cankarjeva 1/II, poštni predal 169, Jugoslavija
• Telefon uredništva: 23-102, telefon uprave: 21-234 • Glavni urednik: Božo Kovač • Odgovorni urednik: Jože Prešeren • Urednica: Ina Slokan
• Uredniški odbor: Tone Gošnik, Mile Klopčič, Stane Lenardič, Ernest Petrin, Zdenko Roter, Aca Stanovnik, Franc Šebjanič, Franc Šetinc • Pre-
vajalci: Milena Milojevič (angleščina), Viktor Jesenik (francoščina), Albert Gregorič (španščina) • Revija izhaja mesečno — 7. in 8. številka
izideta skupno • Rokopisov uredništvo ne vrača • Poštnina plačana v gotovini • Naročnina: letno za posamezne države: Anglija 1,25 Lstg, Avstri-
ja 80,00 Sch, Belgija 150,00 Bfr, Danska 21,00 Dkr, Finska 10,00 Fm, Francija 15,00 FF, Grčija 90,00 Dr, Holandija 11,00 Hfl, Italija 1.900,00 Lit, Nem-
čija 12,00 DM, Norveška 22,00 Nkr, Švedska 15,00 Skr, Švica 13,00 Sfr; prekmorske države — ZDA, Kanada, Avstralija, Argentina in druge 5,00 US
dolarjev ali enakovrednost v drugi valuti oziroma dinarjih • Plačila naročnine: za dinarje tekoči račun 501-8-51, devizni račun 501-620-2-32002-10-3796
pri Jugobanki, Ljubljana, po mednarodni poštni nakaznici ali s čekom v priporočenem pismu • Tisk: »Kočevski tisk«, Kočevje

Na Triglav!

Slovenci v Švici prirejamo v juliju izlet na naš najvišji vrh, na našega očaka, Triglav. Pristrčno so vabljeni tudi vsi ljubitelji planin, ki bodo v juliju, točneje od 20. julija do 1. avgusta na dopustu v domovini. Seveda to vabilo ne velja samo Slovincem v Švici, pač pa tudi vsem rojakom iz drugih držav, ki imajo željo povzpeti se na Triglav.

Izdelan imamo tudi že okviren program potovanja: 21. julija odhod z avtobusom iz Ljubljane do Mojstrane. Od tod se bodo peš napotili mimo prelepega slapa Peričnik do Aljaževega doma v Vratih, kjer bi prenočili. Zgodaj zjutraj 22. julija bi se napotili čez Prag do Staničeve kočice, kjer bi bil počitek, nato pa bi nadaljevali pot do naše najvišje gorske postojanke na Kredarici, kjer bi bilo kosilo. Popoldne bi nadaljevali pot na vrh Triglava in se vrnili v dom Planika pod Triglavom, kjer bi prenočili. 23. julija zgodaj zjutraj bi odšli do kočice na Doliču, nato čez Hribarice ali za Kanjavcem do kočice na Prehodovcih in dalje po dolini Triglavskih jezer do kočice pri Triglavskih jezerih, kjer bi ponovno prenočili. 24. julija zgodaj zjutraj odhod mimo sedmega triglavskega jezera, oziroma Črnega jezera do kočice Savica in ogled slapa Savica. Tu bi nas spet čakal avtobus in nas popeljal na Brezje, kjer bi se izletniki po želji lahko udeležili sv. maše. V eni izmed bližnjih gostiln bi bilo nato kosilo in zaključek izleta.

Zadnji rok za prijave je 15. junij, lahko pa se prijavite na moj naslov ali na naslov Slovenske izseljenske matice oziroma uredništva Rodne grude. Želimo, da bi se tega srečanja udeležilo čim več naših rojakov, ki želijo preživeti nekaj veselih ur v lepih slovenskih gorah. Naknadno, po prispelih prijavih, bomo objavili vse podrobnosti o izletu in točen kraj zbirališča.

**August Teropšič, Seestrasse 358,
8706 Meilen ZH, Schweiz**

Z zadovoljstvom smo sprejeli pobudo za organizacijo izleta na Triglav in bomo po svojih močeh z veseljem pomagali pri pripravih. Tudi mi vas vabimo, da se v čim večjem številu prijavite. Pot na Triglav je lahka in ta, ki jo je pripravil rojak Teropšič, še posebno, saj ne bo zahtevala posebnega navora. Koliko je po svetu slovenskih društev, ki so prevzela ime »Triglav«! Ali ne bi pri tej akciji še posebej sodelovala ta društva? Morda vsaj tista iz Evrope — iz Francije, iz Stuttgarta?

Sodelujte pri tej akciji! Podrobneje bomo o tem še pisali.

Spomini ob jubileju

Ko sem prejela januarsko Rodno grudo, sem v članku na peti strani prebrala, da Slovenska izseljenska matica letos praznuje dvajsetletnico svojega delovanja. Takoj sem se v mislih potopila v minula leta. Osemnajst jih je preteklo, odkar sem prvokrat po zadnji svetovni vojni prišla na obisk v drago domovino. Takrat sem bila prvič na uradu Matice in se seznanila z matičarji. Vseh se dobro spominjam. A na žalost, so nekateri med njimi zdaj že pokojni.

Tajnik je bil takrat Albert Švagelj, rada sem se pomenkovala z njim. Zdaj je upokojen. Blagajnik Hercoog je bil vedno nasmejan; zdaj pa je že med pokojnimi. Pisatelj Tone Seliškar, prvi predsednik Matice, me je nagovoril, da sem se odločila napisati nekoliko zgodovine svoje rojstne vasi. Članek, ki mu je Seliškar izbral naslov »Lepše vasice na svetu ni«, je bil zatem objavljen v Slovenskem izseljenskem koledarju. V lepem spominu mi je ostal tudi glavni urednik Rodne grude Tomo Brejč. Kako je bil zavzet za revijo. Tudi on je dosti prehitro odšel tja, od koder ni povratka. Od rojakov, s katerimi sem se srečavala v uradu Matice, tudi marsikoga danes ni več. Naj bo vsem pokojnim ohranjen blag spomin.

Ko brskam med spomini na minula leta, se mi misel ustavi pri letu 1953. To je bil moj prvi povojni obisk domovine. Takrat smo potovali še z ladjami preko morja. Velika skupina nas je bila. Dobra, razigrana družba. Vsi smo nestrpnost čakali srečanja z domovino in domačimi. Tam na Notranjskem sta takrat še živela moja oče in mati. Ko smo se bližali evropski celini, mi je kar močneje utripalo srce ob misli, da bom po dolgih petindvajsetih letih spet objela drage starše in videla rodno vasico. V dolgih letih moje odsotnosti je tudi moj rojstni kraj doživel dosti sprememb. Med zadnjo vojno je bilo tam veliko hudega. Mnogo vaščanov je pomrlo — nekatere so postrelili okupatorji, mnoge so odpeljali v italijanska in nemška taborišča. Dosti od teh se jih ni več vrnilo. Tudi brat France se je v zadnjem trenutku, dan pred prihodom Amerikancev, rešil strašne smrti v krematoriju nemškega taborišča.

Moja potovanja v domovino so mi vsa ostala v lepem spominu, čeprav ni bilo

včasih vse tako, kakor bi želela. Spoznala sem se z mnogimi rojaki in navezala številna prijateljstva. Z mnogimi si še vedno dopisujemo. Naročnica Rodne grude sem, odkar je začela izhajati. Prva leta sem bila tudi njena vneta nabiralka novih naročnikov. Nekateri od teh, ki sem jih takrat pridobila, so revijo z leti žal opustili zaradi pešanja vida. Mlajši rod v Ameriki pa se bolj zanima za šport in tako je vse težje pridobiti nove naročnike tukaj v barbertonski okolici.

Danes, ko pišem to pismo je prvi marec. Po precej ostri zimi se je vreme naglo spreobrnilo in izgleda kot prava pomlad. Z mojim zdravjem pa ni najbolje. Pred tednom sem prišla iz bolnišnice. Moram se še tiščati na toplem v sobi. V največjo uteho mi je bilo, da so se me med boleznijo spomnili prijatelji in prijateljice z bodrilnimi karticami in cvetjem. To bolnika opogumi in mu je kot najboljši zdravilo. Saj tako spoznaš, da v svojih težavah nisi sam. Vsem prijateljem se toplotno zahvaljujem. Pristrčna hvala tudi za obiske!

Ob zaključku naj še omenim, da si nikoli nisem predstavljala, da bom tako dolgo živela, da bova z možem slavila petdesetletnico poroke. To pa sva doživela lani. In izpolnila se mi je največja želja, da sva najin zlati jubilej praznovala v domovini — v naši dragi Ljubljani. V znamenem Jamnikovem gostišču na Vrhovcih sva v krogu sorodnikov in prijateljev, med katerimi so bili tudi matičarji, praznovala najin zlati jubilej. Srčna hvala gospe Jamnikovi za lepo okrašeno sobo in dobro postrežbo. Topla zahvala matičarjem in sorodnikom za darila in čestitke. Posebej se moram zahvaliti mojemu sovaščanu, upokojenemu majorju Jožetu Janežu, ki je prihitel na naše slavje iz Murske Sobote. Za najino obletnico je zbral odlomke iz zgodovine najinih družin — Trohove in Koncove po očetju. Ob njegovem lepem sestavku sva bila oba ganjena.

Oba z možem čestitava Matici k jubileju. Še mnogo, mnogo uspešnih let in hvala za vse storjeno v korist nas, ki živimo na tujem.

Jennie Troha, Barberton, Ohio, ZDA

**VISOKI
BONBONI**

Slovenskega pevca ni bilo

Čeprav je že precej dolgo od gostovanja pevcev iz Jugoslavije pri nas na Švedskem, ki ga je za jugoslovanske klube organizirala RTV Beograd, vam vseeno pišem. Med nastopajočimi je bil najavljen tudi naš Lado Leskovar. Slovenci smo bili navdušeni nad obiskom popularnega slovenskega pevca in še z večjo vnemo smo pomagali pri prodaji vstopnic. Dan pred gostovanjem smo nekateri v časopisih prebrali, da se je Lado Leskovar z avtomobilom ponesrečil. Z razumevanjem smo sprejeli to vest, bili pa smo prepričani, da nam namesto Leskovarja kak drug pevec prinese košček slovenske dežele. Dvorana je bila nabito polna in koncert se je začel z velikim navdušenjem in aplavzom ter cvetjem, ki smo ga poklonili vsakemu nastopajočemu. Naše upanje, da bomo dočakali slovenskega pevca je vse bolj plahnelo in končno splahnelo. Bridko me je prizadelo, ko sem videla pri odhodu iz dvorane skupino naših fantov in deklet, ki so metali proč cvetje namenjeno našemu pevcu. Prav bi bilo, da bi napovedovalec ob začetku koncerta vsaj z nekaj besedami opravičil odsotnost slovenskega pevca, da bi vsi, ne le nekateri vedeli, zakaj ni Leskovarja in da ga tudi nihče ne bo nadomestil.

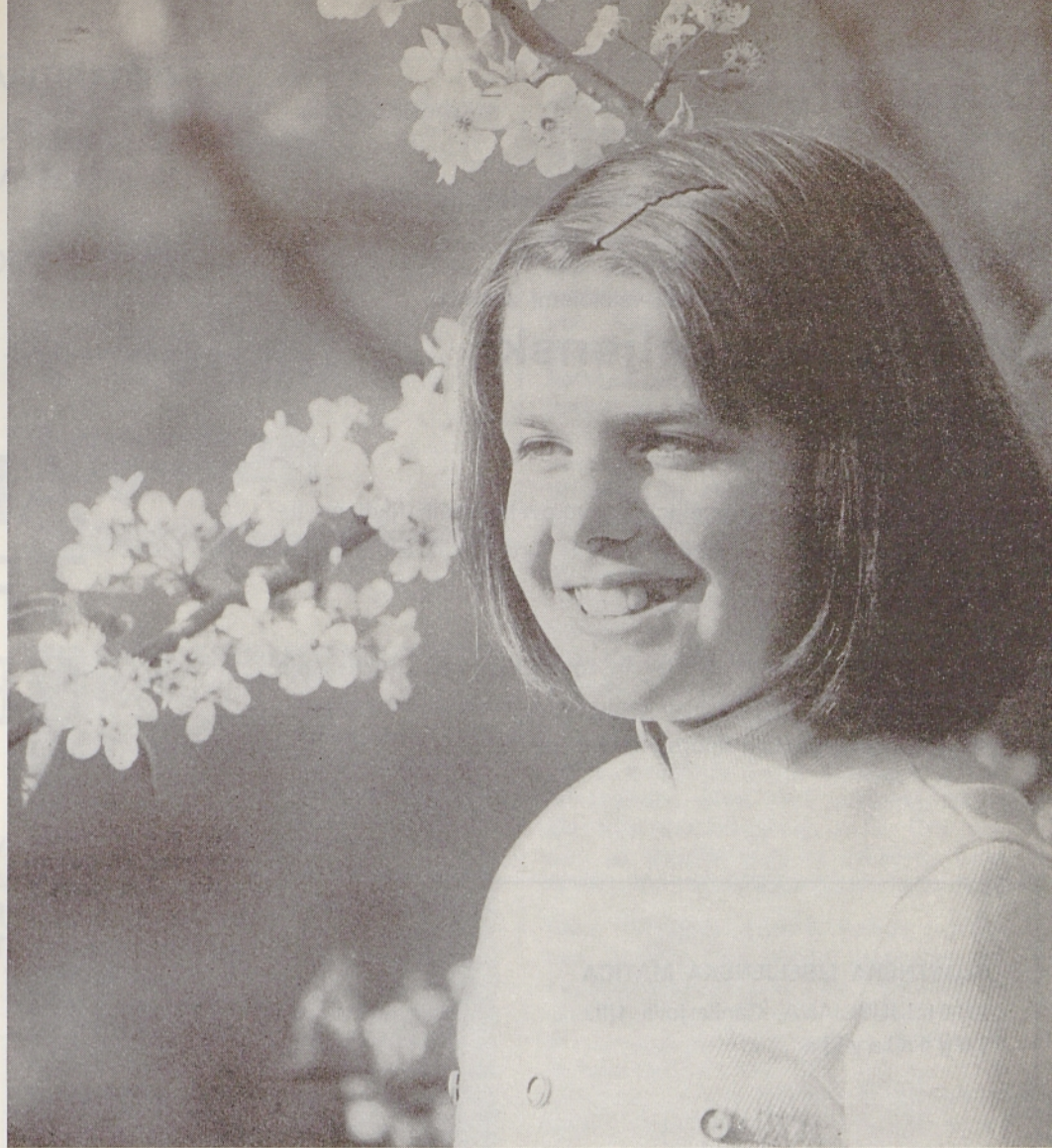
M. K., Malmö, Švedska

Kaj pišete o naših publikacijah

Človek se kar pomladi ob branju in gledanju slik v vaši reviji, ki nas popelje nazaj v mlada leta. Kot sedemnajstleten fant sem se napotil v tujino — v deželo obilja, kakor so govorili. Letos 20. avgusta bo preteklo že 58 let, odkar živim v novi domovini, katero sem si izbral. Če pomislim nazaj, vidim, koliko se je spremenilo. Takrat so nas plačevali po 15 do 25 centov na uro, danes pa po dolar in 75 centov do 5 dolarjev na uro. Eni žive v izobilju, drugi so siromaki in teh je do 70 odstotkov. Leta 1965 sem obiskal rodno deželo, da si še enkrat ogledam kraje svoje mladosti. Res, rad bi spet prišel, da bi obiskal še kraje, ki jih nisem videl ob svojem obisku takrat. Morda se mi ta želja izpolni.

**Louis Dornik,
Uniontown, Pa. ZDA**

Z velikim veseljem pričakujemo revijo, ki nam prinaša mnogo lepega iz domovine in drugod. Tudi naš 6-letni vnuček Patrik jo rad pregleduje in mu moramo kaj prebrati iz nje. Potem pa pravi, »to je pravilno, je bolj po domače«. Kajti tudi on

Pomlad na Goriškem. Foto: Milenko Pegan

govori slovensko a bolj po domače. Veliko veselja imamo z njim, ko se modro kot kakšen odvetnik prereka z nama. Ima slovenski čitanki za prvi in drugi razred, ki jih je dobil iz Ljubljane. Ob svojem obisku v domovini smo obiskali tudi Beograd, velik del jadranske obale in naše lepo Velenje. Veliko bi o vsem tem lahko napisal, a ni časa in tudi težje pišemo — smo pač delavci.

**Ivan Medvešček z ženo, sinom, snaho
in vnučkom Patrikom, Luksemburg**

Po dolgem času se vam spet oglašam. Najlepša hvala za koledar. Po daljšem času sem spet za nekaj dni prosta in se lahko posvetim branju in imam še čas, da vam pišem.

Pri nas doma je vse po starem. Zdravi smo. Iztok je končal 4. razred High school s prav dobrim uspehom, Nataša pa 2. razred osnovne šole z odliko. Do 3. februarja

smo doma in ta čas izkoristimo za branje slovenskih knjig. Nataši gre težko, ker nimamo primernega čtiva zanj. V edino pomoč ji je otroški kotiček v Rodni grudi.

**Ivanka Škof,
Melbourne, Avstralija**

Revijo prejemamo precej redno vsak mesec. Z ženo jo z veseljem prebirava. Njo še posebej zanima, saj ni še prav dolgo, kar se je odselila iz domačega kraja — Zagradca pri Žužemberku. Nedavno je videla v reviji nekaj slik iz njenega kraja in je bila vsa srečna. Tu v Torontu nas je precej Slovencev. Večidel smo zaposleni. Veseli smo, kadar kaj pišete o nas. Moram reči, da je revija kar dobro urejena, saj prinaša novice o Slovencih z več strani sveta.

**John Gornick,
Toronto, Kanada**

Dragi bralci!

Tisoči Slovencev po svetu se vsak mesec razveselijo

Rodne grude,

tisoči z zanimanjem prebirajo naš vsakoletni zbornik

Slovenski izseljenski koledar

Publikaciji sta najboljši prijateljici in svetovalki naših ljudi na tujem, zato, dragi bralci, postanite reden naročnik naše revije in našega koledarja!

Spomnite se tudi svojih prijateljev in znancev, ki si v tujini želijo novic iz rojstnega kraja ali pa jih zanimajo razni predpisi in zakoni v zvezi z zaposlitvijo in priporočite jim naš tisk!

SLOVENSKA IZSELJENSKA MATICA

61001 LJUBLJANA, Cankarjeva 1/II.

Jugoslavija

Naročam

revijo RODNA GRUDA od dalje

SLOVENSKI IZSELJENSKI KOLEDAR za leto

Pošiljajte mi na naslov:

.....
.....
.....
.....

Prosimo, čitljivo izpolnite!

Podpis:

.....

ORGANIZIRAMO SKUPINSKA
IN INDIVIDUALNA POTOVANJA
V JUGOSLAVIJO V LETU 1971

ZASTOPAMO VSE LETALSKE LINIJE

Pišite takoj. Vse informacije dobite pri:

ADRIA TRAVEL SERVICE

Vladimir URBANC
4159 St. LAWRENCE BLVD.
MONTREAL 131, P. Q.
Telefoni 888-5662 in 844-5292

DRAGI ROJAKI!

Ali ne bi bilo lepo, ko bi vas vsak teden obiskal prijatelj iz domovine in vam povedal, kaj je novega, kakšne uspehe so dosegli delovni ljudje in kaj jih tare? Vse to in še mnogo drugega zanimivega boste izvedeli, če vpišete svoje ime in naslov v spodnjo naročilnico in jo pošljete na naslov slovenske ilustrirane revije »Tovariš«, Ljubljana, Tomšičeva 3. V kratkem bo prišel vsak teden k vam na obisk.

NAROČAM

ilustrirano
revijo

TOVARIŠ

Ime:

»TOVARIŠ«

Ulica:

LJUBLJANA

Mesto:

Tomšičeva 3

Država:

JUGOSLAVIJA

Letna naročnina je 14,00 USA dolarjev,
trimesečna 4,00 USA dolarje, plačljiva
vnaprej na Ljubljansko banko, Ljubljana,
Šubičeva 1, tek. rač. 501-620-7-32000
-10-160 s pripisom »Za revijo Tovariš«.

Podpis:

.....

Čitljivo izpolnite in odpošljite v pismu!

Odrasli možje, ki niso bili pri vojakih in na fronti, so bili oproščeni vojaščine le kot rudarji za delo v jami. Če so šli v prostem času zdoma, so morali nositi na rokavu črnožolt trak kot zunanji znak rudarja — vojaškega obveznika. Dobili so tudi posebno izkaznico. Vsakega moškega brez traku so preverjale patrole vojne žandarmerije, ki so nenehno zalezovale in iskale dezertarje, ki jih je bilo s trajanjem vojne vse več in več in so se skrivali pri kmetih v bližnji in daljni okolici. Tudi sin mojega očima je bil skrivač. Tri leta je bil starejši od mene in je seveda moral na fronto v Galicijo. Ko pa je dobil prvi dopust in prišel domov, je izginil in se leto in pol skrival pri sorodstvu, Pilpahovih, v Kanderšah. Ves ta čas sem imel stike z njim.

Ker smo imeli v industrijskih središčih zelo slabo preskrbo, smo veliko stradali. Zato je bilo treba iz revirjev hoditi v daljno okolico h kmetom prosjačit za kakšne priboljške. Mesečno smo dobili na karte po deset kilogramov najslabše moke, ki je bila mešanica fižola, krompirja, koruze in kaj vem še česa. Iz tega ženske niso znale in niti mogle speči kruha. Dobivali smo kilogram pokvarjene masti na zaposlenega moškega na mesec. Včasih je bilo mogoče dobiti še kako kolerabo, krompir pa zelo redko kdaj. Rudarji smo imeli le eno prednost, dobivali smo po funt tobaka v palicah za žvečenje. Ker je bilo v jami prepovedano kaditi, sem poskusil z žvečenjem tudi sam. Slabo se je končalo. Ob tako slabi hrani in zelo napornem delu sem dobil obupno drisko. Zato sem z zvečilnim tobakom hitro opravil.

Dober kilometer dolga proga rova, kjer smo v eno smer rinili prazne hunte, nazaj pa polne, je bila vsa v vodi, ki je od stropa tekla po hrbtu, po progji pa so bile mlake čestokrat do osi vozička, ker jarek ob progji ni mogel požirati vse vode. Nobeni čevlji niso držali vode.

Med tovariši vozači je bil tudi krepak kmečki fant. Za nekaj čikov tobaka mi je ponudil poln žep suhih hrušk in krhljev. Tako sem imel malico in odpravil drisko. Tobak, ki smo ga dobivali rudarji, je bil dobrodošel na kmetih in zanj smo dobivali kašo, ješprenj, ajdovo moko, mleko in druge priboljške. Tudi očim me je s svojim

Odlomek iz spominov Mihe Marinka

Mladost v vojnih tegobah

Namesto uvodnika objavljamo ob letošnjem prazniku dela odlomek iz spominov znanega slovenskega revolucionarja Mihe Marinka. V tistih dneh med prvo svetovno vojno so se tudi med slovenskim delavstvom — zaradi velikega izkoriščanja — začele porajati revolucionarne ideje. Obenem je ta odlomek tudi dokument o življenju delavcev pred več kot petdesetimi leti.

tobakom pošiljal večkrat na teden proti Kanderšam po mleko in kakšno merico moke in tam sem se videval s polbratom.

Jamsko delo je bilo garaško. Trboveljska premogokopna družba in vojaška komanda sta hoteli iz ljudi iztisniti čim več. Ker so bili rudarji pod stalno grožnjo vpoklica k vojakom in v maršbataljon na fronto, so to krivico morali prenašati. Vpoklicali so marsikoga, ki se je upiral priganjanju, ali pa njegovo delo ni bilo dovolj učinkovito. Manjše prekrške in slučajne izostanke z dela pa je disciplinsko kaznovala vojna komanda, ki je bila v Trbovljah, s kasarno in zaporji. Zloglasni oberlajtnant je izrekal drastične kazni: vezanje na kol obrnjen proti soncu. Ta kazen je trajala nekaj ur. Za vso noč pa jih je dal zapreti v zapor na pričnah. Kazen je obsojenec prebil privezan z levo roko na desno nogo. Kazni so izvrševali posebej izvežbani vojni žandarji ali pa črnovojniki, stari nad petdeset let, v glavnem neslovanskega rodu. Črnovojniki so stražili tudi na prisilnih deloviščih in v taboriščih vojnih ujetnikov.

Tako taborišče ruskih vojnih ujetnikov je bilo tudi poleg separacije pri kotredeškem obratu. Te ujetnike so uporabljali za težaška zemeljska dela pri gradnji spodnje postaje žičnice, ki je bila speljana čez Vinji vrh za dovoz jamskega lesa z Jelovce. Ta žičnica je potem obratovala nekaj let, ker so do golega posekali velik gozdni kompleks nad Čebinovim, pobočjem med Čemšenikom in Sveto planino. Rusi so živeli zelo bedno. Mnogi so umirali od lakote in bolezni. Uživali so simpatije domačega prebivalstva. Bili so stasiti, visokorasli, postavni možje. Spominjam se, da sem rad hodil poslušat njihovo blagodonečo govorico, ki smo jo lahko precej razumeli. Z njimi so se naši radi pogovarjali, kadar ni bilo bližju kakega sitnega in strogega stražarja.

Zlasti ženske so rade iskale stik z njimi. Marsikatera je znala poiskati kaj za pod zob, da je lahko nosila svojemu Rusu. Tedaj je domačih moških primanjkovalo. Mnogo bolje je bilo tistim Rusom, ki so bili dodeljeni na delo na osamele kmetije. Bili so tudi taki, ki so se kar udomačili in celo po vojni ostali, ker so se oženili z ovdovelo kmetico. Povezovali pa so se tudi z našimi dezertarji.

Tito v Italiji in Vatikanu

Predsednik republike Josip Broz Tito je bil konec marca na večdnevnem uradnem obisku v Italiji, kamor ga je povabil italijanski predsednik Giuseppe Saragat, in v Vatikanu, kjer ga je sprejel papež Pavel VI.

Predsednik Tito se je z visokimi italijanskimi državniki, predsednikom Saragatom, premierom Colombom in drugimi, pogovarjal o mednarodnih odnosih, predvsem o krizi na Bližnjem vzhodu in o vojni v Indokini. Obe državi se zavzemata za mirno rešitev vseh spornih vprašanj. Glede medsebojnih odnosov so govorili predvsem o razširitvi sodelovanja na gospodarskem področju, kjer je Italija izrazila pripravljenost za sodelovanje pri uresničevanju jugoslovanskih gospodarskih načrtov. Od vprašanj, ki Slovenijo še posebej zanimajo, se je jugoslovanska delegacija v Italiji pogovarjala o slovenski narodnostni skupnosti v Italiji. Obe delegaciji sta se zavzeli za izboljšanje pogojev, v katerih živijo manjšine. Predsednik Tito je v Rimu sprejel tudi delega-

Papež Pavel VI. je v ponedeljek, 29. marca, sprejel predsednika Tita

cijo slovenske narodnostne skupnosti v Italiji.

O pogovorih s papežem Pavlom VI. je predsednik Tito po vrnitvi v Jugoslavijo poudaril, da je z zadovoljstvom ugotovil sorodnost stališč svete stolice in Jugoslavije o vseh najvažnejših mednarodnih problemih in o tem, da jih je treba reševati na načelih miroljubnega sožitja.

Med obiskom v Italiji si je predsednik Tito s spremstvom ogledal tudi tovarno avtomobilov Fiat v Torinu, v Pisi pa se je sestal tudi z egiptovskim zunanjim ministrom Riadom.

Italijanski in tuji tisk je Titov obisk v Italiji spremljal z velikim zanimanjem in simpatijami. Poudarjali so, da je bil razgovor s papežem ena od najdaljših dosedanjih avdienc tujih državnikov pri papežu. Celotnemu obisku pa so vsi pripisali velik pomen ne samo za dvostranske odnose, temveč za položaj v Evropi nasploh in za mednarodne odnose.

V tujini je okrog 900 000 Jugoslovanov

Po tujih in domačih statističnih podatkih je bilo konec leta 1970 na začasnem delu v zahodnoevropskih in prekmorskih deželah okrog 900.000 naših državljanov. V preteklem letu je na zaposlitev v tujino odšlo okrog 200.000 ljudi.

Največ naših delavcev je zaposlenih v ZR Nemčiji (okrog pol milijona), v Avstriji (90.000), Franciji (80.000), Švedski (36.000), Svici (30.000), Belgiji (12.500), Holandiji (8.500), Danski (7.000), Norveški (1500) in v Luksemburgu (1.000). Precejšnje število naših ljudi odhaja na tako imenovano »začasno« delo tudi v Avstralijo, kamor je po avstralskih podatkih prišlo v minulih 25 letih 125.447 Jugoslovanov, in v Kanado, kamor je po kanadskih podatkih prišlo v tem obdobju okrog 40.000 jugoslovanskih državljanov. Po nekaterih podatkih je celo na Novi Zelandiji okrog 25.000 jugoslovanskih državljanov.

Čez mejo z osebno izkaznico

Jugoslavija ima sklenjene sporazume o odpravi viz s 25 državami. V te države potujejo naši državljanji samo z veljavnim potnim listom, seveda le v primerih, ko gre za turistična potovanja. Komite za turizem slovenskega izvršnega sveta pa je

pred kratkim predlagal, da bi se še bolj sprostili prehodi prek meje. Po njihovem predlogu naj bi se dogovorili o prostem prehodu v naših planinah, saj veliko izletniških poti v Julijskih Alpah in Karavankah sekata avstrijska in italijanska meja.

Na enajst Slovencev en avto

Po zadnjih statističnih podatkih smo imeli v Jugoslaviji konec leta 1970 skoraj tričetrt milijona avtomobilov ali točno 721.000. V enem letu se je število osebnih avtomobilov povečalo za 158.000 ali za 28 odstotkov. V zadnjih desetih letih je naraščalo število osebnih avtomobilov povprečno za 30 odstotkov letno. V Sloveniji je bilo ob koncu leta 1970 151.000 osebnih avtomobilov. Naraščanje števila avtomobilov pa je hitrejšje tam, kjer je gostota motorizacije najslabša. V Sloveniji zdaj pride en osebni avtomobil na enajst prebivalcev.

Perspektiva ljubljanskega letališča

Letalski tovorni promet na ljubljanskem letališču je od ustanovitve leta 1964 narastel do letos za 450 %. Največ blaga prihaja iz zahodnoevropskih držav, posebno veliko ga je iz ZR Nemčije. Vendar tudi tovor iz ZDA ni zapostavljen. Ker je skladišni prostor na letališču že zdaj premajhen, se je letališče odločilo za gradnjo novega skladišča. Med tovorom, ki prihaja ali odhaja z letališča, je na prvem mestu uvozno-izvozno blago.

Neka nemška tovarna je s pomočjo računalnika ugotovila, da je glede na lokacijo in usluge ljubljansko letališče Brnik najbolj primerno za prevoz tovara v ta predel Srednje Evrope. Rezultat je tudi pokazal, da je naše letališče najbolj perspektivno za letalski blagovni promet.

Ameriška čitalnica v Ljubljani

Ameriški konzul Leen S. Fuerth je pred nedavnim v Ljubljani podpisal pogodbo o ureditvi prostorov za ameriško čitalnico v Ljubljani. Le-ta naj bi bila v Ljubljani odprta v začetku letošnje jeseni, prostore pa bo imela v samem središču mesta na Cankarjevi cesti, nasproti Opere.

V skupščini o zaposlovanju v tujini

Po približnih ocenah je trenutno zaposlenih v tujini okrog 60.000 slovenskih delavcev, od katerih jih je dobršen del šel na delo prek zavodov za zaposlovanje, številni pa tudi prek znancev ali s posredovanjem raznih podjetij. V zadnjih dveh letih se v Sloveniji opaža sorazmerno zmanjševanje odhajanja v tujino, kar je vsekakor tudi dokaz, da v Sloveniji ni odvečne delovne sile, prejemki zaposlenih dohitevajo prejemke na tujem. V Sloveniji tudi že ugotavljamo, da nam bo ob sedanji stopnji zaposlovanja že v letošnjem letu začelo primanjkovati delavcev določenih struktur. Še posebno pa začinjamo čutiti pomanjkanje nekaterih strokovnjakov. Za strokovnjake pa še posebej velja, da lahko doma dosegaajo prav takšne dohodke kot v tujini — seveda le, če ob tem upoštevamo različne življenjske stroške.

To je bilo nekaj osnovnih misli iz uvodnega poročila, ki ga je poslanec gospodarskega in republiškega zbora slovenske skupščine podpredsednik slovenske-

ga izvršnega sveta Tone Tribušon. Poslanci so po obširni razpravi med drugim pooblastili slovenski izvršni svet, naj pripravi osnutke oziroma predloge primer- nih ukrepov, ki bodo vplivali na številnejše vračanje naših delavcev iz tujine in sploh na zaposlovanje zunaj meje naše države.

Pogovori o spremembah ustave

V zvezni konferenci SZDL so se predstavniki republiških in pokrajinskih konferenc Socialistične zveze ter predstavniki informacijskih služb pogovorili o pomembni akciji pojasnjevanja ustavnih sprememb med našimi delavci v tujini. Pri tem so posebej poudarili pomen neposrednega stika z delavci v tujini. Zanje bodo v kratkem pripravili tudi poljudno publikacijo o ustavnih spremembah v Jugoslaviji. V prihodnjih mesecih bodo naše rojake v približno tridesetih evropskih mestih obiskali tudi ugledni slovenski družbeni delavci, ki bodo lahko vsakomur pojasnili podrobnosti o ustavnih spremembah.

Naša koruza v ZDA

Jugoslavija je postala pomemben proizvajalec in izvoznik semen hibridne koruze. Posebno pozornost je pred nedavnim povzročil v New Yorku prihod ladje s semenom jugoslovanske hibridne koruze, ki jo bodo jeseni posejali na poljih v Indiani in Iowi. Jugoslavija je letos izvozila iz lanskega pridelka okrog 4500 ton teh semen koruze v vrednosti približno 2,5 milijona dolarjev. Američani, svetovno znani proizvajalci koruze, kupujejo torej seme v Jugoslaviji. Zanimanje za jugoslovansko seme hibridne koruze pa ni samo v ZDA temveč tudi v številnih drugih državah. Kоруza postaja vse bolj pomembna kot živinska krma, obenem pa tudi kot surovina za pridelovanje jedilnega olja. Prav v Jugoslaviji, v Zemunu, so vzgojili koruso z dvojno količino olja.

Visoka nakazila deviz

Devizni oddelek Narodne banke Jugoslavije je pred kratkim objavil, da so naši delavci, ki so zaposleni v tujini, nakazali v Jugoslavijo v vsem letu 1970 skupen znesek 447.118.400 ameriških dolarjev. Prihranki naših delavcev, oziroma njihova nakazila v Jugoslavijo so se v primerjavi z letom 1969 povečali za več kot dvakrat — od 210.816.000 na 447.118.000 ameriških dolarjev. V gornji številki pa še ni vračunan znesek, ki so ga naši rojaki med svojim obiskom zamenjali v menjalnicah, zato sodijo, da bi bil celoten znesek prek 500 milijonov dolarjev. Največji devizni dohodek je bil ustvarjen v zahodnonemških markah, ki predstavljajo kar 60 odstotkov deviznih nakazil v Jugoslavijo.

Spominski koledar maj 1971

1. maj

proslavljamo po vsem svetu kot dan borbene enotnosti za pravice delovnih ljudi; za mednarodni praznik dela pa je bil prvi maj razglašen na prvem kongresu II. internacionale leta 1889.

3. V. 1881

je umrl slovenski pisatelj Josip Jurčič. Njegova številna pripovedna dela so še danes živa last slovenskih ljudi.

5. V. 1945

je bila v Ajdovščini sestavljena prva slovenska narodna vlada; njen prvi predsednik je bil Boris Kidrič.

8. V. 1945

je bila podpisana brezpogojna kapitulacija nacistične Nemčije; zavezniki in ves napredni svet slavijo kot dan zmage 9. maj, v Jugoslaviji pa so se boji nadaljevali še do 15. maja.

10. V. 1876

je bil rojen na Vrhniki največji slovenski pisatelj in dramatik Ivan Cankar. Izredno mojstrstvo je pokazal zlasti v tistih delih, v katerih se spominja svoje mladosti na vrhniskem klanecu siromakov.

17. V. 1869

je bil v Vižmarjah pri Ljubljani največji slovenski tabor, saj se ga je udeležila za tedanje čase velikanska množica 30.000 ljudi. V ospredju tega mogočnega zborovanja je bila zahteva po združenju Sloveniji in uvedbi slovenskega šolstva.

25. V.

slavimo rojstni dan predsednika republike in voditelja osvobodilnega boja jugoslovanskih narodov Josipa Broza Tita kot praznik mladosti.

27. V. 1926

je umrl pomembni slovenski pesnik Srečko Kosovel, ki je najbolj doživeto opeval trpko kraško pokrajino in vero v prihodnost delovnih ljudi.

Na »Belokranjski preji« v Ljubljani je bilo tudi dekle v črnomaljski narodni noši s pečo, zavezano na »petelinčka«. Izvezla jo je Štefica Milek iz Črnomlja

Na belokranjski preji

Pred nedavnim so v Ljubljani živeči Belokranjci ustanovili belokranjsko društvo in za predsednika izvolili dr. Janeza Klubučarja iz Nerajca pri Dragatušu. Poglaviti namen društva je združevati Belokranjce, ki živijo zunaj Bele Krajine, utrjevati in razvijati belokranjske tradicije in sodelovati pri kulturnem in gospodarskem razvoju svoje ožje domovine.

Pozimi so dali člani belokranjskega društva pobudo za »Belokranjsko prejo v Ljubljani«. Malce nenavadna ideja za današnji čas, ki pa je doživela izreden uspeh. Okoli 300 Belokranjcev se je tisti večer v spomnih vračalo na svoje domove. Udeleženci preje so namreč sedeli pri mizah z imeni domačih krajev (Črnomelj, Metlika, Radenci, Stari trg itd.). Tri predice v belokranjskih nošah z značilno pečo na

»petelinčka« so predle na prastarih kolovratih. Dve tkalki iz Adlešič sta razstavili svoje domače izdelke: belokranjske narodne vezenine in prikupne na poseben starinski način tkane obleke. Tudi pisanke niso manjkale, saj jih je Adlešičanka kar na preji sproti delala.

Belokranjska preja v Ljubljani je bila seveda malo drugačna, kot se je spominjamo iz svojih mladih let in predice so tisti večer napredle bolj malo. Zato pa so imeli toliko več dela, med temi tudi plesni pari »Tineta Rožanca«, pevski zbor grafikov ter pristni tamburaši iz Starega trga ob Kolpi, ki so prišli v Ljubljano v svojih stromodnih nošah. Sicer pa je bilo narodnih noš še več, saj so jih oblekle tudi Belokranjce, ki živijo v Ljubljani.

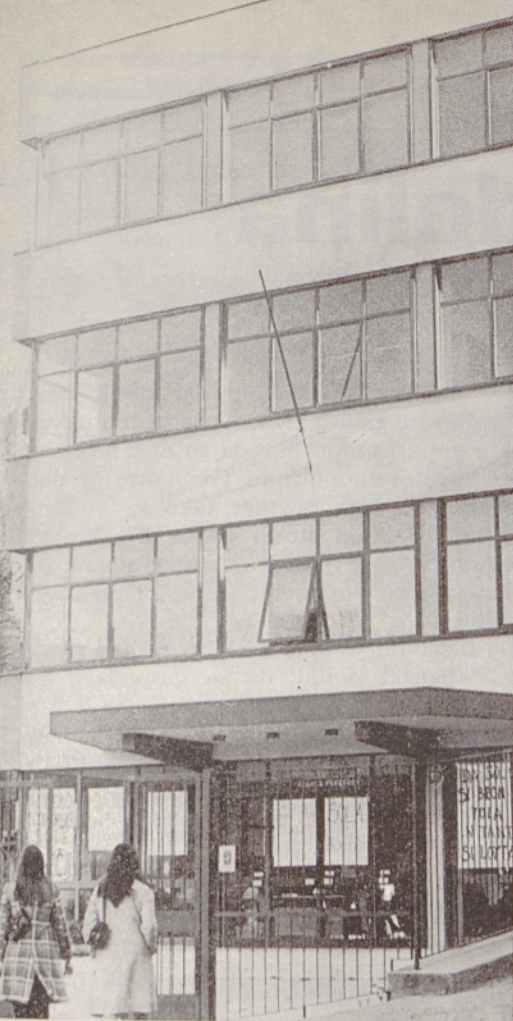
Danica Honzak

Devet mrtvih rudarjev v rudniku Hrastnik

V četrtek, 8. aprila je hrastniški rudnik doživel tragedijo, kakršne še ne pomnijo. Ob 18.30 zvečer je v zahodni predel jame Ojstro, v globini 120 metrov, iznenada vdrla voda. V bližini je takrat delalo 22 rudarjev. Dva izmed njih je strahotni naval vode takoj ubil. Reševalna ekipa rudnika, ki je takoj začela z reševanjem, se je morala boriti z nadčloveškimi napori, da je uspela iztrgati iz vode sedem ranjenih rudarjev, ki so jih zatem takoj odpeljali v trboveljsko bolnišnico. V blatni gmoti pa je ostalo še sedem rudarjev. Pred jamo se je zbrala množica. Med njimi so bili tudi svojci ponesrečenih rudarjev. Vsi so nemo čakali, nemo upali... Ob 22. uri je reševalcem priskočila na pomoč nova izmena. Vso noč so se borili z blatom in vodo, da bi prodrli do tovarišev. Vso noč so ljudje čakali pred jamo. Upanje pa je plahnelo. In je izplahnelo, ko so reševalci začeli prinašati iz jame mrtve rudarje. Še šest so jih prinesli, tako se je število žrtev povečalo na osem. Deveti pa je umrl v bolnišnici.

V nedeljo so bili zasavski revirji v globoki žalosti. Popoldne so se ob zateglem joku rudniških siren svojci, delovni tovariši ob nemi množici poslovili od svojih dragih z zadnjim rudarskim »Srečno!« Na Dolu pri Hrastniku so se poslovili od Ivana Benedika, Mihe Zakoška, Rudija Praha in Srečka Kordona. V Krmelju so pokopali Jožeta Verbiča, v Sedražu pri Laškem pa Janka Lapornika in Henrika Matulja. V ponedeljek pa so pokopali na Kalu pri Šentjanžu Antona Janežiča, v vasi Lopatinac pri Čakovcu pa Franja Pintariča.

Ob rudarski nesreči v Hrastniku je upravni odbor hrastniškega rudnika prejel številne sožalne brzojavke. Tudi slovenski rudarji v Franciji, člani Združenja Jugoslovancev v Sallauminesu, so poslali Slovenski izseljenski matici naslednjo brzojavko: »Ob težki rudarski katastrofi v Hrastniku sočustvujemo z vami. Prizadetim naše iskreno sožalje.« Brzojavko smo odposlali rudniku Hrastnik.

Slovenski licej v Trstu. Foto: E. Selhaus

Slovenščina na tržaški univerzi

Med nedavnim obiskom v Ljubljani se je delegacija tržaške pokrajine na ljubljanski univerzi pogovarjala tudi o ustanovitvi katedre za slovenski jezik na tržaški univerzi. Obenem bi odprli tudi italijanski kulturni center v Ljubljani, ki bi deloval v sklopu inštituta za študij evropskega vzhoda.

Tržaška delegacija je v Ljubljani razpravljala tudi o medsebojnem priznavanju univerzitetnih diplom, kar pa je v pristojnosti osrednje italijanske vlade. Doslej so medsebojno priznane le diplome srednjih šol.

Italijanski gostje so se v glavnem mestu Slovenije pogovarjali tudi o nekaterih drugih perečih vprašanih medsebojnih odnosov, tako o usklajevanju načrtov glede gradnje cest, o zaščiti Krasa na obeh straneh meje, o mejnih prehodih idr.

Štiri tisoč koncertov ansambla Avsenik

Po štirih letih je znani ansambel bratov Avsenik spet nastopil v Ljubljani, v veliki športni dvorani Tivoli. Samostojni koncert tega ansambla, ki ga poznajo po vsej Evropi in tudi v Ameriki, je trajal tri ure, priredili pa so ga ob 15-letnici obstoja ansambla. To je bil hkrati štiritisooči nastop tega ansambla. Ansambel je na koncertu igral izključno lastne skladbe, ki sta jih zapela Ema Prodnik in Franc Koren.

Slovenska popevka s tujimi gosti

Sredi junija bo v Ljubljani spet tradicionalni festival slovenskih popevk, ki je vedno dogodek posebne vrste za ljubitelje zabavne glasbe. V zadnjih letih sodelujejo na tem festivalu poleg slovenskih pevcev in pevcev iz drugih jugoslovanskih republik tudi nekateri tuji gostje. Organizatorji so si tujo udeležbo zagotovili tudi za letos. Ljubitelje moderne glasbe bo letos prav gotovo razveselil nastop svetovno znanega ansambla Tremeloes, ki bo nastopil v posebnem sporedu tega festivala. Obljubljeno je tudi sodelovanje ansambla Marmelade, ansambla Family Dog in pevec Don Fardon, ki je zadnji čas znan posebno po pesmi Indian Reservation.

Obnavljanje samostana v Kostanjevici na Krki

V Kostanjevici na Krki na Dolenjskem že skoraj dve desetletji obnavljajo tamkajšnji cistercijanski samostan. To je zgodovinska stavba, ki je bila zgrajena v 13. stoletju, a je bila med zadnjo vojno požgana. Za obnovo skrbi posebna skupina, denar pa prispevata republika Slovenija in občina Krško.

Do zdaj so že uredili samostansko cerkev, dvorišče (največje arkadno dvorišče v srednji Evropi), in nekatere stropne konstrukcije. Letos bo dokončno restavrirana cerkev.

Samostan v Kostanjevici je ena izmed najznamenitejših slovenskih kulturno-zgodovinskih posebnosti. Večji del zgradbe bo po novem namenjen gostinski dejavnosti in slikarski galeriji. V gradu bo tudi slovenski kmetijski muzej.

Mimi Malenšek

Na prihodnjih straneh Rodne grude boste našli tudi odlomek iz knjige »Pojoči labodi«, ki jo je napisala Mimi Malenšek. Knjiga zajema snov iz slovenske preteklosti, iz slovenske kulturne zgodovine, kot že vrsta njenih prejšnjih del.

»Sem iz generacije«, je začela pripovedovati Mimi Malenšek, »ki je bila rojena ob nastanku Jugoslavije. Ves čas so nam govorili, da je treba pretrgati s preteklostjo in nas vzgajali v tem duhu, jaz pa sem se s to našo kulturno preteklostjo čutila zelo povezano. Spodbuda za to moje literarno »poseganje« v zgodovino pa mi je bila 400-letnica slovenske knjige, Trubarjevega »Abecedarija«... Zgodovina je tudi medij, ki daje tudi možnost primerjave s sedanostjo in, končno, je to tudi moje osebno veselje.

»V zadnji knjigi obravnavate usodi slovenskih modernistov Dragotina Ketteja in Josipa Murna. Kaj vas je najbolj pritegnilo k temu delu?«

»Začela sem iz sočutja do teh dveh mladih ljudi, ki sta oba mlada umrla. Kljub temu pa sta s svojim delom vplivala na cel rod mladih ljudi, vpliv nanje pa imata v določeni meri še danes. Kette, npr., je bil kljub mladosti takrat že zrel človek, z ostrim kritičnim odnosom in gotovo bi bil njegov nadaljnji razvoj prav zanimiv...«

Mimi Malenšek že dolga leta živi v Ljubljani, doma pa je iz Podbrezj na Gorenjskem. Od tod, iz svojega domačega kraja je vzela snov za svojo naslednjo knjigo — iz zgodovine zadnje vojne.

Poljanska dolina

V Poljanski dolini se stikajo tri naravne geografske enote Slovenije: alpski svet, dinarski svet in Ljubljanska kotlina. Kljub različni kameninski sestavi je njeno ozemlje poraščeno, le struga Poljanske Sore in nekatere višje vzpetine so gole. Dobro polovico Tavčarjeve domovine prekrivajo bukovi, smrekovi, kostanjevi, hrastovi, javorjevi, gabrovi, borovi in macesnovi gozdovi, ki so tudi zakladnica gob, borovnic, malin in brusnic te prebivališče številne divjadi. Polj je v Poljanski dolini

največ v njenih širših delih, v okolici Poljan, Gorenje vasi in Žirov, več kot polj pa je travnikov, pašnikov in senožeti.

V tem idiličnem svetu je tekla zibel številnim slovenskim kulturnim delavcem: slikarjem Šubicem, slikarju Antonu Ažbetu, pisatelju Ivanu Tavčarju in drugim. Svojim rojakom je postavil najlepši spomenik pisatelj Ivan Tavčar, ki je tudi najbolj nazorno orisal njihovo нрав. O njih pravi med drugim: »Poljanci so na splošno razboriti, bistri, dobrosrčni, samozavestni in vneti za napredek. V svojem jedru so čustveni ljudje, vendar svoje mehkože ne kažejo radi.«

V Poljanski dolini živi tretjina prebivalcev škofjeloške občine. Od okoli deset tisoč se jih skoraj tri tisoč še vedno ukvarja s kmetijstvom. Seveda so med kraji oz. krajevnimi skupnostmi (večji kraj z okolico) precejšnje razlike; tako se v Žireh enajst ljudi od stotih ukvarja s kmetijstvom, v Gorenji vasi enaintrideset, v Poljanah sedemintrideset in v Lučinah celo šestdeset.

Do nedavna je bilo značilno za kmetijstvo v Poljanski dolini, da so gospodarji gojili na zemlji po več deset različnih kultur. Ker s takim načinom gospodarjenja ni bilo mogoče doseči boljših rezultatov, so pričeli v vsej škofjeloški občini in tako tudi v Poljanski dolini uvajati vzorčne kmetije. Njihovi gospodarji se specializirajo za živinorejo, mlekarstvo ali gojenje krompirja. Vzorčne kmetije so dobile potrebne kredite.

Novi industrijski obrati

Industrijski center Poljanske doline so Žiri. V Alpini, Etiketi, Kladivarju in še nekaterih manjših podjetjih si služi svoj vsakdanji kruh okoli 1.500 prebivalcev žirovske kotline. Največje podjetje v Žireh je tovarna obutve ALPINA, v kateri je zaposlenih 1.050 delavcev in uslužbencev. Predvidevajo, da bodo letos proizvedli preko milijon parov čevljev — predvsem specialnih smučarskih čevljev — pancrjev. Vrednost proizvodnje bo letos v tej tovarni skoraj deset milijonov novih dinarjev, izvoza pa preko 2,6 milijonov ameriških dolarjev.

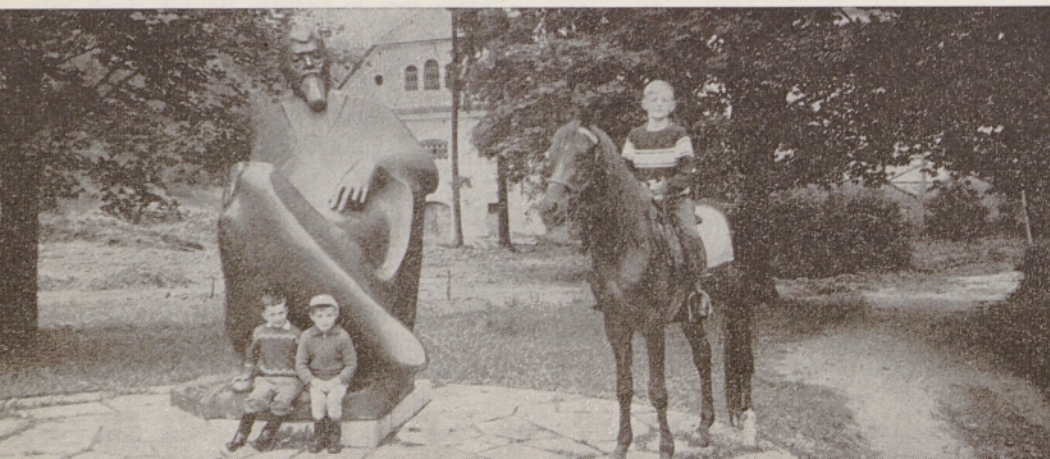
V Gorenji vasi, Sovodnju in Poljanah so manjši obrati podjetij iz Škofje Loke in Žirov. Obratu ALPINE iz Žirov v Gorenji vasi bodo letos dogradili novo proizvodno halo, na novo pa bodo odprli obrat tovarne klobukov »ŠEŠIR« iz Škofje Loke. V hotaveljskem kamnolomu marmorja bodo postavili letos nove obrate za predelavo odpadnega marmorja.

Za spodnji in srednji del Poljanske doline je značilna izredno močna dnevna migracija delovne sile v škofjeloška podjetja (Lesna industrija JELOVICA, Gorenjska predilnica, Loške tovarne hladilnikov, tovarna klobukov ŠEŠIR, tovarna gospodin-

Panorama Žiri

Spomenik pisatelja Ivana Tavčarja na Visokem

ske opreme ELRA), kamor prepeljejo avtobusi TRANSTURISTA vsak dan preko šest sto ljudi.

Od Škofje Loke do Žirov

Ko gremo iz Škofje Loke v Žiri, so prva večja vas ob Poljanski Sori, v kateri domujejo postrvi, lipani, sulci, kleni, mre, podusti in celo potočni piškurji, BRODE. Znana je šaljiva pripoved o tem, kako so Brojci lovili pibra — bobra. Nekega dne so šli Brojci loviti pibre. Dogovorili so se, da bodo vsakega, ki se bo pokazal iz vode, pobili s kamnom. Eden izmed Brojcev jih je šel izganjat iz njihovega skrivališča in se potopil v vodo. Ko je spet pomolil glavo na površino, so vsi ostali zagnali kamne vanj in ga ubili.

Na poti proti Visokem in Poljanam nas na desni strani pozdravlja dvostolpna cerkev sv. Volbenka, v kateri so leseni »zlati« oltarji in slike Janeza in Alojza Šubica. Tavčar je o njej zapisal: »Kdor s srcem kipečim po zaviti cesti v Poljane hiti, oznanujeta mu svetovoliška stolpa že iz dalje, da se bliža domačemu kraju, domačemu zraku in šumečim domačim vodam. Bodita tisočkrat pozdravljena, svetovoliška stolpa, ljubljena stražnika domače doline!«

Tam na rečni terasi, malo pred Poljanami se bohoti Visoko s Kalanovo domačijo, v kateri si je uredil pisatelj Ivan Tavčar svoj dvorec. Prav blizu, v kapelici ob robu gozda, zdaj počiva ta velikan Poljanske doline.

Tavčarjev dvorec bo postal po obljubah sedanjega lastnika Mirka Šinkovca atrakcija Poljanske doline. V njem ureja pri-

Slikar Ive Šubic na svojem domu

Hotavlje v Poljanski dolini vam tokrat predstavljamo še z višin, s hriba v okolici. Foto: A. Tomšič

jetno domače gostišče, v hlevu za dvorcem pa štirinajst izbranih konj čaka na goste, da jih na svojih hrbtih ponese po bližnjih tratih.

V bližnjih Poljanah je »pri Kozmu« rojstna hiša Ivana Tavčarja, »pod Skalo« pa rojstna hiša znanih slikarjev Janeza in Jurija Šubica.

V prijetnem ateljeju v Predmostu, onstran Poljanske Sore, ustvarja akademski slikar Ive Šubic, ki mi je o svojem slikarskem hotenju zaupal: »Pejšaži v Poljanski dolini so res neizčrpni in zato sem si postavil sem svoj dom, ne predaleč od Dovjakovega mlina, v katerem so mi morali domači v rani mladosti kasno ponoči ugašati luč, da so me prepodili od barvic in čopičev v posteljo. Ta svet mojega otroštva, ko so ropotale v številnih in tudi v našem mlinu stope, ko se je čulo vpitje furmanov sem preko Sore, ko je konj vlekel plug in je za njim dišalo po sveži grudi ter kmetovem znoju, odmira in njegove poslednje utripe upodabljam. Z vsem srcem in dušo prislušujem življenju kmeta, ki izginja iz naših hribov in zato ga v svojih delih vedno postavim ob konja, kravo, vola, skratka v njegov realni svet. Koliko motivov mi nudi to izginjajoče življenje!«

V Gorenji vasi smo. Pripovedovali so mi, da šolarji Poljanske doline že težko pričakujejo prve dni junija, ko se bodo iz preko sto let stare šole, preselili v novo, moderno zgradbo z 21 učilnicami in kabinetni, telovadnico, kuhinjo, knjižnico in drugimi pomožnimi prostori. Prebivalci in delovne organizacije so s samoprispevki zbrale skoraj 7 milijonov novih dinarjev za dograditev in opremo te prepotrebne šole. 650 učencev in učenk in predavatelji so jim zato iskreno hvaležni.

Hotavlje, ki štejejo komaj dobrih šest sto prebivalcev, so iz leta v leto bolj znane slovenski javnosti. Marljivi vaščani prirejajo razne humoristične (Smojkarski dan), turistično-etnografske (dan šmarnic, vaški sejem) in druge prireditve (prvomajska parada), ki privabijo številne obiskovalce iz vse Slovenije. Geslo Hotaveljčanov, ki ne poznajo sovraštva je »Vedno in povsod pokazati, da smo Slovenci in, da imamo stare in lepe lastne običaje«. Zato so 15. aprila, na dan sv. Marka zasadili lipo prijateljstva in pod njo postavili štirioglato marmornato mizo s hrastovimi »čolami«. Vse goste, ki pridejo v Hotavlje, peljejo k tej mizi in jih pogoste po stari slovenski navadi s kruhom, soljo in medico (ol).

Pri Trebiji sem zavil na levo, proti Žirem. Tu se Poljanska dolina močno zoži in po njenem dnu tečeta le cesta in Poljanska Sora.

Pri Selu se soteska razširi v žirovsko polje, ki ga obdaja Mrzli in Žirovski vrh. V nedrjih slednjega strokovnjaki že precej let raziskujejo nahajališča uranove rude.

Na Žirovskem polju se je več manjših zaselkov (Stara vas, Nova vas, Dobračeva, Selo) spojilo z novogradnjami v Žiri v širšem smislu. Za Žiri in njeno okolico je značilno, da so kljub naravni pripadnosti Poljanski dolini, večkrat menjali »gospodarja«. S 1. januarjem 1970. leta so ponovno v okrilju škofjeloške občine.

Nekdaj so se moški ukvarjali v teh zaselkih s čevljarstvom in mizarstvom, ženske pa so klekljale. Danes pa je to slabo donosno obrtno proizvodnjo zamenjala industrija: Tovarna obutve ALPINA, podjetje Etiketa, Kladivar in druga.

Lovrenc na Dravskem polju

Pod Ptujsko goro z znamenito cerkvico, ki jo pozna vsak Slovenec, leži rodovitno Dravsko polje. Zaradi bližnjega Ptuja mu pravijo tudi Ptujsko polje. To je prodnata ravan, ki jo oklepata dve vodi, Drava in Poljskava. Marsikomu je bolj znana današnja podoba te ravnine, kot pa preteklost teh krajev, ki ni bila vedno najbolj rožnata. Poskusili vam jo bomo na kratko predstaviti.

Po tej ravnini so v začetku našega štetja let prodirali Rimljani proti Donavi. Tu so zgradili cesto, ki je povezovala dve njihovi mesti — Celeio in Poetovio (Celje in Ptuj). Kasneje so tod divjali Goti, Huni, Obri — vsi proti jugu. Slovenski rod pa se je tod naselil pred približno tisoč tristo leti in si začel iz zapuščene ravnine ustvarjati plodna polja. Zemlja mu je kmalu začela dajati obilen sad. Oblast nad to deželo pa so si kmalu prisvojili frankovski vladarji in naši davni predniki so izgubili svojo samostojnost. Po frankovskem fevdalnem redu je bila vsa zemlja cesarjeva last, naseljenci pa njegovi podložniki. Da bi laže vladali, so cesarji zemljo podeljevali zaslužnim veljakom, ki so na izbranih mestih gradili utrjene gradove. Eden izmed prvih tujih gospodarjev dravske doline, ki ga poznamo po imenu, je bil Bernard Spanheim, ki je postavil tudi mariborski in ljubljanski grad. Tu pa so se razvile še druge graščinske gosposčine: Maidberg, Spodnji Majšperk, Trnovec idr. Največ podložnikov v tej okolici je imela graščina Ravno polje (Ebensfeld), ptujski dominikanci in minoriti, studeniški samostan, gosposčina Turnišče, pozneje pa tudi polskavski graščak. Po naseljih so imeli graščaki svoje uradnike, ki jih je ljudstvo imenovalo župan ali župec. Po njih sta dobili ime dve naselji: Župečja vas in Apače, vas Pleterje pa je prišla do svojega imena po iz protja spletenih kočah in ograjah za živino.

Življenje naših prednikov res ni bilo lahko. Šele leta 1848 je prišlo do tako imenovane kmetiške odveze in kmet je spet postal svoboden na svoji zemlji. Dajatve in tlako pa si je moral odkupiti, kar prav tako ni bilo lahko. V februarju leta 1850 je začelo delovati v Ptujju okrajno glavarstvo, okrajna sodnija in davkarija, v Gradcu pa deželno namestništvo. Več vasi

Župečja vas

Vzhodni del vasi Lovrenc na Dravskem polju, kjer bo letos tudi srečanje z rojaki, ki živijo na tujem

je bilo takrat združenih v občine in tako je nastala občina sv. Lovrenca, ki je poleg Lovrenca zajela še vasi Apače, Pleterje in Župečjo vasjo. Prvi izvoljeni župan je bil Bogme Matija, kmet iz Župečje vasi. V sedemnajstem stoletju je bila v teh krajih huda kuga, ki je pomorila 310 ljudi v župniji, ki je štela vsega skupaj kakih tisoč ljudi. Nekatere umrle so pokopali skupno v velike jame poleg vasi in tod še danes stojijo kužna znamenja, kapelice ali križi (med Zg. in Sp. Pleterjami, pri Apačah, pri Župečji vasi).

V Lovrencu je bila zgrajena prva šola v tem okolišju. Cesar Jožef II. je leta 1784 odredil, da se povsod, kjer je dovolj sposobnih otrok, ustanovljajo ljudske šole. Ker je manjkalo učiteljev, so ponekod pouk prevzeli organisti. Prvi učitelj v Lovrencu je bil Ivan Keržner, ki je leta 1790 poučeval v svojem stanovanju, kasneje pa je dobil nizko učilnico poleg cer-

kve. Lovrenc je dobil prvo šolsko poslopje šele leta 1879. Ta šola je z leti lepo napredovala in iz nje je izšlo lepo število domačih izobražencev.

Leta 1860 je prek Dravskega polja stekla železnica iz Pragerskega proti Madžarski. Od tedaj je kraj bolj povezan s svetom, saj je prav železnica veliko prispevala h gospodarskemu razvoju. To je še toliko bolj očitno po drugi svetovni vojni, ko je v Kidričevem (prej Strnišče) začela obratovati velika tovarna glinice in aluminija, v kateri je zaposlenih okrog 2000 delavcev iz bližnje in daljnje okolice.

Kljub lepoti teh krajev in kljub sorazmerno dobrim možnostim za zaposlitev doma pa je veliko ljudi odšlo v svet, tudi na tuje. Lepih spominov na domači kraj pa tem ljudem ne more izbrisati svetovni vrvež. Misel jim rada poroma v daljnji domači kraj, na domača polja, pogosto pa se tudi v resnici srečujemo z njimi.

Srečanje v Dolenjskih Toplicah

V Dolenjske Toplice ne prihajajo gostje zaradi razvedrila, zabave in razgibanih počitnic. Sem prihajajo predvsem na zdravljenje, največ zaradi kroničnega revmatizma, živčnih boleznih idr., zato je posebno v nesezonskih mesecih tod največ starejših ljudi. Živahneje postane v Dolenjskih Toplicah poleti, ko odpro zunanji plavalni bazen. Bližnja Krka je za kopanje hladna celo sredi poletja, tu pa se lahko vsakdo okoplje v topli vodi. Malo »zdravljenja« pač nikomur ne škodi...

Kdaj so Dolenjske Toplice postale zdravilišče, bi bilo težko ugotoviti. Stare zgodovinske listine omenjajo toplice tu že leta 1228, sedanje zdraviliške prostore pa je dal v 18. stoletju postaviti knez Auersperg, ki je bil takrat gospodar dobršnega dela Dolenjske. Zdraviliške prostore so seveda sproti obnavljali, osnovne zgradbe pa so ostale skoraj nespremenjene. Že bežen ogled zdravilišča vas lahko spomni na slavnega Auersperga — v restavraciji je »viteška dvorana«, notranji bazen se imenuje »knežji bazen«, znamenja daljne preteklosti pa najdete še drugod.

V upravi zdravilišča so mi pripovedovali, da so sicer ponosni na zgodovinsko dediščino, da pa jim je to danes v precejšnji oviro pri vključevanju v moderne turi-

stične tokove. Zato imajo v načrtu gradnjo novega hotela, kjer bi gostom v resnici lahko nudili udobje, ki ga sodobni turist zahteva. Več udobja in boljše pogoje zdravljenja bi radi ponudili tudi bolnikom. Dolgo je že znano, da zdravljenje ne pomeni samo cele vrste terapij, pač pa je pomembno tudi okolje, v katerem se zdraviš, oziroma v katerem živiš. Posebno velja to še za rekonvalescente, za managerske bolezni, za duševno in telesno izčrpanost, kar vse zdravijo tudi v Dolenjskih Toplicah. Okolica pa tu v resnici pomeni največ: nešteto je možnosti za lepe sprehode v naravo, ki ni prenatrpana z avtomobili, kjer zrak ni prenapolnjen s strupenimi plini in kjer je dovolj priložnosti za rekreacijo, kot ribolov, lov in druge športe. V bližnji okolici je tudi dovolj možnosti za krajše in daljše izlete v kraje, ki so znani iz daljne ali bližnje preteklosti. Ob Krki je znamenit grad Soteska, ki je bil še ne do tako davne preteklosti last gospodov Auerspergov. Med zadnjo vojno je bil grad požgan; ohranjen in pred nedavnim restavriran je le še znameniti okrogel stolp »Hudičev turn«. Na izlete hodijo ljudje tudi v Meniško vas, Podturn, Gorenje polje, v Podgoro, ki je znana po dobrih vinih, in kjer je močan izvir

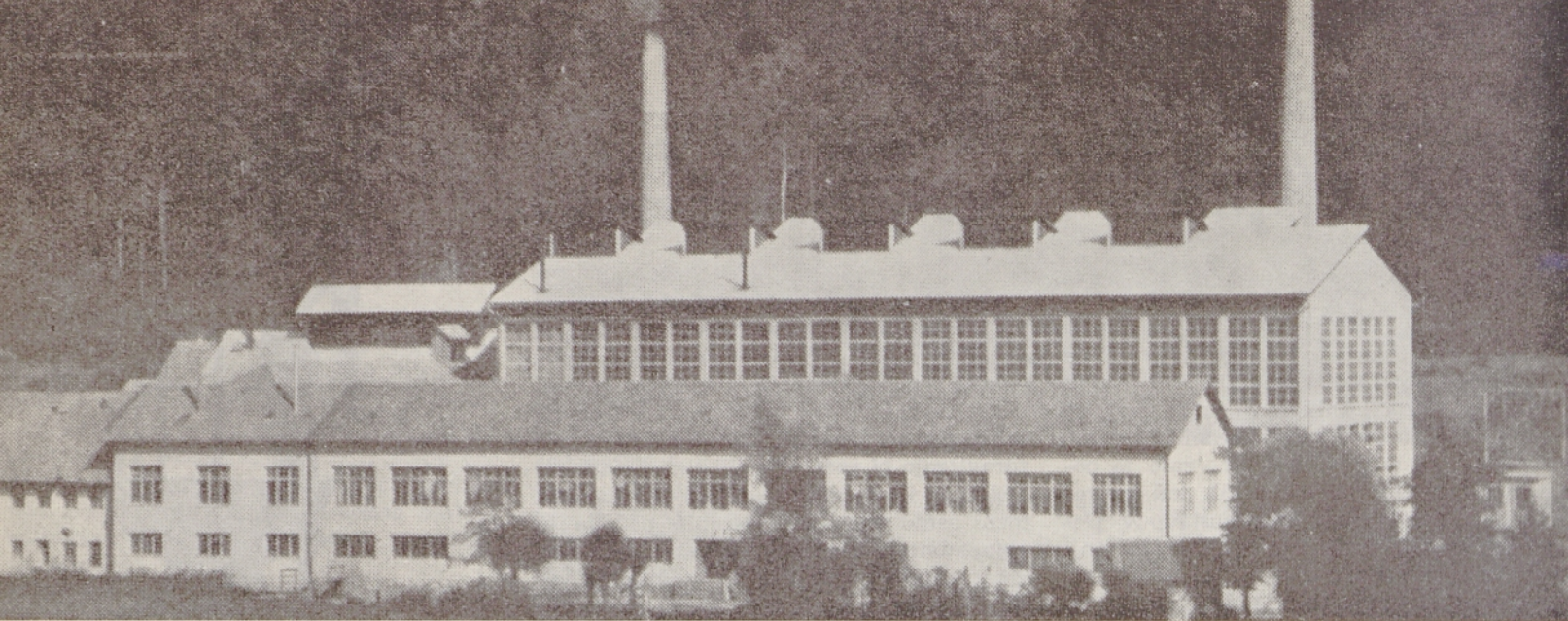
Prečne. Priljubljeno izletišče je tudi Dolenje Gradišče. Nad izvirom Prečne v Podgori so razvaline gradu Luknja. To je bil nekdanj najbolj utrjen grad na Dolenjskem, ki je bil zelo podoben še danes ohranjenemu Predjamskemu gradu in celo lastnik — Erazem Predjamski — je bil nekaj časa isti.

Dolenjske Toplice bodo letos tudi gostitelj izseljencev iz vseh dolenjskih in zavsavskih občin; seveda govorimo tu o izseljencih v širšem pomenu besede, s tem pa so zajeti vsi rojaki, ki stalno ali začasno živijo na tujem. Prireditev, ki bo v nedeljo, 18. julija, že prizadevno pripravlja poseben odbor, ki je bil v ta namen ustanovljen pri Socialistični zvezi v Novem mestu. Vodi ga Franc Bartol, pomaga pa še vrsta drugih sposobnih organizatorjev. Poskrbeli bodo za primeren program in za domačnost, ki je na podobnih srečanjih nujna. Gostom bodo skušali prikazati nekatere značilnosti in zgodovinske znamenitosti teh krajev, za razvedrilo pa bodo poskrbeli domači ansambli. Kaže, da bo za ples igral ansambel Henček, ki je v teh krajih zelo priljubljen, nekaj narodnih bodo zapeli domači pevski zbori, poskrbljeno bo za prodajo pristnih spominkov idr. Pijača in jedača ter seveda oprema prostora pa bo na skrbi domačih gostincev. Podrobnosti o samem srečanju boste lahko pred prireditvijo zvedeli tudi na Slovenski izseljenski matici v Ljubljani ali na Dolenjski turistični zvezi v Novem mestu.

Dolenjci še posebej vabijo vse dolenjske rojake, ki živijo po svetu, naj ob letošnjem obisku domačih krajev ne pozabijo na srečanje v Dolenjskih Toplicah.

Jože Prešeren

Lojze Trstenjak

Kristalno steklo iz Rogaške Slatine

Naš časnikar, ki se je pred nedavnim mudil na obisku v Ameriki, je v Los Angelesu vprašal svojega ameriškega kolega, če pozna Jugoslavijo. »Poznam jo po kristalnem servisu iz Rogaške Slatine«.

Ni naključje, da si je steklarna »Boris Kidrič« iz Rogaške Slatine pridobila vstopno vizo na zahtevni ameriški trg, kajti njeno kristalno steklo uživa svetovni sloves. V Evropi so največji odjemalci rogaškega brušenega in ostalega stekla Nemci in Avstrijci, na amerškem trgu pa so se najprej ogrele zanj trgovske hiše na območju New Yorka.

Nedvomno največji uspeh steklarne pomeni prodor na tržišče zahodnega dela Amerike, ki je bilo vsa leta nazaj nekakšen tabu za izvoznike iz vzhodnih držav Evrope in tudi za Jugoslavijo. Zahtevni ameriški kupec se je ogrel za naše brušeno steklo predvsem zaradi izredne kakovosti, pa tudi zaradi izvirnih oblik.

Prvi zarodki steklopahaštva na Štajerskem oziroma na Pohorju segajo nazaj v

sedemnajsto oziroma osemnajsto stoletje. Takratni kronist je zapisal, da je obratovalo na širšem območju Pohorja 17 manjših steklarn, med katerimi omenjajo tudi steklarno v Končnem selu pri Rogaški Slatini. Ko je ta steklarna leta 1753 prenehala z delom, omenjajo steklarno na Boču. Potlej so bivši lastniki steklarne v Zagorju začeli graditi novo steklarno v Rogaški Slatini. Nova steklarna je začela obratovati 10. januarja 1927. leta z 225 delavci.

Steklarna se je hitro uveljavila na domačem tržišču, že v letu 1935 pa je odpremila prve pošiljke svojih izdelkov v Anglijo, Turčijo in v ZDA. Njen takratni izvoz je znašal 10 tisoč dolarjev. Steklarne je vse do zadnje vojne obratovala v prvotnem obsegu.

Steklarji v Rogaški Slatini so se takoj po osvoboditvi z velikim poletom lotili proizvodnje. Kmalu so se ogreli za postopno razširitev proizvodnih kapacitet. V presledkih so gradili nove peči tako, da so

jih do leta 1965 imeli že 6. Hkrati z gradnjo novih peči so širili brusilnice in tako povečali od 10 na 200 brusilnih mest. Danes je v steklarni zaposlenih 1000 delavcev. Razvoj steklarne je načrtovan v več etapah. Sedanja rekonstrukcija, ki jo začinjajo, je usmerjena v izgradnjo nove moderne brusilnice s katero bodo povečali obseg od sedanjih 200 na 400 delovnih mest, dalje omenjajo ureditev zmesarne in drugih prostorov.

Po končani rekonstrukciji brusilnice bodo zgradili nove talilne peči (7 do 8), kar bi predvidoma dokončali v letu 1975. Razvojni program je bil že sprejet na seji delavskega sveta. Delovna skupnost steklarne pa načrtuje razvojne perspektive še naprej vse do leta 1980. Steklarna bo ob tehnološko najsodobnejše zastavljeni strojni obdelavi še naprej negovala in razvijala ročno delo, ker je ravno z ročno brušenim steklom dosegla največji uspeh na svetovnem trgu.

Za načrtovano rekonstrukcijo so že pri-gospodarili sredstva, ki so jim potrebna za lastno udeležbo pri najetju bančnega kre-dita.

Steklarna »Boris Kidrič« je v minulem letu v primerjavi z letom 1969 povečala celoten dohodek za 20 odstotkov, osebne dohodke za 22 odstotkov, sklade pa celo za 38 odstotkov. Kar 51 odstotkov celot-ne proizvodnje so izvozili na konvertibilno tržišče. Največji uspeh pomeni močan prodor na ameriško tržišče; ta izvoz se je povečal kar za 325 odstotkov.

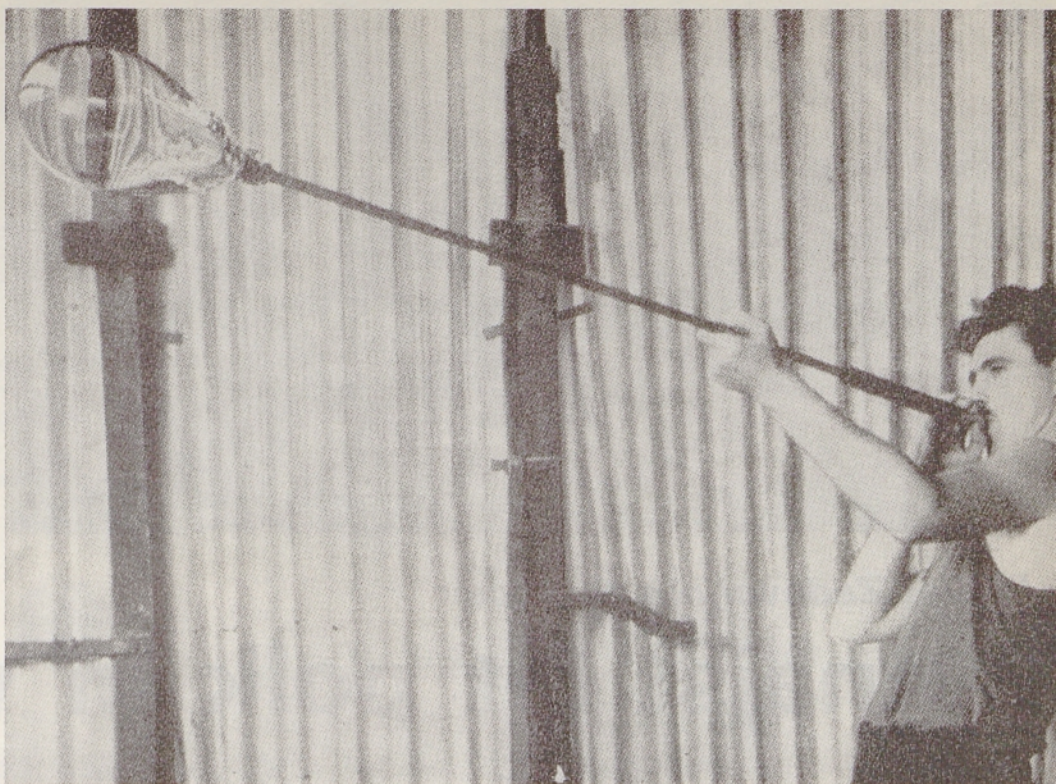
Rogaško steklo se je najprej pojavilo v New Yorku, slednjič pa so sklenili večje posle s trgovskimi hišami na zahodnem tržišču Amerike. Vrednost izvoza na ame-riški trg je od začetnih 250 tisoč dolarjev v minulem letu narastla na pol milijona dolarjev, letos pa se bo nadalje povečala na 750 tisoč dolarjev. Celotni izvoz je znašal v lanskem letu 2 milijona dolar-jev, letos pa načrtujejo 2,5 milijonov dol-arjev.

Poleg Amerike ima steklarna »Boris Ki-drič« sklenjene izvozne posle z odjemalci v Avstriji in Zahodni Nemčiji.

Priznanje za kakovost in izvirnost.

Direktor steklarne Vojo Džinovski, dipl. ing., s katerim smo se pogovarjali, nam je pokazal vrsto laskavih priznanj uglednih inozemskih firm, ki so odjemalke njihovih izdelkov. Ena največjih trgovskih hiš na svetu R. H. Macy Company Inc. iz New Yorka jim je poslala že več častnih priz-nanj za kakovost in izvirnost steklarskih izdelkov.

Uspeh steklarne »Boris Kidrič« na sve-tovnem trgu pripisujejo kakovosti in iz-

Steklopihač pri delu

virnosti, ne nazadnje pa tudi večji izbiri kot jo imajo konkurenčna podjetja. Naj-večji uspeh steklarjev v Rogaški Slatini pa je nedvomno v tem, da so odjemalci na zahodnem ameriškem trgu začeli ku-povati asortiman izdelkov, ki so bili obli-kovani pri nas. Te izdelke razumljivo tu-di dražje plačujejo in sicer znaša razlika kar 15 odstotkov.

Poprečna starost rogaških steklarjev je komaj 27 let. Obenem z rekonstrukcijo posvečajo veliko skrb tudi strokovnemu izpopolnjevanju delavcev. Plačujejo tudi 115 štipendistov in si prizadevajo, da bi ljudem izboljšali delovne pogoje. Nenehno gradijo stanovanja, vsako leto namenijo precej denarja kot pomoč pri gradnji stan-ovanjskih hišic svojim delavcem.

Brušene kristalne čaše, izdelki steklarne »Boris Kidrič« v Rogaški Slatini, s katerimi so osvojili tudi ameriške kupce

Veliko lepih spominov imajo Zadovoljni Kranjci na nastope pred predsednikom republike Titom. Nekajkrat so igrali pred njim in drugimi visokimi gosti in vselej želi lepo priznanje.

Veliko lepih spominov imajo Zadovoljni Kranjci na gostovanja med slovenskimi rojaki v tujini. Dvakrat so bili med njimi in si tam pridobili mnogo prijateljev. Igrali in peli so v Franciji, Nemčiji in na Nizozemskem, poleg tega pa so sodelovali na več prireditvah in piknikih za izseljence — obiskovalce v Sloveniji. Tako so jim naši rojaki ploskali v Kamniški Bistrici, v Novem mestu, Metliki, nadalje na javnih oddajah za izseljence v radiu Ljubljana itd. Pokojni Anton Šubelj, pevec

Ernest Petrin

Jubilej Zadovoljnih Kranjcev

Petnajst let polk in valčkov

Tisto zimo je nanoslo snega do kolen in še čez. Na cesti proti Cerknem si je komaj utiral pot mali kombi, a je čez čas kljub vsemu omagal. Njegovi potniki, sami mladi fantje, so se uprli vanj z rokami in rameni, tako da je počasi le šlo naprej. Na cilj — v Cerkno — so prispeli skoraj štiri ure pozneje. Polnoč je že odbila v zvoniku, ko se je v dvorani prosvetnega doma prešerno oglasila harmonika in sta »zavižala« trobenta in klarinet. Naporna pot je bila pozabljena.

Ti fantje so bili Zadovoljni Kranjci. Ob osmih zvečer bi morali imeti nastop, a jih je zasnežena cesta zadržala, da so prišli nekaj ur pozneje. Toda začuda — ljudje v dvorani so čakali in dočakali, opravičilo fantov pa je preglasilo močno ploskanje in besede »samo, da ste prišli!« To je eden najlepših spominov Zadovoljnih Kranjcev, ki letos praznujejo že 15 let igranja po domovini in zunaj nje.

Drugi — za Avseniki

Rojstni dan Zadovoljnih Kranjcev je bil februarja 1956, natančnega dneva se niti ne spominjajo. Takrat so uspešno nastopali po Sloveniji in že tudi zunaj nje godci in pevci Gorenjskega kvarteta, danes po vsej Evropi znanega ansambla Avsenik. Kot je bil ta ansambel spodbuda za ustanovitev velike večine podobnih glasbenih sestavov, ki zdaj nastopajo po

domovini, tako je bil delno vzor tudi Zadovoljnim Kranjcem. Vendar ga le niso posnemali v celoti. Takrat so namreč Avseniki še nastopali v kvartetu, Kranjci so ustanovili kvintet. Namesto aufonija pri prvih so Kranjci uvedli kontrabas in še kitaro, ki so jo bratje Avseniki dodali šele pozneje.

Začeli so brez imena in brez pevcev. Ko so na ljubljanskem radiu posneli prve svoje skladbe, so jih napovedali kar kot »instrumentalni kvintet«.

»Ampak fantje, brez imena dolgo ne bo šlo«, jim je rekel tedanji urednik v glasbenem oddelku radia. Pa so si ga nadeli — že skoraj 15 let so Zadovoljni Kranjci, znani doma pa tudi precej daleč za našimi mejami.

Spomini na nastope med izseljenci so najlepší

Kolikokrat so nastopili v tem poldrugem desetletju, ne ve nihče, saj evidence o tem o tem niso vodili. Vedo pa, da skoraj ni — tudi manjšega — kraja na Slovenskem, kjer ne bi nastopili vsaj enkrat. To velja za nekaj let nazaj, zdaj so namreč svoje nastope v glavnem omejili le še na radijska snemanja in nekatere javne radijske oddaje, čeprav se radi odzovejo tudi vabilom. Tako so lani nastopili na proslavi Dneva republike v Jajcu v Bosni in želi tako priznanje, da so jih za poletje spet povabili v ta zgodovinski kraj.

in zborovodja mnogih slovenskih zborov v ZDA, kar ni mogel prehvaliti globokega muzikalnega čuta, ki so ga Kranjci in njegovi pevci pokazali v venčku narodnih pesmi. Ko je bilo oddaje konec, so mu ga morali zaigrati še enkrat...

Kdo pa so »Zadovoljni Kranjci«

Zanje bi predvsem lahko rekli, da je to prav gotovo eden najtežjih slovenskih ansamblov sploh. Najtežji po teži! Posebno še trobentač Andrej, bolj znan kot »Me-hur«! Precej nad sto kilogramov ima, še več kot kilogramov pa je v njem dobre volje, saj menda slabe sploh ne pozna! Kdo so torej ti fantje?

Klarinetist in avtor večine skladb je Albert Podgornik, trobentač Andrej Osana, kitarist Marjan Kržišnik, harmonikar in avtor skladb Milan Mihelič, kontrabasist pa Pavle Oman. Razen Kržišnika, ki je po poklicu tehnik, so vsi ostali poklicni glasbeniki, večinoma člani Plesnega orkestra RTV Ljubljana. Pevca sta že dolgo vrsto let sopranistka Banka Stergar in tenorist Stojan Vene. Naj še omenimo, da so z Zadovoljnimi Kranjci v preteklosti prepevali tudi Danica Filipič, Greta Ložar in Franc Koren.

Sicer pa — kdor jih želi slišati, to lahko stori z gramofonske plošče. Posneli so namreč več plošč, majhnih in velikih, za zagrebški Jugoton, pa tudi za švicarsko družbo »Austroton«.

Hotel Slon

Ljubljana

Samostojna organizacija
pravna oseba Emone Ljubljana
LJUBLJANA, Titova 10

Telefon: 24 601/607, 24 616/619
Telex: 31254 YU SLON
Telegram: SLON LJUBLJANA

Hotel z modernim komfortom v strogem centru mesta. Klasična restavracija s prvotno mednarodno kuhinjo. Narodna restavracija »Klet Slon« s tipično dekoracijo, s slovenskimi in jugoslovanskimi specialitetami. Nočni bar z mednarodnim artistskim programom. Kavarna z godbo, odlična slaščičarna, senčnat vrt. Bistró Slon z delikateso, ekspresom in snack barom. Globtour potovalna agencija. Lepo urejeni klubski prostori in banketna dvorana za konference, sprejeme, slavnostna kosila, cocktail parties in razne prireditve. Menjalnica v hotelu. Sedež sekcije barmanov Jugoslavije

casinò ljubljana

ROULETTE — BLACK JACK — CHEMIN DE FER — TRENTE ET QUARANTE
Aperto durante tutto l'anno — Ganzjährig geöffnet — Open all Seasons — Ouvert pendant toute l'année

mladinska knjiga

ameriške razglednice

»Nisem se gibal v družbi senatorjev, milijonarjev, gangsterjev, filmskih igralcev, popularnih pevcev in podobnih posebnosti, marveč med bolj navadnimi ljudmi. Zato so te moje sprotne impresije bolj podobne vsakdanjim razglednicam kot pa žlahtnim portretom. Razglednicam, montiranim iz več negativov, kot jih v trafikah in kioskih prodajajo turistom in hočejo na majhni površini prikazati čim več prizorov. Razglednicam, ki so na drugi strani, kjer je prostor za obvestila, popisane s komentarji.« je duhovito opisal svoje delo pisec, profesor psihologije, Vid Pečjak. In res je lahko, igrivo, ter nenavadno duhovito popisovanje posameznih popotnih doživetij in srečanj — tudi pogovorov z našimi izseljenci — najpomembnejša značilnost Pečjakovega pisanja.

Cena knjige je 3,70 US dolarjev

Knjigo lahko naročite na naslov:

MLADINSKA KNJIGA, Izvozni oddelek
61000 Ljubljana, Titova 3, Jugoslavija

Plačate lahko po prejemu knjige in računa s čekom ali nakazilom na devizni račun Mladinske knjige 501-620-7-32000-10-721 pri Ljubljanski banki.

mladinska knjiga

KOMPAS JUGOSLAVIJA

TRAVEL AGENCY

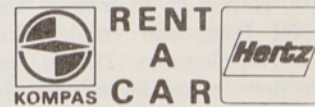
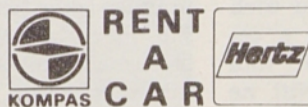
LJUBLJANA, Dvoržakova 11a
telefon 313-226
323-466

DEJAVNOSTI: domači turizem, inozemski turizem, prevozi, rent-a-car, spominki, informacije, hoteli, žičnica, lov.

POSLOVALNICE: Beograd, Bled, Budva, Celje, Crikvenica, Dimitrovgrad, Dubrovnik, Hercegnovi, Jesenice, Koper, Korensko sedlo, Kozina, Kranj, Lazaret (Ankaran), Ljubelj, Ljubljana, Maribor, Murska Sobota, Niš, Novi Sad, Novo mesto, Opatija, Podgora, Poreč, Portorož, Postojna, Pula, Rabac, Rovinj, Rab, Sežana, Sarajevo, Skopje, Split, Subotica, Šentilj, Škofije, Vrsar, Vršac-Vatin, Zadar, Zagreb.

HOTELI: BLED, DUBROVNIK, »STANE ŽAGAR« BOHINJ, LJUBLJANA, KRANJSKA GORA.

NAŠI HOTELI SO UDOBNEJŠI IN CENEJŠI, KOT MISLITE!
OBIŠČITE NAS!

Ljubljana, Miklošičeva 17
telefon 311-013
311-241

NAJEMI OSEBNIH AVTOMOBILOV V ENO STRAN — ONE WAY RENTALS — MED NASLEDNJIMI KLJUČNIMI MESTI V JUGOSLAVIJE:

Ljubljana, Zagreb, Beograd, Dubrovnik, Split, Opatija, Skopje. NOBENIH STROŠKOV dostave ali prevzema osebnega avtomobila, razen v neključnih mestih. Nobenih stroškov dostave ali prevzema na letališčih, železniških postajah ali v lukah.

Cene zmerne — zahtevajte ponudbe!

Naš poslovni partner v KANADI je ADRIA TRAVEL SERVICE
4159 st. Lawrence Blvd. MONTREAL 131 P.Q. — CANADA
tel. 844-5292, 844-5662

POSLUŽUJTE SE NJEGOVIH USLUG!

V STARO DOMOVINO LE S KOMPASOM!

Sto let pariške komune

Leta 1870 je prišlo do vojne med Francijo in Nemčijo. Vojno je Francija zelo hitro izgubila. Nemci so v dobrem mesecu ujeli velik del francoske vojske skupaj s cesarjem Napoleonom III in zasedli tudi znaten del francoskega ozemlja. Niti ne dva meseca po izbruhu vojne je bila 4. septembra 1870 v Franciji proglašena republika in sklenjeno z Nemčijo premirje. Nezadovoljstvo in nasprotja z novo republikansko vlado so pripeljala 18. marca 1871 v Parizu do vstaje proletariata. V tej vstaji je imela pomembno vlogo tudi pariška narodna garda in njen centralni komite. Po begu vlade iz Pariza je centralni komite narodne garde začasno prevzel v pariški komuni tudi vso oblast. Vlada je pobegnila iz Pariza v Versailles. Po izvolitvi sveta Komune kot najvišje oblasti v Parizu je centralni komite 27. marca njemu svečano izročil vso oblast. Narodna garda je bila oborožena sila Pariške komune do njenega padca. Pariška komuna pomeni revolucionarno diktaturo proletariata, ki je trajala 72 dni, od 18. marca do 28. maja 1871, ko je bila krvavo zadušena. Pariška komuna je najpopolneje in najceloviteje izražala zgodovinski smoter proletarske oblasti. Ukinila je birokratski državni aparat, odpravila buržoazni parlamentarizem, združila zakonodajno in izvršno oblast, zamenjala parlamentarno ali posredno demokracijo s samoupravno in neposredno. Pariška komuna je izročila

delavnice in proizvodna sredstva v roke neposrednih proizvajalcev in s tem odpravila izkoriščanje in osvobodila človeško delo. Karl Marx je to »Republiko dela« označil kot slavno predhodnico socialnih revolucij v poznejših stoletjih. V počastitev stoletnice Pariške komune je naša poštna uprava 18. marca izdala posebno spominsko znamko za 1,25 din v nakladi 450.000. Na znamki je lesorez A. Daudenarde, ki prikazuje »Proglasitev komune« 28. marca 1871, ko pred pariško občino navdušeno ljudstvo pozdravlja narodno gardo. Osutek za znamko je napravil beograjski slikar Andreja Milenković. Za znamko pa je izbral to sliko dr. Dragutin Leković iz Beograda. Znamko je tiskal beograjski zavod za tiskanje denarja v enobarvnem črtnem in ofsetnem tisku v polah po devet znamk. Na zgornjem belem robu v poli sta nad prvo in zadnjo znamko napisala »Pariška komuna«, in sicer nad prvo znamko v latinici, nad zadnjo pa v cirilici. Nad srednjo znamko zgoraj pa sta letnici stoletnice 1871—1971. Na spodnjem belem robu pod srednjo znamko, takoimenovanem privešku, je napis »Jugoslavija« in pod njim letnica 1971. Pod zadnjo znamko v spodnji vrsti je zaporedna številka pole. Vse pole so namreč na tem mestu oštevilčene. Znamka je velika 44 × 34,7 mm, brez belega roba pa 40 × 30,7 mm z grebenastimi zobci 11 1/2.

Iskrene čestitke

Nadvse ljubljenu in zlatemu sinku *DUŠKOTU TKALEC*, ki živi v Münchnu najiskreneje čestita in kliče na mnoga zdrava leta ob njegovem šestem rojstnem dnevu ter želi skorajšnje snidenje njegov atički iz Ljubljane.

Zahvala

Ob smrti naše drage sestre in tete Frančiške KIKELJ-ŠORLI, ki je živela v Ransartu, Belgija, se zahvaljujemo vsem rojakom iz mesta Charleroi in okolice, ki so jo pospremili na njeni zadnji poti in ji darovali lep venec. Posebna zahvala pa velja g. Kazimirju Gabercu za njegovo neutrudno delo pri organizaciji prevoza pokojne v domovino Slovenijo.

Žalujoci Angela Kikelj
in ostalo sorodstvo.

Izredna priložnost

Prodam enonadstropno stanovanjsko hišo, s sodobno električno in vodovodno ureditvijo in kanalizacijo. Poleg vseljivih prostorov, tudi dva večja obrtniška. V neposredni bližini solidno grajeno poslopje, primerno za večje obrtniške dejavnosti. Parcela površina 44 arov. Poslopje sta na mirni vabljivi točki ob avtomobilski cesti v Rogaški Slatini. Informacije pri:

Viktor STRAŠEK
Hofenstr. 4, CH-8708
MÄNNENDORF, Schweiz

Hiša v Celju

Trostanovanjska vila z dvema vseljivima stanovanjema, z balkoni in okrog 800 m² vrta v središču Celja — na Otoku, je takoj naprodaj. Naslovi: VRANJEK, Celje, Trubarjeva 5.

Prva svečka Sandijevega življenja. Želje mater pa so vse enake: veliko, veliko teh svečk in z vsako veliko, veliko sreče....

Železniške postaje — zadnje so nas pozdravile in morda se prav zato tam tako radi srečujemo ...

Tito o zaposlovanju v tujini

V razpravi o spremembah ustave in celotnega političnega sistema v Jugoslaviji je bilo že v začetku poudarjeno, da je treba upoštevati tudi dejstvo, da je v tujini

zaposlenih skoraj milijon naših ljudi. Tudi predsednik Tito je o tem govoril pred nedavnim na zasedanju zvezne konference Socialistične zveze delovnega ljudstva. Predsednik Tito je med drugim dejal:

»Naša družba se bo morala odreči nekaterih načrtov in preveč hitrih korakov pri izgradnji, da bi se omogočilo bolje na-

grajevanje delavcev in da bi se zmanjšalo njihovo odhajanje v tujino. Skoraj milijon ljudi iz naše socialistične države že dela v raznih državah in ustvarja višek vrednosti kapitalistom. Nenehno moramo ustvarjati pogoje za vračanje teh ljudi in za njihovo zaposlovanje v domovini. Zato se moramo odreči sterilnih investicij, ki tudi po deset let zavirajo obračanje sredstev, kar nam ustvarja precejšnje težave.« Predsednik Tito je nato nadaljeval:

»Poskrbeti moramo, da se bodo čim prej dvignili dohodki slabo plačanih in da se popravi tisto, kar je bilo do zdaj zgrešeno. Sem proti uravnolovki in celo za boljše nagrajevanje strokovnjakov. Tudi zaradi tega nam mnogi odhajajo na tuje, namesto da jih doma plačamo bolje. Če lahko naš strokovnjak — ob dvakrat ali trikrat večjih dohodkih, kot bi jih imel doma — lahko ustvarja profit kapitalistu, zakaj bi ne bil bolje plačan doma in pomagal pri razvoju naše skupnosti. Sem proti temu, da bi bile velike razlike, posebno pa moramo skrbeti za tiste z velikimi družinami. Predvsem pa sem za to, da se našim ljudem omogoči življenje in delo v domovini. Posebno pa sem proti temu, da odhajajo v tujino naši delavci in strokovnjaki. Naša skupnost daje milijarde za šolanje strokovnjakov, mnogi pa nato odhajajo v inozemstvo in ustvarjajo viške vrednosti kapitalistom.«

Obsojena terorista

Sodišče v švedskem mestu Göteborg je pred nedavnim obsodilo dva ustaška terorista, Blaga Mikulića in Ivana Vuičevića, vsakega na tri in pol leta strogega zapore, ker sta vdrla v jugoslovanski konzulat v Göteborgu in zahtevala izpustitev ustaškega terorista Boža Hrkača, ki je bil v Jugoslaviji obsojen na smrt. Oba terorista sta bila na Švedskem obsojena hudih zločinov: nezakonitega vdora v naš konzulat 10. februarja, nezakonitega odvzema svobode, groženj s smrtjo in nedovoljenega nošenja orožja. Po prestani kazni bosta izgnana iz Švedske.

Predstavniki Jugoslovanov, ki so začasno zaposleni na Švedskem, so že pred tem zahtevali od švedskih oblasti zaščito pred ustaškimi teroristi in jih je pred nedavnim s tem v zvezi sprejel tudi predsednik švedske vlade Olof Palme.

AW v lepše prostore

Sredi marca se je v prizidku kölnske podružnice socialdemokratske stranke SPD zbrala majhna, a ugledna družba na majhno, a pomembno slovesnost: Arbeiterwohlfahrt (socialdemokratska organizacija za delavsko skrbstvo) je izročila svojemu namenu nove prostore posvetovalnice za jugoslovanske delavce na Magnusstrasse 2. Kako velik pomen prisoja skrbi za tuje delavce socialdemokratska mestna uprava, je dokazoval že prihod namestnice kölnskega nadžupana Else Schmidt, navzočnost našega veleposlanika v Bonnu Rudija Čačinoviča in članov veleposlanštva pa je izpričevala zanimanje za naše, jugoslovanske strani. Tako je predsednik okrajnega odbora Arbeiterwohlfahrt Willi Schirmmacher lahko v svojem nagovoru izrekel zadovoljstvo spričo pozornosti, ki jo z vseh strani kažejo za prizadevanja po izboljšanju položaja naših gostujočih delavcev v Zahodni Nemčiji.

Načelnik oddelka za tujce pri zveznem odboru Arbeiterwohlfahrt Eberhard de Haan, ki je tudi glavni »selektor« pri izbiranju jugoslovanskih socialnih delavcev, je v svojem govoru menil, da se je v zadnjih dveh letih sicer močno izboljšal položaj naše delovne sile v ZRN, kar se tiče obveščenosti in splošnega skrbstva, vendar pa »smo šele na začetku«. Po dosedanjih načelih (in razpoložljivih sredstvih) naj bi na 5000 gostujočih delavcev nastavili enega socialnega delavca, toda v resnici bi komaj zadoščalo razmerje ena proti tri tisoč.

Kako daleč je še do cilja, je nazorno povedala naša socialna delavka v Kölnu Kristina Kemperle, ki skupaj z Dragomirom Božovičem oskrbuje kölnsko posvetovalnico: na področju, ki gravitira k novi posvetovalnici, živi in dela kakih 20.000 do 30.000 naših ljudi. »Najin delovni dan traja od jutra do večera,« pravi simpatična profesorica iz Gornje Radgone, »in običajno govoriva vsak dan s po 50 ali 60 ljudmi.« To je več kot preveč, če pomislimo, da se vsakdo pojavi na posvetovalnici s torbo skrbi in vprašanj, ki jih ni mogoče rešiti v nekaj minutah.

»Zdaj imamo vsaj lepše prostore,« se veseli Kristina. Res, nekdanji sedež združe-

nja socialdemokratskih žrtev nacizma je delavska skrbniška organizacija zelo okusno adaptirala in zdaj imata jugoslovanska socialna delavca na voljo pet moderno in smotrno opremljenih prostorov, v katerih se gostje počutijo domače in kjer je tudi prijetno delati. Posebno sta vesela prostora za učenje nemškega jezika, miniaturne dvoranice z 22 specialno izdelanimi študijskimi sedeži in avdiovizualno napravo za učenje jezikov. Kemperlova in Božović upata, da bo moderna učilnica pritegnila sčasoma tudi dovolj učencev. Dosedanje izkušnje žal kažejo, da naši ljudje sicer zelo obžalujejo, ker ne znajo nemški, in se pritožujejo, ker so zaradi tega zapostavljeni in morajo pretrpeti najrazličnejše nevšečnosti; toda niti malo zanimanja ne pokažejo, (ali pa zelo malo) kadar jim kdo preskrbi možnosti za pridobitev tega prepotrebnega znanja.

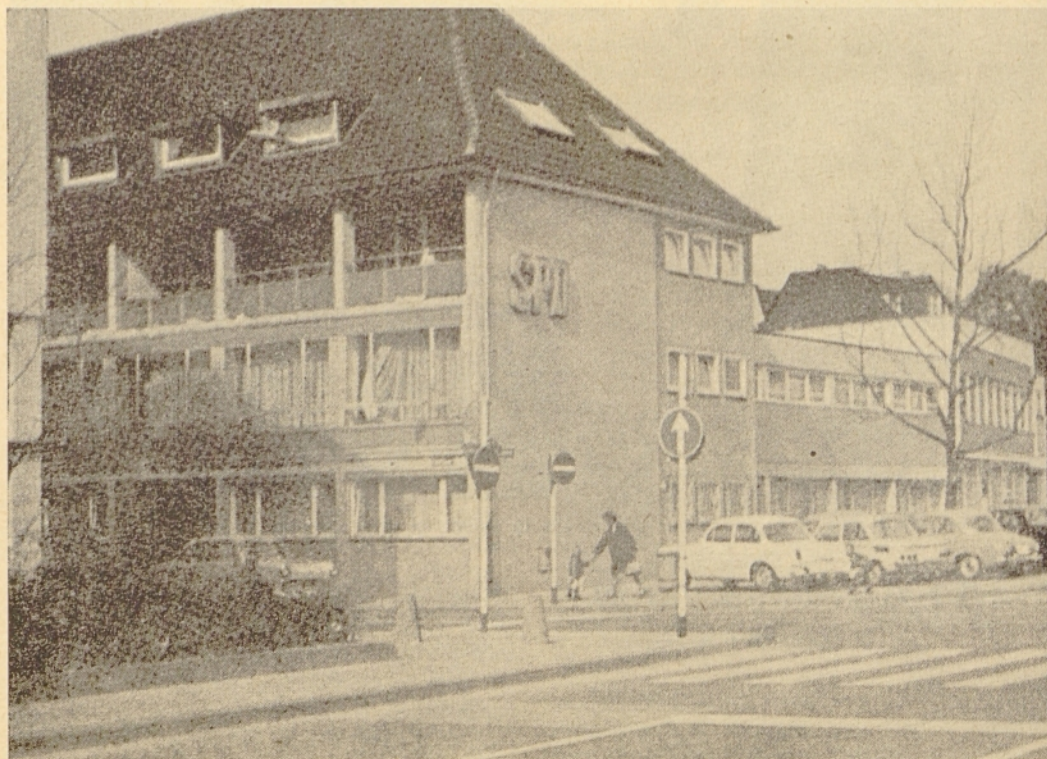
Else Schmidt, ena izmed najbolj znanih socialdemokratskih aktivistk obrenskega mesta, je prinesla udeležencem slovesne otvoritve prisrčne pozdrave nadžupana Thea Burauena in socialdemokratske rotovške frakcije, poudarjajoč, da je bila tukajšnja mestna uprava že zelo zgodaj, ko se še nihče ni prav zavedal, kako naglo se bo razrastle problem zdomcev, zavzeta za reševanje socialnih in drugih vprašanj tujih delavcev. Obljubila je posebno podporo mesta za jugoslovansko posvetovalnico in poudarila, da se zaveda, koliko prispevajo jugoslovanski delavci za razvoj kölnskega in s tem zahodnonemškega gospodarstva in kakšnega pomena so za nadaljnji razvoj in oblikovanje zahodnonemško-jugoslovanskih odnosov.

Arbeiterwohlfahrt je sklenila z Jugoslavijo šele leta 1969 sporazum o delavskem skrbstvu. Dosedanji uspehi — med njimi kölnski ni najmanjši — so zadosten razlog za optimistična pričakovanja od prihodnosti.

Želite obiskati Združene države Amerike?

Vas vabijo tja sorodniki?

Letošnje poletje vam pomaga pri potovanju tudi Slovenska izseljenska matična, 61001 Ljubljana, Cankarjeva 1/II

Posvetovalnica za jugoslovanske delavce v Kölnu, Magnusstrasse 2 (desni del posloplja)

Klubske prostori v Düsseldorfu

V ZR Nemčiji se danes vsi odgovorni ljudje vedno bolj zavedajo besed, ki jih je izrekel znani nemški pisatelj Heinrich Böll v razgovoru o tujih delavcih: »Mi smo iskali delovno silo, a prišli so ljudje.« Danes, ko je tu čez dva milijona tujcev, mnogi z družinami, je ta problem še večji in v vseh industrijskih mestih se pojavlja problem, kako in kje najti streho za vse te ljudi. Vsi obstoječi domovi so že v zelo slabem stanju.

V Vestfaliji je poleg pokrajine Baden-Württemberg največ Jugoslovancev, ki si služijo kruh v tukajšnjih industrijskih področjih, od rudnikov, gradbene in avtomobilske industrije do bolnic in domov za ostarele. Zadnja leta je prihod jugoslovanskih delavcev organiziran in razne organizacije skrbijo za primerno prilagajanje v novo družbo in življenje. Tudi v Düsseldorfu je organizacija za oskrbo tujih delavcev najela nove prostore, jih preuredila in sredi januarja letos je bila v teh prostorih otvoritev novega Centra in posvetovalnice za jugoslovanske delavce. Otvoritvi je prisostvoval tudi jugoslovanski konzul Lojze Kersnik in Kruno Kozina. Pogostili so nas tudi s pravim srbskim fižolom, ki ga tudi Nemci dokaj cenijo.

Prostori Centra in posvetovalnice ležijo blizu železniške postaje v centru mesta na Graf-Adolf-Strasse 63—65 in obsegajo dve pisarni za posvetovanje in dva prostora za klubsko dejavnost, knjižnico in čitalnico.

Posvetovalnica je odprta ob delavnikih od 9.—14. ure, klubski prostori pa od torika do sobote od 17.—22. ure.

Vodja novega Centra in posvetovalnice je Danica Ignatieff, socialna delavka iz Ljubljane. Ob mojem obisku je s ponosom razkazala prostore in okusno opremo v pisarnah in čitalnici, kje je ravno sprejela pošiljko knjig, darilo sindikatov iz Sarajeva. V čitalnici je na voljo ves jugoslovanski tisk, revije in časopise pošiljajo uredništva delno tudi brezplačno. Med mnogimi priložnimi brošurami je tudi napolnjevanje davčnih obrazcev in pa zelo praktična in temeljito pripravljena knjižica »Napotki jugoslovanskim delavcem v ZR Nemčiji«, v izdaji Večera iz Maribora, vendar je samo v slovenskem jeziku in tako razumljiva manjšemu krogu interesentov, čeprav bi bila tudi ostalim zelo dobrodošla.

Center ima tudi svoj televizor in magnetofon ter plošče in diapozitive za moderno učenje nemškega jezika. V kratkem bo organiziran tudi tečaj, vendar je socialna delavka mnenja, da je zanimanje pri naših ljudeh zelo slabo in še vedno prevladuje mnenje, da za fizično delo znanje jezika ni nujno. Z neznanjem jezika pa se pri ljudeh pojavlja nezadovoljstvo, ker pač niso sami zmožni reševati vsakodnevnih problemov. Verjetno je pripravljenost in volja za učenje tujega jezika eno od bistvenih vprašanj, ki bi mu morali vsi organi, ki pošiljajo ljudi na delo v tujino, posvetiti največjo pozornost.

Vsa večja podjetja, ki sprejemajo jugoslovanske delavce, prav vzorno skrbijo za primerno oskrbo, za njihovo prilagajanje v novo okolje, prirejajo brezplačne tečaje za učenje jezika in po večini imajo tudi svojega prevajalca, ki na mestu rešuje vprašanja in probleme med našimi in nemškimi ljudmi. Kljub vsem tem ugodnostim je ravno pri velikih podjetjih odhod naših delavcev najmočnejši, ker je na nemškem delovnem trgu močna konkurenca in mnoga podjetja obljublajo sicer boljše dohodke, vendar pri tem zamolčijo, da večinoma nimajo stanovanj, da drugih socialnih dobrin ne omenim.

Za izboljšanje in olajšanje teh odnosov skrbijo socialni delavci v svojih centrih in posvetovalnicah.

Socialna delavka Danica Ignatieff skrbi tudi za preživljanje prostega časa in v ta namen izda vsakemu obiskovalcu posvetovalnice vprašalno polo, ki naj še bolj pokaže želje in potrebe naših ljudi. Mnogi si žele več domačega branja, sodelovati želijo pri šahovskih in drugih športnih sekcijah, poslušati predavanja, narodno glasbo, želijo si plesov, izletov po Nemčiji, Holandiji in Belgiji. Prijeten je občutek ob spoznanju, da družba skrbi za tujce in ostane le še upanje, da bodo naši ljudje znali izkoristiti te možnosti. Upamo, da bo tudi v Düsseldorfu zaživelo družabno življenje tako, kot je že v nekaterih drugih mestih in deželah.

R. Zorjan

Bogato delo bogati problemi

Jugoslovanski klub v Zürichu je gotovo edini, ki se lahko pohvali z osmimi letnimi občnimi zbori. Tisti, ki je delo kluba spremljal vsaj nekaj let, lahko opazi, kako se je širila dejavnost kluba in kako malo pomoči je za to dobil na številne

obljube prav tako številnih in uglednih gostov iz domovine.

Klub deluje v nemškem delu Švice, poleg 17 podružnic v Švici pa ima eno celo v obmejnem predelu v ZR Nemčiji (Tien-gen). Lani je uspel zbrati 2300 članov, ki predstavljajo zelo širok krog naših rojakov v Švici.

Pred dvema leti smo lahko poročali, da je Jugobanka sklenila pogodbo s klubi v Zürichu, Stuttgartu, Schwenningenu in drugod. Ob zagotovljeni mesečni pomoči si je züriški klub najel lastne prostore ter temu ustrezno obogatil svojo dejavnost, za kar je nastavil stalnega sodelavca-sekretarja. Ko pa je Jugobanka doobra izvedla svojo propagandno akcijo med Jugoslovani v Švici, je pomoč oziroma pogodbo enostransko odpovedala. Klub je moral iskati drugačne rešitve, saj so tudi najbolj avtoritativne osebnosti dajale le obljube, pomoči pa ni bilo. No, čisto brez pomoči tudi ta klub ni ostal. V letnem poročilu je posebej omenjena pomoč Slovenske izseljenske matice, ki je opremila slovenski instrumentalni ansambel v podružnici Kreuzlingen.

Dejavnost kluba je zelo raznovrstna. Podružnice več ali manj redno organizirajo plesno-zabavne prireditve, na katerih se zbirajo naši rojaki, poleg tega pa še letno sprejemajo v goste skupine iz Jugoslavije. Tri podružnice (Basel, Zürich in Amriswil) imajo svoje folklorne skupine, na zabavah igrajo kar trije plesni ansambli in dva za narodne plesse; šest nogometnih ekip tekmuje med seboj in s švicarskimi moštvi; štiri šahovske skupine prirejajo tekmovanja; pravkar pa so ustanovili celo planinsko društvo.

Med sedmimi gostovanji iz domovine je bila lani v Armiswilu tudi kamniška »Lira«, ki je doživela zelo lep uspeh in spremem. Vodstvo kluba se pritožuje, ker je zadnje leto ostalo čisto brez filmov iz Jugoslavije, medtem ko dobiva knjige le iz Slovenije.

Tečaji nemščine, prevajanje dokumentov v nemščino, manjše intervencije pri delodajalcih in oblasteh, turistična propaganda, organizacija potovanj v domovino, izleti po Švici in drugam, zavarovanje za primer smrti, zbiranje prostovoljnih prispevkov v zbiralnih akcijah in še marsikaj bi našli v letnem poročilu med oblikami dejavnosti.

Klub pa stoji pred najtežjo preizkušnjo. V popolnoma negotovem materialnem stanju ga zapušča dosedanji sekretar Siniša Hrestak ter ostaja tako brez stalnega sodelavca.

A. R.

Tujci kot »eu – roboti«

Približno deset let sem že naročnik Rodne grude in prav tako dolgo se že nameram oglasiti s pismom. Danes je nedelja in berem Rodno grudo in rubriko »Začasnno na tujem«. Članek »Tujci kot eu-roboti« mi je dal povod za razmišljanje. Ugotovili ste, da se mnogo naših ne strinja z nazivom »gastarbeiter«. Gotovo so to gostje, katerim je delati sramota. Nekaterim je lahko že sam naziv »arbeiter« v spotiko. Arbeiter mora delati, Jugoslovancev pa je mnogo takih, da jim delati sploh ni treba. Ko sem pred 15 leti prestopil jugoslovansko mejo, sem z drugimi, ki so šli prav tako kot jaz ilegalno s trebuhom za kruhom, dobil naziv »Flüchtig, Emigrant, Jugogerman, Bittschen« itd. Po domače se nam je takrat reklo propalnice, izdajce, sramotilci domovine... Na naših mejah se je za begunci streljalo in gorje, če so graničarji koga ujeli. Toda čas je še vedno najboljši zdravnik in se je tudi vse odpustilo. Postali smo spet dostojni državljani. Veseli smo, da nismo črne ovce ne doma in ne na tujem.

Vaše mnenje, da se Nемеc le težko privadi na enakopraven odnos do tujega delavca, pa osebno zavračam. Po 14 letih bivanja v Nemčiji sem bil do zdaj zaposlen v petih podjetjih in lahko trdim nasprotno. Spoznal sem mnogo Slovencev, a do zdaj še nikogar ki bi mi ne potrdil lepega mnenja o Nemcih. Pometimo najprej pred svojim pragom! Mar ste prepričani, da je v Jugoslaviji odnos do tujega delavca boljši? Pomislimo samo na Bosance in sploh naše južne brate, ki pridejo za delom v Slovenijo. O sramotnih plačah beremo v naših časopisih. V »Delu« sem bral, da je samo v Sloveniji 70.000 delavcev, ki zaslužijo celo izpod 60.000 starih dinarjev mesečno. Da vodilne osebnosti prejema plače, ki so tudi po desetkrat večje, ni nobena tajnost. Strokovnjaki, ki dobro zaslužijo, so domovini zvesti. V tujino odhajajo slabše plačani in brezposelni. Od pol milijona naših delavcev v ZR Nemčiji je le majhen odstotek pravih oziroma uporabnih strokovnjakov. Največ je takih, ki so v Jugoslaviji zaslužili pod 1000 din ali sploh nič. V Nemčiji ne najdete nekoga, ki bi za isto delo dobil štirikrat več kot ti. Kje

se naj torej borimo za pravice naših delavcev — doma ali v tujini?

Prepričan sem, da so naši ljudje sami krivi, če imajo slabe odnose s sodelavci — Nemci. Dvomite morda, da marsikateri naš državljan, ki pride na delo v tujino, pozabi na človeško dostojnost. Solidarnost ne pomeni nič, pomen ima le denar. Za kulturno življenje je »škoda denarja«. Varčuje se pri hrani, obleki in celo pri osebni higieni. »Drecksau« je marsikateremu primeren naziv. Kriminala je vedno več in nešteto krat so v to vpleteni tudi naši ljudje.

Tudi marsikateri Slovenec je doma dostojneje živel, tukaj pa na dostojanstvo pozabi. Važen je denar, za vse drugo zadržuje tolažba: »Saj me nihče ne pozna.« V starih časih so matere, katerih sinovi so se odpravljali za delom v tujino, ob slovesu izrazile željo: — Sin, ostani dober in pošten! Ne pozabi, kar te je učila slovenska mati! To bi bilo potrebno tudi danes.

Ne vem, kako v Jugoslaviji pripravljate ljudi za delo v tujini. Večina jih ne zna niti besedice nemško. Mnogo naših bratov ne zna niti stranišča pravilno uporabljati. Ugled Jugoslovancev v tujini pada. Kmalu nas bo tujcu sram povedati, od kod smo. Ne delajmo si skrbi, kdo bo Nemcem skrbel za standard, ko imamo svojih problemov več, kot nam je ljubo. Star pregovor pravi: »Kakor si boš postlal, tako boš ležal!« V tem je gotovo tudi nekaj resnice za tiste, ki jih nemški delavci ne marajo. Storimo nekaj proti temu! Kaj bo, če svet ne bo več hotel zaposlovati naših ljudi (vendar bi bilo lepše reči — nam ni treba hlapčevati tujcu).

Čprav bo to pismo potovalo v koš, je kljub temu vredno, da malo razmislite, ali je vsaj kak stavek uporaben za v Rodno grudo. Meni osebno pa bi bilo ljubše, ko bi bila vsa neprijetna vsebina laž.

Janko Bucej, Dehrn, ZR Nemčija

Kako si obrtnik reže svoj kruh

V tretji številki Rodne grude sem bral članek »Kako si obrtnik reže svoj kruh«. Imam nekaj pripomb, ker ni vse tako lepo in rožnato, kot navaja pisec. Z zadovoljstvom je pozdraviti spremembo carinskih

predpisov glede uvoza strojev in opreme za delavnice, če bo to kmalu uresničeno.

Odgovori na vprašanja, ki jih postavlja Alojz Lekan iz Švice, so nepopolni in pomanjkljivi. Pod pogoji, ki so navedeni v članku, se je takoj poprijeti obrti doma in pustiti tujino za vedno ob strani. Ker pa sem se ob Novem letu sam pozanimal na pristojnem mestu — kje, ni važno, važno je samo, da pri finančnih organih občine, ki prav na tem delajo — pa je stvar povsem drugačna. Kdo je »knjigaš« in »neknjigaš«, določa zakon. Davka si nikakor ne moreš niti približno izračunati, ker imajo finančni organi drugačno matematiko kot obrtniki. Ni navedeno, koliko je še dodatnih dajatev, kot je davek na promet, razne članarine, ki so ravno tako obvezne kot davek, kolikšen bo prispevek za gasilstvo, po kvadratnem metru poslovnega prostora, nadalje, da mora obrtnik že v trgovini ob nakupu potrošnega materiala plačati vse dajatve, ker tega v inozemstvu ni, da o davčnih olajšavah za nakup orodja in modernizacijo sploh ne govorim, ker je to le na papirju. Zakaj niso privatni obrtniki pri nakupu reprodukcijskega materiala izenačeni s podjetji, da se oprostijo prometnega davka v trgovini, in podobno.

Ravno tako pojasnite spraševalcu, da prispevka za zdravstveno in pokojninsko zavarovanje ne izbira obrtnik, ampak mu ga določa Komunalni zavod za socialno zavarovanje.

Da pa obrtnikov primanjkuje, so krive občine same, ker hočejo od obrtnikov pokriti velik del občinskega proračuna, ne glede na to, ali obrtniku kaj ostane za njegov trud ali ne. Mnogi so se odločili za delo v podjetju samo zato, da so prosti dajatve, delajo pa še dobršen del dneva, ne samo štiri ure, kot jim določa predpis o dodatni obrti, ter si s tem na račun rednega obrtnika ustvarjajo visoke dohodke. Iz navedenega prosim, da daste v Rodno grudo obširneje tudi senčno stran obrti, da ne bo kdo razočaran po vrnitvi in metal krivdo na vaš list. Jaz sem se sam osebno pozanimal in mi je situacija bolj točno poznana, kot je navedeno v članku.

Anton Zobec, Sindelfingen, Nemčija

Zal nam niste zaupali, v kateri občini ste imeli tako slabe izkušnje. Razlike po posameznih občinah smo namreč v našem članku omenjali. O obrti pa bomo pisali še — že v eni izmed prihodnjih števil naše revije bomo objavili reportažo, razgovore z nekaterimi obrtniki — povratniki iz tujine.

Uredništvo

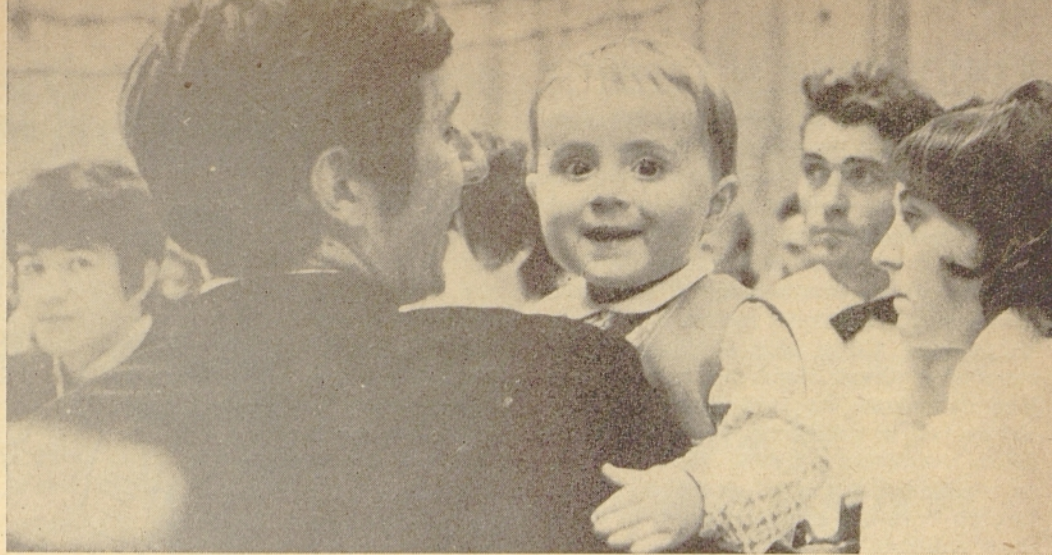
Miki

Ko se je Polonca z mamo priselila k očku na Švedsko, se je znašla v čisto drugačnem svetu. Prve dneve je še nekako šlo, saj je bilo toliko vsega, kar si je bilo treba ogledati in spoznati. In štiriletna Polonca je bila kakor vsi otroci njenih let, od sile radovedna. Nadvse se je čudila čudni hiši, v kateri je očka stanoval. Ta hiša je bila višja kot cerkveni zvoniki v domačem kraju in tako drugačna od tiste, kjer so doslej živeli z babico. Tista je bila nizka z rdečo streho. Spredaj je imela vrt in zadaj travnik, kjer so rasle jablane, ki so vsako pomlad tako lepo cvetele. Na eni teh jablan je imela Polonca gugalnico. Ta hiša, kjer je zdaj živel očka, ni bila tako prijazna, bila pa je imenitna. Imela je namreč sobico z gumbi. Če si pritisnil na katerega od teh gumbov, te je ta sobica popeljala do nadstropja, kamor si želel priti. Da, to je bilo prijetno in zanimivo. Polonca se je z očkom prva dva dni večkrat popeljala v tej sobici kar za kratek čas gor in spet dol in se je glasno smejala. No, potem se je pa tega naveličala.

Stanovanje je bilo večje. Očka in mama sta rekla, da je zelo lepo, Polonci se je pa zdelo nekam prazno in pusto. Saj omar sploh ni bilo, bile so kar skrite v steni. In če si katero teh omar odprl, se je Polonci zdelo, da je zadaj neki skrivnostni temni prostor, v katerem ždi strah. Zato se je upirala in jokala, ko je mama zahtevala, da spravlja svoje igrače v omaro. Mama ji je obula čisto nove copatke iz rdeče klobučevine z uvezenimi zajčki. Tako tiho je hodila v njih kakor miška, a če je malo poskočila, se je mama razburila in dala prst na usta: »Pst, Polonca, ne delaj hrupa, tukaj stanujejo ljudje zgoraj in spodaj, na levi in desni in žele imeti mir.«

Polonca je ubogljivo obždela na preprogi v kotu med svojimi igračkami. Imela je pisane kocke, iz katerih je lahko zidala hiše, imela je novo punčko, ki ji jo kupil očka, imela je nekaj lepih slikanic. A vendar jo je nekje v prsih zazebljo, da je kar vztrepetala in tiho je zajokala.

Še huje je bilo, ko je začela tudi mama hoditi na delo. Vse dopoldneve in popoldneve je bila potem Polonca sama. Risala je, a se je hitro naveličala in odložila barvice. Odložila je kocke. Postavila je lepo očkovo punčko v kot in šla na balkon. Opazovala je otroke, ki so

se spodaj igrali. Zaklicala jim je, da bi jih opozorila nase. Še in še je klicala, a nobeden se ni ozrl.

Mračilo se je že, ko sta prišla starša. Polonca je ždela v kotu in ihtela.

»Le kaj ti je?« je zaskrbelo mater. »Te kaj boli?«

Polonca je odkimala: »Le zebe me,« je tiho rekla, »v srce me zebe...«

Naslednje jutro jo je mama odpeljala na dvorišče k otrokom. »Z njimi se igray,« je rekla, »sicer jih ne boš razumela, ker drugače govore, a se boste že ujeli otroci med seboj.« in je odšla na delo.

Majhno dekletce je prihitelo k Polonci. Radovedno, sta se gledali. »Kako ti je ime?« je vprašala Polonca. Punčka se je namrdnila in stekla nazaj k otrokom. Polonca se je vse dopoldne igrala v kotu dvorišča s svojo lepo punčko in kockami in gledala otroke, ki so se glasno smejali, se lovili in žogali.

Zvečer je spet potožila mami: »V srce me zebe.«

Vse manj je jedla. Vse bolj je bila tiha, vse bolj je bila bleda. Starša sta se prestrašila. Odvedla sta jo k zdravniku. Natančno jo je preiskal. Prisluškoval utripom srca, o katerem je Polonca trdila, da jo zebe. Predpisal ji je sirup in tablete. Polonca je ubogljivo jemala zdravila, a v srce jo je še vedno zeblo.

Nemirno je spala. Dostikrat je v spanju ihtela in govorila. In mati, ki se je zaskrbljena sklanjala nad njo, je večkrat ujela ime: Miki, Miki! Spomnila se je, da se je tako imenovala stara hčerkinja igračka — oguljen Medvedek, ki ga je dobila od babice za drugi rojstni dan. Miki je bil res smešen medvedek, zlasti odkar se je »ponesrečil«. Nekoč je namreč zletel s police naravnost na vroč štedilnik in si prav pošteno zažgal smr-

ček. Hoteli so ga vreči na smetišče, a Polonca je tako jokala, da se je babica usmilila in obljubila, da bo Mikija »pozdravila«. Celo popoldne ga je zdravila in ko je z delom končala, je novi Miki vse posebej zlasti pa še Polonco veselo presenetil. Rjavemu medvedku je babica všila nov bel gobček in vanj uvezla v sredi ljubeč rdeč nosek, tako se je zdaj ta novi Miki neprestano navihano smejal.

Polonca je poskakovala od veselja. Podnevi in ponoči je moral odslej biti Miki z njo. Le kako, da so ga pozabili vzeti s seboj na Švedsko?

Takoj je s Švedske odšlo pismo na Dolenjsko po Mikija. Kak teden za tem je v veliki škatli priromal Miki na Švedsko, tak kakršnen je pač bil: precej oguljen, s hudomušno nasmejanim belim gobčkom. O, kako srčno ga je Polonca objela!

Polonca je zjutraj svojega Mikija odnesla s seboj na dvorišče. In čudo prečudno. Za njeno lepo punčko, za njene kocke in slikanice se otroci niso niti zmenili. Miki pa je v trenutku pridobil njihova srca. Ogledovali so ga in se smejali ter ponavljali za Polonco njegovo ime: »Miki, Miki!« Posadili so ga na častno mesto med svoje igrače in vzeli Polonco medse. Zdaj ni bila Polonca nič več sama, nič več ni jokala v spanju in nič več je ni zeblo v srce...

To zgodbo nam je povedala Polončina mama lani poleti, ko nas je obiskala v uredništvu. Medtem je Polonca že precej zrasla. V šolo že hodi in tudi švedskega jezika se je že precej privadila. Miki pa je še vedno zvesto z njo pri igri in pri učenju. Ponoči sedi na stolčku ob njeni postelji in jo varuje, da bi je spet ne začelo zebsti v srce...

Ina

Rojaki, vključite se v sindikate!

Vsak delojemalec se tudi v Zahodni Nemčiji lahko vključi v sindikat. To je za naše ljudi še posebnega pomena, ker večina ljudi, ki gredo delat v tujino, ne obvlada nemškega jezika, zato imajo težave s predpisi in z delodajalci. Sindikat pa je organizacija, ki vsakemu pomaga v težavah, če nastanejo na delovnem mestu, ali pa kjerkoli drugje. Če si član sindikata, moraš mesečno plačevati članarino, ki je prilagojena dohodkom, oz. mesečnemu zaslužku. Vsi delavci in uslužbenci imajo preko sindikata omogočeno pravno zaščito, kar je za delojemalca nujno potrebno zaradi spornih vprašanj pred socialnim in delavskim sodiščem.

Dejavnost sindikatov ni samo tarifno delo, marveč tudi socialna pomoč delavcem in uslužbencem. Oni dobe plačila pravo varstvo v vseh vprašanih socialnih nesporazumov z delodajalcem, Centrom za socialno delo, Pokojninskimi zavodi in Obrtnimi zavodi za nezgodno zavarovanje. Primer: Če se delavcu ali uslužbencu neopravičeno odpove delovno razmerje, se on pritoži zoper delodajalca pri sindikatu in ta vloži tožbo na delavsko sodišče. To je za tožitelja ugodno, kajti formalnosti na sodišču zanj opravi sekretar sindikata.

Naj omenim, da sem sam imel primer, ko sem moral svojo pravico iskati na sodišču. Šel sem na sindikat in tam sem moral podpisati, da so oni pravno močni za mojo zadevo. Nato so oni sami na sodišču vložili tožbo.

Postopek je bil uradno končan, in to v mojo korist.

Alojz Medle
Durmersheim, ZR Nemčija

Kako jih povrniti

Pred dnevi se je tudi slovenska vlada soočila s poročilom o stanju delovnih moči, tako tistih, ki jih imamo še doma, kot tistih, ki jih toliko pogrešamo, ker so nam odšle v tujino. »Inventura« daje zaskrbljujočo sliko: potrebe po delovnih močeh so na Slovenskem vsesplošne — razen določenih območij — zato smo povabili k nam kar 120 tisoč »gostujočih delavcev« iz drugih republik, 60 do 80 tisoč naših pa smo poslali tako ali drugače v svet (kar se točnih številkih tiče, smo še vedno pri približnih izračunih, ugibanjih!).

Vsakršen normalni razvoj bi moral samo zaostrovanje problema pomanjkanja delovnih moči, predvsem strokovnih.

Kako povrniti našo zlato rezervo? Najprej tako, da ne bomo več stimulirali nadaljnjega odhajanja v tujino. »V ta namen je potrebno čimprej sprejeti ustre-

Iz tednika »M«

zne ekonomske in politične ukrepe, ki bodo odpravili tako vzroke, ki v samih delovnih organizacijah vzpodbujajo odhod v tujino, kot tudi pospeševati vračanje delavcev iz tujine,« pravi izvršni svet ter ukrepe konkretizira s tem, da je treba »izpopolniti sistem nagrajevanja in vrednotenja kadrov, organizirati obveščanje delavcev o možnostih zaposlovanja v domovini, razširiti možnost zaposlovanja na področju osebnega dela, sprejeti ustrezne carinske, kreditne in devizne olajšave«.

Velikokrat smo že slišali vse to; na vseh političnih forumih pri nas in še posebej na Hrvaškem ponavljamo zahteve po carinskih, deviznih in davčnih olajšavah. Kdaj se bodo stvari hitreje premaknile naprej? Tako nam čas beži: naši delavci odhajajo naprej v tujino, tisti, ki čakajo na vrnitev, obupujejo ter poganjajo korenine in postajajo vse bolj pravi izseljenci. Dokler se bomo pač natezali okoli dogmatskih tez, da se socializem konča pri šestem delavcu v zasebnem sektorju oziroma pri šesti toni zasebnega avtoprevoznika — dotlej bodo naši zdomci čakali zunaj. Dokler jim bo zvezna pro-računska blagajna nalagala carinske davjatve, kakršnih ne pozna nobena evropska emigracijska dežela — do takrat se ne bodo vračali. Dokler bomo razpravljali o tem, ali je bolj socialistično, če ti zdravi zobe »državni« ali »privatni« zobozdravnik — dotlej jih bodo z veseljem zaposlovali v tujini.

Dokler bomo prisiljeni, ravnati se po fiktivnih jugoslovanskih uravnilovkah osebnih dohodkov, pač ne bomo daleč prišli.

O naši stanovanjski politiki smo prebrali že nešteto poraznih dejstev. Če bi politiko na tem področju sploh imeli, bi kaj lahko pritegnili vanjo zdomce z znatnimi prislužki ter povečali stanovanjski fond.

Inventura naših delovnih rok in glav se nam vsiljuje. Če jih ne bomo uspeli vključiti v našo bilanco, jo bodo pač vnovčili drugi.

Anton Rupnik (Delo)

Popravki naslovov

V februarski številki Rodne grude smo objavili ob daljšem članku o davčnem obračunu v ZR Nemčiji tudi naslove naših socialnih delavcev v tej državi, ki nam jih je posredovala Zveza sindikatov. V tem času pa je prišlo tudi že do nekaterih sprememb, na katere nas je opozoril naš dopisnik Slavko Fras iz Bonna. Ob tej priložnosti jih objavljamo: Bad Godesberg, telefonska številka je 57044 Düsseldorf: naslov je Graf Adolf-Strasse 63-65 Köln: naslov je Magnusstrasse 2, tel. 24 46 61 Ludwigshafen: naslov je Maxstrasse 63, tel. 51 17 06

Frankfurt: ime socialnega delavca je Dmitar Mrvoš

Wetzlar: telefonska številka 06441/6788 Stuttgart: poleg Marte Gorup dela tam tudi Branko Popović

Tuttlingen: naslov Möhringerstrasse 68 Ulm: telefonska številka 0731/64356 Manjka posvetovalnica v Heidelbergu, Jahnstrasse 28-30, tel. 06221/44020, socialna delavka je Mirjana Kreković.

Naslednje posvetovalnice trenutno niso zasedene: Gelsenkirchen (Milan Trojan odšel domov), Münster (Josip Bortek odšel in Calw (Anton Meixner odšel). Odšli so še: Blagaj Dupkarski (Frankfurt), Jovan Gročić (Tuttlingen), Milan Krašovec (München). Mirjana Kreković se je preselila iz Mannheimja v Heidelberg, Roman Vrbančič pa zapušča ZRN v maju.

Porodniški dopust

Zaposlena sem v Zvezni republiki Nemčiji in pričakujem konec junija otroka. Zelo rada bi prišla roditi v Jugoslavijo, da bi bila v domači negi, vendar se bojim, da bi mi delodajalec potem odpovedal službo. Že zdaj pravi, da me ne pusti v času poroda v Jugoslavijo, ker bi potem ostala doma. Zanima me, ali je to urejeno s pogodbo med Jugoslavijo in Zvezno republiko Nemčijo? Delodajalec se namreč izgovarja, da mora za prvih šest tednov sam plačati nadomestilo izgubljenega zaslužka.

V. H. München, Nemčija

Vprašanje, ki ga postavljate, je točno urejeno s sporazumom o socialni varnosti med Jugoslavijo in Zvezno republiko Nemčijo, ki velja od 1. septembra 1969 naprej. Po tem sporazumu gre lahko jugoslovanska delavka, ki zanosi v Zvezni republiki Nemčiji, roditi domov v Jugoslavijo, ne da bi izgubila svoje pravice iz nemškega materinskega zavarovanja. Pred odhodom mora samo dvigniti pri nemški bolniški blagajni (Allgemeine Orts- ali Betriebskrankenkasse) dvojezični obrazec Ju-6 o tem, da ima pravico do zdravstvenega varstva pri jugoslovanskih zavodih za socialno zavarovanje na stroške nemškega bolniškega zavarovanja. S tem obrazcem se morate javiti pri jugoslovanskem komunalnem zavodu za socialno zavarovanje, ki vam bo zagotovil brezplačno zdravstveno varstvo pri vseh zdravstvenih zavodih in zdravnikih v Jugoslaviji.

Ni se vam treba bati, da bi vam nemški delodajalec odpovedal službo zaradi tega, ker boste šli roditi v Jugoslavijo. Tudi po nemških predpisih o delovnih razmerjih namreč ni mogoče odpovedati delovnega razmerja noseči ženi ali doječi materi do konca porodniškega dopusta. Res je sicer, da morajo nositi nemški delodajalci stroške nadomestila izgubljenega zaslužka za prvih šest tednov od zavarovanega primera, sicer pa nosi vse druge izdatke nemško bolniško zavarovanje in ne delodajalec. Nemški delodajalec torej ni prav nič na slabšem, če ostanete v času poroda v Zvezni republiki Nemčiji ali greste ta čas v domovino, ker mora v obeh primerih izpolniti svojo zakonsko obveznost. Verjetno pa se boji, da po porodu ne boste več prišli k njemu na delo nazaj.

Ločitev zakonske zveze in preživnina

Že od leta 1965 sem na delu v Avstriji. Sem poročen, žena pa živi v Jugoslaviji in imam z njo dva otroka. Z ženo se ne razumem, zato živiva ločeno. Dogovorila sva se, da vzameva vsak enega otroka, ker je tudi ona zaposlena. Tako živi starejši sin (7 let) pri meni, mlajši sin (2 in pol leti) pa pri materi v Jugoslaviji. Z ženo sva solastnika družinske hiše in vrta, zdaj pa žena sama upravlja vse to, ker sem jaz pač na delu v Avstriji.

Zanima me, ali se po jugoslovanskih zakonih razveže zakonska zveza avtomatično po določenih letih ločenega življenja. Koliko bi bil dolžan plačevati za mlajšega sina, ki živi v Jugoslaviji z materjo? Znano mi je namreč, da vlada v Jugoslaviji enakopravnost žensk in moških ter da morajo tudi žene, če so zaposlene, prav tako skrbeti za otroke, kakor očetje.

L. G., Jenbach, Avstrija

Po jugoslovanskih zakonih ni določen rok, koliko časa morata zakonca živeti ločeno, da bi se zakonska zveza razvezala. V vsakem primeru mora odločiti sodišče (okrožno) o tem, ali je zakonska zveza že toliko omajana, da ni nobenih izgledov za ponovno navezavo skupnega življenja. Če živite že toliko let ločeno od žene, najbrž sodišče ne bo za vsako ceno skušalo obdržati takšno zakonsko zvezo. Poklicalo vaju bo na t.i. spravni narok (trikrat), nato pa odločilo o razvezi. Hkrati z razvezno sodbo bo odločilo tudi o preživnini (alimentaciji), ki jo boste morali plačevati vaši ženi za otroka, ki živi pri njej. Tudi višina preživnine ni z jugoslovanskimi predpisi določena, temveč odloča o tem sodišče v vsakem posameznem primeru, upoštevajoč družinske in premoženjske prilike vsakega od zakoncev. Verjetno boste morali nekaj le plačevati za otroka, ki živi pri materi, posebno če so vaše premoženjske prilike ugodnejše od njenih. Lahko pa se seveda dogovorite z ženo, da ji prepustite (njej ali drugemu sinu) svojo polovico hiše in vrta, če se žena s tem odreče pravici do alimentacije za sina, ki ga ima v svoji oskrbi.

Iz vašega pisma tudi povzemamo, da pošiljate ženi tudi otroški dodatek za sina, ki živi pri njej v Jugoslaviji. Ker tega otroka ne vzdržujete vi, ampak vaša žena, bi morala tudi ona uveljaviti otroški dodatek v Jugoslaviji po jugoslovanskih

predpisih, ne pa vi v Avstriji po avstrijskih predpisih. Priporočamo, da to uredite čimprej z avstrijsko blagajno za otroške dodatke (Finanzamt), da ne bi bili kaznovani zaradi neupravičenega prejemanja avstrijskih otroških dodatkov. Sam otroški dodatek pa ne more povsem nadomestiti preživnine za otroka, ker samo z njim otroka ni mogoče preživljati.

Invalidnina in predčasna pokojnina v Jugoslaviji

Moja žena je bila leta 1953 operirana v Jugoslaviji. Socialno zavarovanje ji je tedaj kot 60 % invalidu priznalo invalidnino v znesku 6.000 starih dinarjev. Ker živiva že pet let v Zvezni republiki Nemčiji, ne veva, ali se mora takšna invalidnina prav tako povečevati, kakor se vsako leto povečujejo pokojninske dajatve. Poleg tega me zanima, ali imajo takšni invalidi pravico do predčasne starostne ali mogoče invalidske pokojnine, in pod kakšnimi pogoji.

Zanima me tudi, ali jugoslovanska podjetja še dajejo popuste na devizna vplačila.

J. A., Schewendi, Nemčija

Invalidnine, priznane v jugoslovanskem invalidskem zavarovanju zaradi bolezni ali nesreče izven dela, se od leta 1967 naprej ne povečujejo skladno z življenjskimi stroški, tako kot se pokojnine, temveč ostanejo v nominalnem znesku enake, kakor so bile 1. 1. 1967. Povečujejo (valorizirajo) se samo tiste invalidnine, ki so bile priznane zaradi nesreče na delu ali zaradi poklicne bolezni. Pri vaši ženi ni nobenih ugodnosti za predčasno starostno ali invalidsko upokojitev. Starostna predčasna upokojitev bi bila možna, če bi imela vaša žena 50 let starosti in vsaj 30 let priznane pokojninske dobe. Za predčasno invalidsko upokojitev pa bi morala biti vaša žena invalid I. kategorije, to je popolnoma in trajno nezmožna za vsako delo, pri čemer starost ne bi igrala nobene vloge.

Kar se tiče popusta za devizna vplačila pri jugoslovanskih podjetjih, je to odvisno od trgovskih podjetij samih. Za tehnično blago, izdelano v Jugoslaviji, običajno odbrijo popust 10 odstotkov.

Na pošti

1. Ali je tu v bližini poštni nabiralnik?
2. Takoj za vogalom. (pred hotelom, tretja ulica levo)
3. Kdaj praznijo poštni nabiralnik?
4. Vsako uro. (Trikrat dnevno.)
5. Prosim, kje je glavna pošta?
6. V središču mesta.
7. Ali je to daleč?
8. Peš je četrto ure.
9. In s tramvajem?
10. Pet minut. Vzemite progo 9.
11. Dajte mi šest dopisnic!
12. Prosim 5 znamk po 10 pfenigov.
13. Prosim 2 pismi za zračno pošto.
14. Dajte mi poštno nakaznico!
15. Znamko za inozemstvo.
16. 35 pfenigov.
17. Kje je nabiralnik za zračno pošto?
18. V veži.

Auf der Post

1. Ist hier in der Nähe ein Postkasten?
2. Gleich um die Ecke. (vor dem Hotel, die dritte Gasse links)
3. Wann wird der Briefkasten geleert?
4. Jede Stunde. (Dreimal täglich.)
5. Wo ist die Hauptpost, bitte?
6. In der Stadtmitte.
7. Ist das weit?
8. Zu Fuß ein Viertel Stunde.
9. Und mit der Straßenbahn?
10. Fünf Minuten. Nehmen Sie die Linie 9.
11. Geben Sie mir sechs Postkarten!
12. Bitte 5 Briefmarken zu 10 Pfennig.
13. Bitte zwei Luftpostbriefe.
14. Geben Sie mir eine Postanweisung!
15. Eine Briefmarke fürs Ausland!
16. 35 Pfennig.
17. Wo ist der Postkasten für Luftpost?
18. In der Halle.

19. Ali je zame kaj poštno-ležeče?
20. Na katero ime?
21. Peter Kolar.
22. Prosim osebno izkaznico!
23. Tu je moj potni list.
24. Vsa pisma mi, prosim, pošljite na naslednji naslov!
25. Dajte mi formular za brzojavko v inozemstvo!
26. Koliko stane navaden brzojav v inozemstvo z 10 besedami?
27. Rad bi brzojav s plačanim odgovorom.
28. Rad bi telefoniral v Köln.
29. Prosim naslov in telefonsko številko.
30. Koliko minut traja, da se dobi zveza?
31. Najmanj 45 minut.
32. Kolika je pristojbina za triminutni pogovor?
33. Linija je prosta. Govorite prosim!
34. Ne razume se dobro.
35. Prosim, govorite glasneje!
36. Napačna zveza!

19. Ist etwas für mich postlagernd?
20. Auf welchen Namen?
21. Peter Kolar.
22. Bitte die Kennkarte!
23. Hier ist mein Paß.
24. Schicken Sie mir bitte alle Briefe an folgende Adresse nach!
25. Geben Sie mir ein Telegrammformular fürs Ausland!
26. Wieviel kostet ein gewöhnliches Telegramm nach Ausland mit 10 Worten?
27. Ich möchte ein Telegramm mit bezahlter Rückantwort.
28. Ich möchte nach Köln telefonieren.
29. Bitte die Adresse und die Telefonnummer.
30. Wieviel Minuten dauert die Verbindung?
31. Mindestens 45 Minuten.
32. Wie hoch ist die Gebühr für ein dreiminütiges Gespräch?
33. Die Linie ist frei. Sprechen Sie, bitte!
34. Man versteht nicht gut.
35. Wollen Sie bitte lauter sprechen!
36. Falsch verbunden!

A. Izgovor črk v nemških besedah:

Za izgovor nemških črk uporabite pravila, ki so v številkah Rodne grude, letnik 1970!

Dodatno: h se ne izgovarja v besedah — 1 Nähe
9 Straßenbahn
10 nehmen
34 versteht

B. Pomen nemških besed:

1. die Nähe — bližina	14. die Postanweisung — poštna nakaznica
3. leeren — prazniti	15. das Ausland — inozemstvo
8. zu Fuß — peš	17. die Luftpost — zračna pošta
9. die Straßenbahn — tramvaj	18. die Halle — veža
11. die Postkarte — dopisnica	19. etwas — nekaj
13. der Luftpostbrief — pismo za zračno pošto	postlagernd — poštnoležeče

23. die Kennkarte — osebna izkaznica	30. dauern — trajati
24. schicken — poslati	die Verbindung — zveza
25. folgend — naslednji	31. mindestens — najmanj
26. gewöhnlich — navaden	32. die Gebühr — pristojbina
27. bezahlt — plačan	das Gespräch — pogovor
die Rückantwort — odgovor	34. verstehen — razumeti
	35. lauter — glasneje
	36. falsch — napačen, napačno verbunden — zvezan

Zlatoporočnica Ivana in Štefan Brezovšek

Francija

Občni zbor in zlata poroka

V nedeljo 24. januarja je imelo svoj letni občni zbor Slovensko rudarsko društvo »Jadran« v Merlebachu. V uvodu je predsednik Jože Čadej pozdravil navzoče in se zahvalil odbornikom in članom za sodelovanje pri društvenem delu. Zatem so se z enominutnim molkom spomnili lani umrlih članov. Kar trinajst se jih je lani za vselej poslovilo iz društvenih vrst. To so bili: Marija Lavrin, Justin Bizjak, Ivan Šterban, Jože Samadrič, Maria Brudar, Ivan Handler, Maria Leskošek, Maria Biderman, Frančiška Banič, Maria Golob, Maria Resnik, Maria Gole in Maria Sider. Od vsakega izmed njih so se člani poslovili z besedo in pesmijo, jih pospremili na zadnji poti z društveno zastavo in jim položili venec na grob.

Tajnik Jože Zdravič je poročal o dejavnosti društva v preteklem letu. Organizirali so razne prireditve, ki so lepo uspeli. Zanimiv je bil izlet v Alzacijo. Tam so obiskali Struthof in mestece St. Marie-Mines, ki je povezano z bridkim ispomini številnih naših internirancev. Dobro razpoloženje je vladalo na obeh poletnih veselicah na prostem. Še vreme nam je bilo naklonjeno. Lepo je uspela tudi proslava jugoslovanskega državnega praznika 29. novembra. Rojaki so napolnili veliko dvorano Vitkovski do zadnjega prostora. Navzoči so bili tudi jugoslovanski in francoski državni predstavniki. Med najbolj prijetnimi prireditvami pa je bil nedvom-

no družinski večer našega društva, na katerem smo se zbrali letos 2. januarja v dvorani Vitkovski. Ni manjkalo dobrega prigrizka in odlične kapljice; pa tudi poskočne glasbe ne. Na programu je bila tudi tombola s številnimi lepimi dobitki, ki je društveni blagajni kar precej koristila. Veseli smo bili, ker sta bila na tem prijetnem večeru med nami tudi priljubljena jugoslovanski konzul Anton Lah in vicekonzul iz Strasbourga. Vse je razveselilo tudi poročilo blagajnika Franca Cindriča, ki je povedal, da je stanje blagajne ugodno.

Pri izvolitvi novega odbora so bili člani soglasni, da ostanejo v odboru ljudje, ki so društvo lani in v preteklih letih tako dobro vodili. Ker je društvo številno, so poleg predlagali in izvolili še nekaj odbornikov. Tako so bili še izvoljeni Martin Blatnik, Franc Gričar in Milan Aleksjevič. V odboru Jadrana so: častni predsednik Ilija Kostelac, predsednik Jože Čadej, drugi predsednik Ciril Černigoj, tajnik Jože Zdravič, drugi tajnik Anton Škruba, blagajnik Franc Cindrič, drugi blagajnik Franc Vodenik. Pregledniki računov so: Karol Černec, Štefan Adamič, Jože Ravščak. Pomožni blagajniki: Blaž Mrgole, Štefan Brezovšek, Marko Sajovec, Franc Slak, Anton Močivnik, Ivan Radek, Franc Erjavčič, Adolf Garber. Zastavonoša Franc Albiani, Franc Podobnik in Anton Močivnik. Za društveni inventar sta odgovorna Franc Povh in Alojz Mlakar. Naša člana Štefan in Ivana Brezovšek na Hochvald-Freymingu sta lani v oktobru slovesno praznovala zlato poroko. Pred petimi desetletji sta si v Loškem potoku obljubila zvestobo. Imela sta sedem otrok. Pet jih še živi. V veselje jima je tudi dvanajst vnukov. Štefan Brezovšek je

Odbor jugoslovanskega pevskega društva »Jadran« iz Merlebach-Freyminga

kljub visokemu številu let, še vedno zelo aktiven pri društvu, kjer je pomožni blagajnik. Pridno obiskuje člane in pobira članarino. Slavljenca sta ob svojem zlatem jubileju prejela veliko čestitk in daril. Poleg darila jima je mešani pevski zbor našega društva Jadran zapel ob slovesnosti. Spomnil se ju je tudi župan občine Freyming in jima podaril zlato uro v želji, ki je tudi želja vseh nas: da bi jima še vrsto let štela prijetne urice.

Anton Škruba

Rojaki iz Aumetza na francoski televiziji

V Aumetzu že 45 let deluje Slovensko delavsko društvo, ki je mnogo pripomoglo k temu, da je Aumetz postal pred desetletji pomembno središče kulturnega življenja naših izseljencev. Danes se je naša tamkajšnja naselbina precej zmanjšala, zato je tudi društvena dejavnost nekoliko uplahnila, a Slovensko delavsko društvo še kar živahno deluje. Vodijo ga mlajši, v Franciji rojeni Slovenci. Pred nekaj leti so ustanovili nov pevski zbor. Imajo tudi otroški pevski zbor. Društvo prireja razne izlete in zabave. Zelo znana je njihova vsakoletna vinska trgatev, na katero vabijo tudi ansamble iz domovine. Na to prireditvev prihite rojaki od blizu in daleč, pa tudi številni domačini. O delovanju tega društva v preteklem letu smo poročali v prejšnji številki, danes pa povejmo še to, da je v sredo 10. marca francoska televizija posnela nekaj prizorov iz življenja naših rojakov v Aumetzu. Predsednik Slovenskega delavskega društva Martin Gorišek je v krajšem intervjuju pripovedoval o delu in dejavnostih društva, zatem pa so posneli nekaj kadrov z obeh pevskih zborov.

Švedska

Še več takšnih obiskov

V letošnjem januarju nas je obiskal v Malmöju naš novi ambasador na Švedskem Vladimir Rolovič. Ob tej priliki so se z vicekonzulom Velimirom Miloševićem ter ostalimi sodelavci jugoslovanskega poslanštva v Stockholmu in konzulata v Malmöju srečali številni naši delavci, kakor tudi s predstavniki tukajšnjih pokrajinskih in mestnih oblasti, sindikalnih or-

Slovenci radi prepevamo

»Slovenci vsi radi prepevamo, stari in mladi,« nam je pisala v svojem pismu clevelandska rojakinja Anna Jesenko, znana tajnica pevskega zbora Triglav. Zatem pa pravi: »Tudi naš pevski zbor se s tem zabava in bodri tu rojene, da se drže slovenske kulture. Bliža se lepi mesec maj ko bo prvo nedeljo v tem mesecu spet imel naš pevski zbor svoj koncert v Slovenskem domu na St. Clair cesti. Že 24 let, od ustanovitve zbora, imamo koncerte vsako prvo majsko nedeljo. Čeprav številčno danes zbor ni močan, se še postavi prav po domače z lepimi pesmimi. Za »priboljšek« bomo letos našim obiskovalcem, ki bodo prav gotovo kakor vselej spet napolnili dvorano, dodali še prijetno enodejanko. Tisti rojaki, ki ste predaleč po svetu, da bi nas obiskali, pa bodite v mislih z nami ta dan. Težko je dandanes vzdrževati takšne zборе, posebno še v manjših slovenskih naselbinah. A mi se ne damo kar tako. Naj še povem, da smo tukaj z veseljem poslušali obiskovalce iz Slovenije — Avsenike in Slake. Hvala za lepe urice!«

Medtem, ko bo ta majska Rodna gruda prispela med ameriške rojake, bo koncert pevskega zbora Triglav, ki bo nedvomno lepo uspel kakor so dosedanji, že za nami. A nekateri rojaki po evropskih deželah, ki pa bodo pismo Ane Jesenkove že prebrali, se bodo na ta dan prav gotovo s toplimi simpatijami spomnili naših slovenskih pevcev na ameriških tleh, naših pogumnih, nezlomljivih in neuničljivih nosilcev slovenske kulture, ki se marsikje krepko upira času in vsemu, kar prinaša s seboj. Čestitamo!

Tečaj za pouk slovenščine

V Barbertonu so v tamkajšnji višji šoli z novim letom odprli tečaj za pouk slovenščine. Poučuje slovenski rojak Vincent Pauter, član društva št. 44 Ameriške bratske zveze. Pouk je ob sredah ob sedmih zvečer, da se ga lahko udeležijo tudi tisti, ki so prek dneva zaposleni.

Kanada

Slovenci smo radi veseli ...

... povsod, pa tudi, če naše življenje ni lahko. Radi zapojemo v družbi in če le nanese prilika, se radi tudi zavrtimo. Tudi tukaj v Calgaryju se radi zavrtimo.

Jugoslovanski ambasador na Švedskem Vladimir Rolović v razgovoru s skupino naših delavcev, ki so zaposleni v ladjedelnici v Malmö.

ganizacij, tovarn ter drugih švedskih ustanov, ki zaposlujejo naše delavce.

Za nas, ki živimo v Malmöju in Trelleborgu, je bilo to posebno doživetje. Že prvi dan obiska, v nedeljo, se je ambasador Rolović v prostorih kluba Balkan srečal z okrog sto Jugoslovani, predstavniki raznih naših klubov in združenj iz Malmöja in okoliških krajev.

V Trelleborgu je ambasador s sodelavci obiskal tovarno gume, kjer dela mnogo Jugoslovanov. Na tem srečanju se je zbralo veliko naših ljudi. Mnogi so imeli vrsto vprašanj. Žal je bil čas prekratko odmerjen za daljše razgovore.

Na sprejemu, ki je bil v čast jugoslovanskega ambasadorja prirejen v prostorih konzulata v Malmöju, se je zbralo blizu šestdeset naših delavcev, predstavnikov raznih združenj in učiteljev, ki poučujejo naše otroke v šolah v Malmöju in Trelleborgu.

Štiridnevni obisk ambasadorja Rolovića v Malmöju nam bo ostal v lepem spominu. Želimo, da bi bilo takšnih obiskov še več.

P. S. Ob zaključku redakcije smo prejeli vest, da sta dva ustaška terorista napadla jugoslovansko ambasado v Stockholmu. Ob napadu je bil težko ranjen ambasador Vladimir Rolović in uslužbenka ambasade Mira Štepihar. V času, ko to pišemo, je Vladimir Rolović po večdnevem boju za življenje umrl.

Slovenska dopolnilna šola v Malmöju

V Malmöju se je 27. februarja začela slovenska šola za otroke naših rojakov. Šola je vsako soboto po dve uri. Vodi

jo slovenski učitelj Borut Penko. V prvo skupino se je prijavilo deset otrok. Pouk je brezplačen. Prijave še vedno sprejemajo. Ker se je za letošnje šolsko leto začel pouk precej pozno, računajo, da bo prijav za prihodnje leto veliko več.

Delo je tako steklo, kar je v zadoščenje in majhno zahvalo tistim, ki so v priprave vložili dosti truda. Nekateri starši so precej malomarni. Prav gotovo pa bodo kmalu sprevideli, kako nujno je, da otrok, ki dorašča in se šola na tujem, ohrani tudi dragoceno znanje svojega materinega jezika.

Globoko pretreseni z žalostjo sporočamo, da je v Chicagu v Ameriki, dne 6. aprila, umrla nekdanja dolgoletna glavna tajnica Slovenske ženske zveze, urednica njenega glasila Zarje itd.

Albina Novakova

Bila je široko razgledana, zavedna slovenska žena, plemenit človek, izredno dejavna društvnica. Srčno je bila navezana na svojo rojstno deželo. Njen poveljni napredek jo je navduševal. Trinajstkrat je po vojni obiskala Slovenijo, vselej kot voditeljica izletniških skupin Slovenske ženske zveze.

Zadnjikrat je bila med nami leta 1969. Pristrčno smo si ob slovesu zaželeli na svidenje in verjeli v skorajšnje ponovno srečanje, čeprav smo vedeli, da je v zadnjem času bolehal. Žal se naša in njena želja ni uresničila.

Med nami bo živela v svetlem spominu!
Slovenska izseljenska matica

Slovenci iz Calgaryja na domačem slavlju pri Viliju Skeparju

Tako smo se prav prijetno imeli na domačem slavlju na domu Vilija Skeperja, ki je praznoval svoj rojstni dan. Vsi domači smo se zbrali in seveda prijatelji. Ob pesmi in glasbi, šalah in smehu so minevale urice, da smo se veselili kar do belega dne. Iz raznih strani Slovenije smo doma. Slovenske narodne melodije so nas vse združile, prinesle so nam daleč v Kanado košček domače dežele. Med nami je bil tudi podpredsednik tukajšnjega slovenskega društva. Bilo je prijetno in ob slovesu smo zaželeli: kmalu spet na svidenje!

Venezuela

Nov slovenski grob v mestu večerne zarje

V Venezueli ni veliko Slovencev. Ta daljna dežela je tako drugačna od naše Slovenije. Glavno mesto države Lara v Vene-

Prijatelji in znanci ob grobu Štefana Kobana

zueli je Barquisimeta. Na zahodni strani Barquisimeta se vlečejo goli gorski vrhovi Andskih Kordiljer (vso vegetacijo so uničile koze). To gorovje je znamenito po večerni zarji. Mesto se imenuje Ciudad de crepusculos — mesto večerne zarje. V tukajšnjem tropskem podnebju je zelo kratek prehod med dnevom in nočjo. Zato pa je tem bolj učinkovit. Kmalu po sončnem zatonu se vrhovi teh gora spremenijo v goreče valujoče morje. Vse se giblje in mavrično spreminja barve. Vse žari, žari. To žarenje poslavljaajočega dneva lahko traja tudi več kakor uro in je nekaj edinstvenega, nepozabnega. V tem mestu večerne zarje je desetega decembra lani umrl naš rojak, komaj 43-letni Štefan Koban, doma iz Rač pri Mariboru. Kakor vsi je moral skozi težave, ki so včasih skoraj nezmagljive: popolnoma tuje šege in navade, neznanje jezika in tropska klima, ki polagoma in gotovo spodjeda in gloda zdravje nam Evropejcem.

Z velikim trudom in jekleno voljo se je Štefan Koban vživel. Ustanovil si je družino in odprl tapetniško delavnico, ki je bila splošno znana zaradi solidnosti. S svojo poštenostjo in odkritostjo si je zasluženo pridobil naklonjenost tukajšnjih prebivalcev. Njegova narodna zavest, prišrčnost in gostoljubnost pa ga je še posebej priljubila med rojaki v Barquisimetu in okolici. V moralno oporo mu je bil tudi brat Jakob, ki ima tam znano kamnoseško podjetje.

Veliko prijateljev, sodelavcev, sosedov, sorojakov in znancev se je prišlo 11. decembra preteklega leta za vselej posloviti od dragega Štefana. Iz približno 350 km oddaljenega Caracasa je prispel tudi jugoslovanski ambasador Lazar Lilić in mu v imenu domovine položil venec na grob. Zajokala sta njegova sinka, ki jima bo zdaj stric Jakob moral nadomestiti očeta in mater.

Dragi Štefan! Naj ti bo lahka tuja zemlja in naj ti vsak večer vsaj po eno uro sije prekrasna večerna zarja z bližnjih gora!

Prijatelj

Argentina

Prireditve Ljudskega odra

Kljub temu, da smo se morali boriti z nekaterimi težavami, se naše društveno delo živahno razvija. Lani 11. oktobra smo imeli običajni asado, katerega se je udeležilo skoraj 570 članov in prijateljev društva. Navzoč je bil tudi naš konzul. Sku-

paj z bratskim društvom Jugoslovanski dom iz Dock Suda smo 25. oktobra priredili piknik, ki je lepo uspel. Dne 22. novembra smo imeli čajanko, ki je bila namenjena našemu ženskem odseku v zahvalo za požrtvovalno delo. Povabili smo tudi maestra R. Kubika in njegov pevski zbor. Po uvodnih besedah tajnika R. Štekarja so člani servirali čaj in pecivo. Kubikov zbor je zapel nekaj pesmi, nekateri tudi v slovenščini. Za tem smo si z zanimanjem ogledali slike, knjige, časopisne izrezke in razna darila, ki jih je Kubikov pevski zbor prinesel z gostovanja v Jugoslaviji. Tudi predvajanje številnih zanimivih diapozitivov, ki je sledilo, je imelo hvaležne gledalce.

Prav prijetno smo se imeli tudi na skupnem pikniku dne 17. decembra, ki ga je naše društvo priredilo skupaj z družvi Zarja, Naš dom in Jugoslovanski dom. Tri dni zatem, 20. decembra, smo praznovali 32-letnico lastnega društvenega doma. Ob tej priliki smo izročili namenu novo pokrito balinišče. Prvo kroglo je vrgel naš g. konzul.

Š. R.

Sedanji odbor društva »Ljudski oder«

Slovenska folklorna skupina Ljudskega odra nastopa na proslavi 45-letnice društva

V trenutkih obupa

Naj začnem najprej s pozdravi in z željo, da mi kmalu odgovorite na to pismo. Sem v veliki duševni stiski. Rada bi umrla, pa nisem za to dovolj močna. Na kratko vam bom popisala moje življenje. Mama mi je umrla leta 1947, ko sem bila stara tri leta, in oče se je čez dve leti znova poročil. Odtlej je zame skrbela mačeha. Nisem bila niti lačna niti bosa, samo topline mi je manjkalo. V šoli sem bila v začetku odlična, kasneje pa sem popustila in takrat so se začeli moji manjvrednostni kompleksi. Ko sem končala šolo, bi se šla rada kam učiti, pa ni imel kdo delati na kmetiji, zato sem ostala doma do sedemnajstega leta. Prijateljice nisem imela nikoli, imela pa sem prijatelja, ki mi je vedno dajal dobre nasvete. Bila sem zaljubljena vanj, on pa za to ni vedel ali pa se je pretvarjal. Kmalu je odšel v Nemčijo in brez vednosti staršev sem odšla za njim čez nekaj časa tudi jaz, v mesto, kjer sem še danes. Spet sem srečala prijatelja, ki mi je pomenil vse. Starši so kasneje zahtevali poroko. Poročila sva se, bila sva brez vsega, imela nisva niti žlice in kroznika niti denarja. Pa vendar sva bila srečna. Pri njem mi je bilo toplo, imel me je rad. Po osemnajstih mesecih najinega zakona se je rodila hčerka, dve leti za njo sinek, dve leti kasneje pa nas je za vedno zapustil naš atek, moj mož. Bil je dober do vseh ljudi, tako dober, da je celo mene puščal ob strani; žal je bil precej lahkomiseln. Kar se je dogajalo v nekaj prihodnjih mesecih, je bolje, da vam ne pišem. Vem le to, da sem pri sorodnici hotela skočiti iz četrtega nadstropja. Odpejlali so me bolnišnico, kjer so mi dali nekaj injekcij za živce.

Mož je pustil precej dolga, za avto in pri znancih. Otroke sem pustila pri sorodnikih, da sem lahko delala podnevi v tovarni, zvečer pa še v gostilni. V tovarniški kantini sem delala celo med opoldansko malico. Zaslužila sem dobro, varčevala, ob tolikem delu nisem imela časa za razmišljanje.

V našo tovarno je prišlo več Jugoslovancev. Na mah sem se zaljubila v črnolasega Bosanca, ki pa je bil poročen. Ljubezen je trajala tri tedne, nato pa sva se razšla, ker je prišla njegova žena. Ostali smo

prijatelji, žena ni nikoli izvedela za najine odnose. Počasi je prišlo do ljubezni z mladim Zagrebčanom. Tudi moja otroka sta se navezala nanj. Nekaj časa jima je nosil darila, ko pa je videl, da ni več potrebno, je prenehal. Bil je dober z njima, kakor pravi oče. Kar pa se mene tiče, vem za to, kaj je spolnost, šele odkar je ta človek v mojem življenju. Pri tem mi pomeni vse. Lani sem bila z njim dvakrat noseča, obakrat sem splavila. Mnogokrat sem se želela z njim raziti, ker sem vedela, da to ne vodi nikamor.

Nekega dne sem med njegovimi pismi odkrila novo pisavo. V pismu je bilo govora o poroki, zame pa se je začel rušiti svet. Napravila sem sceno, on pa se je samo smejal. Ko sem zahtevala pojasnilo, mi je rekel, da se z menoj noče vezati, lahko pa sva še prijatelja. Popustile so mi vse varovalke. Dve leti me je izkoriščal, dolžan mi je bil precej denarja. Postavila sem mu rok za vrnitev. Rekla sem mu, da bi želela najti očeta mojim otrokom, on pa mi je odgovoril: »Lahko si boš našla moža, očeta svojim otrokom pa ne boš našla nikoli!« Zadnje dni je prihajal k meni, kadar sem ga prosila; tudi spal je pri meni. Zdi se mi, da sem spet zanosila. Prosim za nasvet, kaj naj storim? Naj odpravim ali naj rodim? Čeprav sem slaba mati, bi želela njegovega otroka. Morda ga bom z otrokom vezala nase. Če gre on od mene, bom ponorela. Ali naj mu povem, da sem noseča in da ne bom odpravila?

R. Z., Nemčija

Kadar je človeku hudo in kadar je v čustveni stiski, navadno najprej pomisli, da je edina rešitev zbežati, zaspati za večno in podobno. K sreči je nagon po samozahranitvi le toliko močan, naval čustev pa sčasoma splashni. Tako lahko hude razmere, v katerih živimo, vidimo jasneje in o njih treznejše razmišljamo. Čeprav si nihče ne želi čustvenih stisk, je le res, da med drugim tudi prispevajo k hitrejšemu dozorevanju osebnosti, dodajo izkušnjo več in nas obogatijo za nadaljnje življenjske boje.

Vsi ljudje nimajo sreče, da bi odraščali v popolnih družinah. Ali pa nimajo ne-

sreče, kajti mnogi otroci imajo kljub prisotnosti očeta in matere zagrenjeno in težko življenje.

V glavnem prisotnost obeh staršev omogoča otroku, da si pridobi bolj široke življenjske izkušnje, ki mu pomagajo uspešno prilagajati se zahtevam življenja. Neredko namreč odsotnost matere, pomanjkanje materinske ljubezni, poraja pri nekaterih otrocih čustveno lakoto, ki je nikoli ne potešijo, celo v zreli dobi. Čustvena lakota pa zavira splošno, zlasti pa čustveno dozorevanje. Posledice se kažejo tudi pri tistih, za katere lahko trdimo, da so desegli precej zrelosti. Pogosto se prav v medsebojnih odnosih, zlasti v odnosih s pripadniki nasprotnega spola, pojavljajo različne težave in motnje. Človek, ki je odrasel brez čustvene topline, pogosto pričakuje v ljubezenskih odnosih od partnerja preveč. Bolj specifično se ta pretirana pričakovanja kažejo v želji, da bi jih partnerji ljubili tako, kot jih je bila sposobna ljubiti mati. Želijo torej ljubezen, ki redkokdaj kaj zahteva, temveč samo daje. Takšne in podobne pretirane zahteve pa so prehuda obremenitev za marsikaterega moškega pa tudi za ženske, ker se čustvena lakota čedalje pogosteje »oglašča« tudi pri tistih, ki so živeli in živijo v prijetnem družinskem vzdušju. Nekaj podobnega se dogaja tudi v vašem intimnem psihičnem življenju. Čeprav ste ekonomsko neodvisni in pogumna ženamati, ki je sposobna sama skrbeti za dva otroka, ste v intimnem čustvenem življenju bolj podobni velikemu otroku kot zreli ženski. Po vašem pismu sklepam, da ste v vseh dosedanjih odnosih — od moža do prijateljev — podzavestno iskali ljubezen, ki bo polna skrbnosti, nežnosti in čustev, takšno ljubezen, ki vam ob vsem tem dajala še občutek varnosti. To ni nič nenormalnega, kajti vsi ljudje gojijo podobne želje, le da nekateri prej, drugi pa pozneje spoznajo, da so si ustvarjali svoj svet, svet sanj. Z drugimi besedami, želja drugi ne bodo izpolnili, če sami nismo pripravljeni zmanjšati svojih pričakovanj. Ob tem ne gre za to, da bi se odrekli ljubezni, ampak da ji damo pravo mesto v življenju. Ljubezen do možkega pa je le ena oblika ljubezni, kar

prav gotovo veste in čutite, saj ste tudi mati.

Če se strinjate z ugotovitvijo, da ljubezen ne traja večno, potem tudi razumete spremembe, ki se dogajajo v vas ali v vašem partnerju. V vsakem ljubezenskem razmerju pride do kriz, iz katerih vodi pot k bolj prijateljskemu ljubezenskemu razmerju včasih pa k dokončni ugotovitvi, da ne sodita skupaj. Po kateri poti bosta šla, lahko povesta le on in ona, ki najbolje poznata sebe in svoje odnose.

V krizah ženske pogosto prevzamejo pasivno vlogo, svojo zaskrbljenost pa navadno izražajo z vprašanjem: »Kaj misli z menoj?« Bolje pa je vprašanje obrniti, zamenjati pasivno vlogo za aktivno in se vprašati: »Kaj jaz mislim z njim?« Tako boste mnogo hitreje prišli do ustreznih zadovoljivih rešitev. Hkrati pa je potrebno odnos z moškim, pa naj bo to samo prijatelj ali pa kandidat za moža, urejati na osnovi obsežnejših ugotovitev o kvalitetah njegove osebnosti in ne le na osnovi trenutno morda res pomembnih sposobnosti, kot je seksualno zadovoljevanje. Vsak ljubezenski odnos namreč slej ko prej dobi večji ali manjši priokus prijateljstva, ki človeka bolj zadovolji, hkrati pa mu daje več varnosti in čustvene toplote.

Zaradi vsega tega ne kaže urejati vašega odnosa z njim le po trenutnih, današnjih potrebah, ampak je bolje, če na vajino razmerje gledate bolj dolgoročno. Šele ko boste do vseh podrobnosti ugotovili, kakšna je njegova osebnost in kakšne so nje-

gove sposobnosti, ali je pripravljen žrtvovati nekatere svoje potrebe in interese vajinemu skupnemu življenju, se boste lažje odločili, ali boste rodili njegovega otroka ali ne.

Včasih se zgodi, da prihod otroka utrdi vezi med moškim in žensko, ki so bile že zrahljane, dogaja pa se tudi, da lahko otrok, če ga eden od partnerjev ne želi, pretrga še tiste nitke, na katerih je viselo razmerje med moškim in žensko.

Vaša odločitev, takšna ali drugačna, pa mora biti plod vajinega pogovora. Kaj meni vaš prijatelj o rojstvu njegovega otroka, boste lahko hitro ugotovili z vprašanjem: »Kaj bi bilo, če bi rodila tvojega otroka?« Lahko se odločite tudi za drugo možnost in mu ob priložnosti povejte, da si želite njegovega otroka.

Presodite tudi, ali boste kos dolžnostim, ki jih imate in ki jih boste imeli do otrok če se bosta vajini poti ločili. In naposled ugotovite, ali je vaša želja, da bi imeli z njim otroka, le posledica začasne ljubezenske slepote? V takšnih primerih ljudje ne vidijo pojavov in dogodkov dovolj jasno in jim zato tudi ne morejo dati prave vrednosti.

Zadovoljna bom, če vam bodo te vrstice kokorkoli pomagale. Hkrati pa prosim, da sprejmete z razumevanjem dejstvo, da vam recepta »Tako in tako storite« žal ne morem dati, ker ste samostojna osebnost, ki je že z dosedanjim življenjem pokazala in dokazala, da je bila in je kos še hujšim težavam, kot so sedanje.

Azra Kristančič, dipl. psiholog

Jutri za kosilo

Špinačna juha

Marinirana teletina

Zabeljen krompir v kosih

Solata

Špinačna juha

30 dkg špinače operemo in skuhamo v slanem kropu. Kuhano odcedimo in zmeljemo na strojček ali zmečkamo. V kozici naredimo svetlo prežganje, dodamo strok strtega česna, zalijemo z vodo, v kateri smo kuhali špinačo in 2 dcl mleka; dodamo špinačo in pustimo, da juha prevre. Zatem jo po potrebi dosolimo, popramo ter okus izboljšamo z muškatinim oreščkom in 2 žlicama kisle smetane. Juho lahko zgozdimo z raztepenim jajcem, s posebej kuhanim rižem ali pa ponudimo poleg ocvrte žemljine rezine.

Marinirana teletina

Pol kg teletine na mesoreznici drobno zmeljemo, solimo, zatem pa na mokri deski oblikujemo podolgovato štručko, katero tesno zavijemo v mokro krpo. Na konceh in po sredi zavito mesno štruco prevežemo z vrstico. Nato jo v slanem kropu kuhamo pol ure. Mesno štruco zatem odcedimo in ohladimo. Ohlajeno odvijemo in narežemo na kolobarčke. Te zložimo na ovalen krožnik ter polijemo z omako.

Omako pripravimo: 1 dcl olja in 1 dcl kisa, 2 žlici gorčice zmešamo, dodamo 1 drobno seseklano čebulo ter vse prevremo in ohladimo. Nato dodamo sol, 1 seseklano trdo kuhano jajce, sesekljan drobnjak in vse polijemo po mesnih rezinah. Mesno štruco lahko skuhamo že prejšnji večer ter jed naslednji dan zgotovimo, zato je marinirana teletina zlasti primerna, da jo vnesemo v jedilnik ob takšnih dnevih, ko nam primanjkuje časa za daljše pripravljanje jedil.

Laporje

V Parizu dogledana Slovenija

Ste se morda kdaj sprehodili skozi prostore Narodne galerije v Ljubljani, pa vam je korak zastal pred malo baročno plastiko iz ne vem katere podružnične cerkvice na Dolenjskem? Pa vam je bila všeč, vam, ki ste prišli iz velikega sveta, ker ste v njej videli svoj dom in sebe. In sedaj, te dni, se je napotila v svet tudi slovenska umetnost. Tako kot zdomec, da bi tam nekaj časa ostala in ga oplajala, kot ga že cel vek naši ljudje. Na razstavi umetnosti s področja Jugoslavije v pariškem dvorcu Grand Palais je vkomponirana v 8000 let umetnostnih snovanj naše dežele, ki pomeni s svojo umetnostjo Evropi danes pravo odkritje.

Velika pariška razstava jugoslovanske umetnosti je bila zasnovana kot predstavitev izbora največjih dosežkov umetnosti od neolita, od davnine, v katero je zaviti skrivnostni Lepenski vir, do najnovjših dosežkov v naši likovni umetnosti. Kakšen je delež Slovenije na tej veliki razstavi, ki je sprožila v Parizu in svetu tako veliko pozornost?

Slovenski prispevek uvaja slovita Vaška situla, znamenita ilirska vedrica, na kateri so upodobljeni prizori iz takratnih obredij. Tam je še situla iz Stične, pa zlati diadem ilirske kneginje ter blišč Rima,

Jurij Šubic: Pred lovom (Narodna galerija, Ljubljana)

Franc Kavčič: Fokion z ženama (Narodna galerija, Ljubljana)

Valentin Metzinger: Apoteoza sv. Frančiška (Narodna galerija)

pa prvi rokopisi, ki jih je po okusu tedanje dobe okrasila umetnikova roka. Razstavljeni so sami originali, le arhitektura ter objekti, kjer so se nahajali razstavljeni predmeti, so predstavljeni s fotografijami, ki izpolnjujejo okna tega kakršen je še danes pričujoč po izkopanih v Celju in Ptujju. Slede si, v zaporedju, kot so prihajale dobe in ljudje, luničasti uhani, priče zgodneslovanskih umetnostnih snovanj na našem področju, razstavišča, barvni posnetki krajine in kulturnih spomenikov pa se izmenjujejo tudi na številnih televizijskih zaslonih v avli razstavišča.

Slikarski del se začneja s freskami iz Turnišča in Podpeči, razstavljen olja, ki predstavljajo najboljše, kar je dalo slikarstvo v stoletjih na Slovenskem, pa med drugimi z imeni Almanah, Jelovšek, Metzinger, Bergant, Kavčič, Tominc, Stroj, Pernhart, Karinger, J. Šubic, Kobilica,

Križani iz okolice Cerknice. Skulptura nastala med leti 1220—1230.

Marija z detetom. Kip je izdelal neznani avtor. Original je v cerkvi v Solčavi.

Petkovšek in Ažbe; plastike so razpete v čas od Marije iz Solčave ter Križanega iz Cerknice do del poznega baroka na Slovenskem. Naravnost pretresljivo se je na tej razstavi, med ljudmi, ki si jo ogledujejo in med katerimi so slavna imena svetovne književnosti, glasbe in slikarstva, srečati z malim oltarčkom iz Ponikev na Dolenjskem. Ali si je tisti anonimni umetnik iz ljudstva kdaj mogel predstavljati, da bodo v njegov izdelek uprte oči kulturnega sveta 20. stoletja? Da bodo občudovale okorne reze njegovih upodobitev? Ne samo stara umetnost, tudi likovna dela tega stoletja in tega dneva so razstavljeni v Grand Palaisu, od impresionistov Richarda Jakopiča in Ivana Groharja do Janeza Bernika in Andreja Jemca, ki sta poleg kiparja Slavka Tihca najboljša interpreti moderne likovnosti na Slovenskem. Čeprav je oddelek z umetnostjo 20. stoletja na pariški razstavi prenatrpan ter v njem slovita grafika ljubljanske šole ne pride do izraza, je vendarle informacija o današnjih likovnih pobudah pri nas zadostna.

Na tokratnji razstavi, ki ji je bil dan s pokroviteljstvom predsednikov obeh držav najvišji poudarek, se je umetnost s področja Jugoslavije, tako kot je nastajala v 8000 letih njegove zgodovine, prvič srečala. Francoski ter drugi tuji tisk je o razstavi poročal izrazito naklonjeno, predvsem pa poudarjal, da je z njo svet odkril Jugoslavijo.

Umetnine za pariško razstavo so izbrali po galerijah, muzejih in samostanskih zakladnicah iz vse Jugoslavije. Več kot 600 razstavljenih predmetov predstavlja neprecenljivo bogastvo kulturnega prostora med vzhodom in zahodom, prostora, ki so ga s svojo umetnostjo oblikovala ljudstva in narodi skozi 8000 let. Razstava je na eni strani s preprostostjo oblik predmetov in na drugi s patino bogatega bizantinskega vpliva v resnici vpogled v pravo zakladnico — zakladnico človekovega duha, njegovega iskanja poti k lepemu.

Zanimanje zanjo je v resnici veliko; ne samo pri številnih francoskih kulturnikih in strokovnjakih, ampak tudi v Jugoslaviji sami. Že sedaj se vse bolj vriva v zavest jugoslovanske kulturne javnosti nujnost, da razstavo vidimo tudi doma.

Peter Breščak

Stoječa Marija z detetom iz Radelj ob Dravi. Kip je izdelal koroški rezbar iz lipovega lesa okrog leta 1510.

Vas Pleterje na Dravskem polju. Primer panonskega tipa vasi.

Ali ljudska obrt umira?

Slovenski etnografski muzej, ki ima v Sloveniji na skrbi zbiranje gradiva o ljudski kulturi, pripravlja letos več razstav, s katerimi nadaljuje dosedanje raziskovalno dejavnost. Razstave bodo postavili v prostorih muzeja, kasneje pa bodo z njimi gostovali še v raznih področnih razstaviščih po Sloveniji. Tako so se odločili, da nadaljujejo cikel razstav o ljudskih obrteh s predstavitvijo pletarske obrti. Gre za znanstveno obravnavo še danes žive obrti, njenega nastajanja in spreminjanja skozi čas. Druga razstava bo predstavila tipe panonske hiše, tako kot je ena izmed preteklih razgrnila pred obiskovalci muzeja alpsko hišo ter njene razvojne, socialne ter kulturno umetniške vidike. Sledila bo še razstava o bloških smučeh, ki so v evropskem merilu prava posebnost.

Raziskovalna dejavnost muzeja bo v tem letu usmerjena predvsem v zbiranje gradiva o življenju rudarjev v Idriji. Za to raziskovanje je tudi v Idriji sami veliko zanimanje, saj bodo, kot so zatrdili na občinski skupščini, skušali ohraniti tudi nekaj tipičnih rudarskih hiš. Potem, ko bodo v Ljubljani z razstavo predstavili ljudsko kulturo rudarjev, jo bodo prenesli v Idrijo, kjer bo ostala kot stalna zbirka tamkajšnjega muzeja.

Slovenski etnografi se zavedajo, da je za zbiranje gradiva zadnji čas, tako rekoč pet pred dvanajsto, kajti sodobni način

življenja bo prav v kratkem prekril vse, kar je stoletja obstajalo in vztrajalo na slovenskih tleh.

P. B.

Sto let goriške »Soče«

Pred sto leti — 31. marca 1871 — je prvič izšel v Gorici štirinajstdnevnik »Soča« kot glasilo »slovenskega političnega društva za obrambo narodnih pravic«. To je bil prvi slovenski liberalni časnik na Goriškem. Od leta 1872 dalje je list izhajal kot tednik, nato dvakrat in kasneje trikrat tedensko. List je prenehal izhajati 29. januarja 1915.

Iz stolpcev »Soče« so nenehno vrela časnikarska gesla slovenstva in Zedinjene Slovenije, jugoslovanstva, ki naj združi avstrijske Slovane z neavstrijskimi. Govorila je o federalizmu in svobodomiselnem liberalizmu. Velik pomen ima »Soča« tudi v kulturno-prosvetnem pogledu. Iz Gaberščekove Goriške tiskarne, kjer so tiskali »Sočo«, so prihajale med Slovence publikacije Slovanske, Mladinske, Svetovne in Salonske knjižnice. Andrej Gaberšček pa je bil tudi osrednja osebnost v

krogu »Soče« — bil je njen glavni urednik, izdajatelj, knjigarnar, usmerjal pa je v veliki meri tudi njeno politiko.

Priložnostni zapis o jubileju »Soče« je dr. Franc Vatovec v ljubljanskem »Delu« zaključil z besedami: »Soča je skozi 44 let prebujala goriške Slovence. Ogrevala jih je za idejni ter akcijski program, ki je pomenil boj, napredek, veljavo in prodor goriškega slovenstva. Njeno nenehno rast in preobraževalno silo je mogel presekat le vihar prve svetovne vojne. V »Sočinih« stolpcih povečane slovenske materinščine pa tudi barbarstvo fašističnega nasilja ni moglo potlačiti.«

Dunajska medalja za Antona Dermoto

V dunajskem rotovžu je pred nedavnim župan Felix Slavnik podelil častno medaljo avstrijskega glavnega mesta slovenskemu tenoristu Antonu Dermoti.

Prof. Anton Dermota deluje na Dunaju že več desetletij in je bil član dunajske državne opere. Gostoval je tudi v številnih znanih opernih hišah po vsem svetu; veljal je posebej za imenitnega interpreta mozartovskih vlog. Antonu Dermoti veljajo tudi naše iskrene čestitke!

Občni zbor Matice bo 11. maja

V torek, 11. maja, bo v Ljubljani dvanajsti občni zbor Slovenske izseljenske matice, ki proslavlja letos dvajsetletnico ustanovitve. Po sedanjih pripravah sodimo, da letošnji občni zbor ne bo le pregled dejavnosti v preteklem obdobju, ampak bo razpravljal tudi o nalogah Matice v prihodnje. Brez dvoma bo prišlo na zboru še posebej do izraza dejstvo, da živi po vsem svetu skoraj četrtina slovenskega naroda in da je v zadnjih letih odšlo na tuje sorazmerno visoko število Slovencev. Slovenska izseljenska matica naj bi bila tudi v prihodnje društvo (organizacija), katere glavna naloga je povezovanje Slovencev po svetu z domovino.

Ozko knjižno besedišče

Stilne razlike v besednem zakladu knjižnega jezika

Nekateri izrazi v besednem zakladu so značilni samo za knjižni jezik; v pogovornem jeziku ali narečjih se uporabljajo le izjemoma. To je plast *ozko knjižnih besed*. To ime je nekoliko neprimerno zaradi dolžine, vseeno pa ustrežnejše kot *knjižne besede*. Zadnje ime lahko pomeni tudi besede knjižnega jezika nasproti narečnim in pogovornim besedam. Poleg tega se uporablja poimenovanje *knjižne besede* oz. *izrazi* kot ime za vse tiste besede, ki v knjižni jezik niso prišle iz živega, ljudskega jezika.

Ozko knjižni izrazi imajo tudi nekaj ekspresivnih vzdevkov, npr. papirnate, učene, gosposke besede. Tako so jih imenovali jezikovni svetovalci, ko so jih izganjali iz poljudnih besedil in ljudskih povesti in s tem preprečevali, da se ne bi preveč razširile na škodo živih domačih besed.

Ker se uporabljajo ozko knjižni izrazi samo v zvrsteh knjižnega jezika, nimajo v njem takega osrednjega mesta kakor nevtralne besede. Zato tudi njihov položaj ni tako trden in ustaljen. Velikokrat je ta stilna značilnost prehodnega značaja. Iz te skupine se izrazi lahko selijo v nevtralno stilno plast ali pa v kako drugo. Nevtralne so danes na primer *izjava*, *krojač*, *zasluga* v glavnih pomenih, čeprav so bile svoj čas kot slovanske izposojenke ozko knjižne besede. Nekatere take besede so pa zastarele, npr. *vzduh* »zrak«.

Če stvar vzamemo zgodovinsko, so v razvoju našega knjižnega jezika v to stilno plast spadale zelo obsežne kategorije besed. Na splošno lahko rečemo, da so vanjo za krajši ali daljši čas prišle vse besede, ki so vstopile v slovenščino preko knjižnega jezika in se v njem vsaj za nekaj časa obdržale kot poimenovanje za nove pojme, kot nadomestila za narečne izraze ali pa kot izrazne dvojnice. Tako so zalagale to plast slovanske izposojenke, tujke, kalki in v domačih razmerah iz domačih osnov narejeni novi izrazi. Danes jim jezikoslovje priznava tiste stilne vrednosti, ki jim jih je dala raba.

Ozko knjižne besede se načeloma lahko uporabljajo v vseh zvrsteh knjižnega jezika. Niso pa v vseh zvrsteh enako pogostne in tudi njihov izbor ni enak. Bolj pogostne so v tistih zvrsteh, ki se uporabljajo v glavnem v pisni obliki. Tako jih je veliko več v poslovnem ali pa strokovnem jeziku kot pa v občevalnem knjižnem jeziku.

Če to plast besedi stilno natančneje razčlenimo, ugotovimo, da ni enotna. Drugačne stilne značilnosti, kot jih imajo ozko knjižni izrazi, ki so značilni za pesništvo, imajo ozko knjižne besede, ki se uporabljajo v poslovnem jeziku. Obsežno skupino ozko knjižnih izrazov sestavljajo besede ali termini, ki jih bomo obravnavali v samostojnem stavku.

Pesniške besede so za pesništvo svojevrstna značilnost, druge zvrsti jezika jih uporabljajo pa le izjemoma. Te besede ne nosijo glavnega dela pesniške izraznosti. To vlogo opravljajo nevtralni, slikoviti in ekspresivni izrazi. Vse pesništvo nima niti približno enakega odstotka pesniških besed. Novejši pesniki jih uporabljajo veliko manj kot pesniki od realizma do moderne. Vrednost pesmi ni nikoli odvisna zgolj od odstotka pesniških besed, vnašajo pa te v pesem važne stilne črte in s svojo prisotnostjo vplivajo tudi na druga izrazna sredstva. Pesniki, ki uporabljajo veliko pesniških besed, uporabljajo na primer razmeroma malo pogovornih izrazov in tudi njihova skladnja ni najbližja živi govorici. Primeri: *bolest* (za bolečino), *deva*, *dika*, *grudi*, *zreti* itd. Vzroke za rabo in sploh za obstoj pesniških besed moramo iskati v izbrani, nevsakdanosti in v ritmu pesniškega izraza. To dvojje je zahtevalo in omogočalo nastanek in razvoj takih soznačnic.

V okviru ozko knjižnih besed se je osamosvojila tudi skupina *publicističnih izrazov*, ki je značilna za besedila v periodičnih publikacijah splošnega tipa, zlasti v časopisih in revijah pa tudi na radiu in televiziji. Med publicističnimi izrazi je treba posebej omeniti

tiste, ki poudarjajo aktualnost vsebine in delajo pisanje privlačno. Zlasti pogostna so modernejša rekla in pomeniski prenosi. Primeri: *doprinašati* (v glavnem pomenu; *kaj se kuha v kaki deželi*; *ta dežela je lonec*, *kjer stalno vre*; *ravnotežje strahu* itd. Taka izrazna sredstva bralce pritegnejo in presenetijo. Seveda je to besedje zelo tesno povezano s skladijskimi izraznimi sredstvi, zlasti s številnimi ustaljenimi vzorci, ki se v podobnih okoliščinah lahko s preprosto prireditvijo hitro uporabijo.

Dokaj obsežno stilno skupino v tej plasti sestavljajo *poslovne besede*. To so tisti izrazi, ki so značilni za poslovno zvrst jezika, tj. jezika, ki se uporablja za sporazumevanje v službenih, delovnih odnosih, in sicer v vseh možnih dejavnostih od uprave mimo sodišč, tovarn, trgovine do društvenega življenja. Te izraze — seveda ne vseh — so najpogosteje označevali s slabšalnimi vzdevki (papirnati izrazi, tuja navlaka, nerazumljive spake, nebodijih treba). Skupina poslovnih besed se je v preteklosti dokaj hitro spreminjala, vendar se nekatere zelo stare trdovratno držijo in smo se nanje že tako navadili, da jih nekateri očitno štejejo med glavne značilnosti poslovnega stila. Take so na primer *naprošati*, *odpremiti*, *na znanje dati*. Danes smo do njih bolj strpni, ker je jezikovno znanje že višje in jih le redkokdo še uporablja v slogovno neprimernem okolju, npr. v občevalnem knjižnem jeziku ali pa sploh na mestu, kjer bi moral stati nevtralni izraz. Nekatere besede iz ozko knjižne plasti se rabijo v približno enaki množini v več zvrsteh knjižnega jezika, v takih primerih jih ne imenujemo še s posebnim imenom. V tej skupini je zlasti veliko tujk, npr. *asociacija*, *aspiracija*, *deziderat* itd.

Navodila za uporabo ozko knjižnih besed bi bila takale: Predvsem jih uporabljamo v zvrsteh, za katere so značilne, če raven pripovedovanja oz. vsebine ne zahteva stilno drugačnih izrazov, zlasti nevtralnih.

Kdo pušča vrata odprta?

Zima Vrščaj

Na vrtu velike hiše, kjer žive naši otroci, je mnogo sadja. V zgodnjem poletju dozorijo češnje, velike rožnate hrustavke. Kmalu potem dozorijo rumeni ringloji in ko zmanjka teh, dozorijo jabolka beličniki. Potem je vse poletje polno hrušk in nazadnje ponuja vrt še grozdje. V kotu je utica iz domače trte, ki rodi vsako leto toliko grozdja, da se ga do sitega najedo otroci in ptiči.

Najteže čakajo otroci na češnje. Po dolgem zimskem času je to prvi sad, ki ga ponudi vrt. Naši otroci komaj čakajo, da bi češnja do kraja dozorela. Sadeži na spodnjih vejah splohne dozoriijo. Pa tudi otroci iz sosednjih hiš, ki nimajo češenj na svojih vrtovih ali sploh nimajo vrtov, težko čakajo na naše češnje. Zato naši otroci, kadar češnje dozorevajo, skrbno zapirajo vrtna vrata. Odprta vrata namreč vabijo: pridite, vstopite, vzemite, kar vam ponuja vrt!

Pozneje, ko je hrušk in jabolk dovolj, naj kar pridejo in se najedo sadja. Zdaj pa, zdaj, ko so zrele prve češnje, po dolgem zimskem času, zdaj pa naši otroci skrbno zapirajo vrtna vrata...

Ampak čudno. Vrata so vedno na stežaj odprta. Češenj pa ni nihče obiral. Nihče ni opazil tujih otrok na vrtu.

Zares čudno.

Sedimo okrog mize pri kosilu. Mama vpraša očeta: Ali ti puščaš odprta vrtna vrata? Saj veš, zdaj, ko so češnje zrele...

Jaz da bi pustil odprta vrata? se oče razjezi. Sam se vedno jezim, če jih puščate odprta. Najbrž si jih pustila ti. Čudno, zares čudno, reče mama. Zdaj povejte po resnici, otroci. Kdo je pustil odprta vrata? Jaz jih namreč nisem.

Jaz tudi ne!

Jaz ne!

Jaz ne!

Ne! Ne! Ne!

Mi ne! Mi ne! Mi ne!

Saj so vendar češnje zrele!

Tako pravijo otroci in mi jim verjamemo.

Treba bo nekoga kaznovati, pa bomo že zvedeli, kdo pušča odprta vrtna vrata! vseeno reče oče.

Molčimo in jemo. Razmišljamo, vsak zase, kdo bi bil tisti, ki nam tako nagaja z vrati. Grdo gledamo drug drugega.

Pod oknom zajoka Runo. To je sosedov pes, volčjak, stari zvesti prijatelj naših otrok. Navadili smo ga, da pride vsak dan po posladek: po tri koščke sladkorja. Nekaj časa stoji pod oknom in potrpežljivo čaka, če pa ga dolgo ne opazimo, zajoka. Star je že in nima več dosti potrpljenja.

Tudi zdaj joka pod oknom. Najmlajši otrok plane k omari, vzame tri sladkorje in jih enega za drugim vrže psu. Otrok gleda skozi okno, navzdol, k psu, potem pogleda nekam naprej, tja k vratom.

Poglej, mama, vrata so že spet odprta in pravkar smo jih zaprli! Preden smo sedli h kosilu!

Čudno, zares čudno, Najmlajši steče na vrt in k vratom ter jih zapre. Potem ga vidimo, kako počehlja Runota, ki mu pride nasproti, po vratu, in se poslavlja od njega. Potem nam otrok izgine izpred oči, ker stopi v hišo. Vidimo še psa.

Star je že naš Runo, pravi oče. Ne bo več dolgo.

Pri teh očetovih besedah se vsi ozremo za psom.

Počasi, dostojanstveno, kakor se spodobi nekemu, ki ne bo več dolgo, stopa pes k vratom, se pred njimi ustavi,

se povzpne na zadnje tace, s sprednjima pa mirno odpre vrata na stežaj, kar opravi zelo ljubko. Nato jo mahne brez naglice po cesti proti hiši svojih gospodarjev.

Zdaj vemo, kdo pušča na stežaj odprta vrtna vrata. In čeprav smo se radi njega skoraj skregali med seboj, ga imamo radi in želimo, da bi še dolgo živel in hodil po koščke sladkorja pod naše okno. In nič se ne bomo več jezili, če bodo vrata na stežaj odprta.

Lili Novy:

PURA

Pura kliče: »Pur, pur, pur!
Zdaj že čakam sedem ur,
Micke pa iz mesta ni!
To se mi za malo zdi,
da ji mar ni pur ne kur,
ko so lačne sedem ur!
Kaj porečete pa vi,
purrr,
otroci iz vasi?
Purrrrr!«

Imam psička, ime mu je Tacek. Je bel, toda kadar gre žabe lovit, je umazan. Okoli nas je veliko zvončkov in tudi trobentic je veliko. Ko sem napisal pesem o Tacku, sem bil star šest let.

Moj Tacek je pacek od glave do repa, taca njegova nikoli ni lepa, če od doma grem, se lump moj potepa.

Miklavž Škofič, učenec 1. razreda, Brezje

**Manko Golar
TRIJE FANTJE**

Trije fantje, muzikantje, trije čmrlji, dečki vrli, šli so na gostijo. Tam so godli, tam so peli dobre volje in veseli. Godli, godli, in igrali, da ob tla so gostje cepetali, da so gostje

zaplesali. So igrali vrli fantje, in so godli muzikantje, da so tresle se krtine, hribi, gore in doline. In potem so v oštariji rose se napili, kupice pobili, polomili — stole, mize in na koncu s hudim mačkom se domov vrnili.

Vaše zgodbe

Naši novi rubriki smo dali naslov »Vaše zgodbe« in upamo, da nam ni treba podrobneje razlagati njenega namena. Tu bomo objavljali zgodbe, literarne prispevke in poskuse, ki nam jih boste sami poslali. Zgodbe naj bi govorile o vašem življenju v tujem okolju, o spominih na rojstno deželo, opise vaših veselih ali žalostnih doživetij, ljubezenske zgodbe in drugo. Vsebinska je torej vaša. Prepričani smo, da ima mar-

Ivan Gradišnik, Sains en Gohelle, Francija

Oče in sin

Andrej Orehek, kmet in trgovec s poljskimi pridelki, je bil med najbogatejšimi v Lokah. Bil je prebrisan: nakupoval je predvsem takšne poljske pridelke, ki se prehitro ne pokvarijo, in to v času, ko so bili najcenejši. Prodajal pa jih je seveda takrat, ko jim je na tržišču poskočila cena. Imel je že odrasle otroke, posestvo pa so mu največ obdelovali dninarji. Med temi sta bili tudi Ambroževa mati in njena hčerka Polonca, ki je slovela v vasi za eno najlepših deklet.

Vanjo se je zaljubil Orehkov sin Jože, ki je nedolgo pred tem slekel vojaško suknjo. Ob nedeljah je Polonco rad povabil na ples in dekle se je tudi zagledalo vanj. Začela sta delati načrte za bodočnost. Jože je vedel, da oče ne bi bil zadovoljen, če bi pripeljal na posestvo kočarjevo hčer, zato je sklenil, da gresta v Ameriko.

Polonca je na zimo postala široka v pasu in je končno priznala materi, da pričakuje z Jožetom otroka. »V Ameriko pojdeva,« je tolažila mater, saj je Jožetu trdno verjela. A stari Orehek je prekrižal vse te načrte. Trdo je privil sina in ta je končno popustil. Ko se je spomladi rodil mali Jožek, krepak fantiček, pravi Orehek, ga oče niti pogledat ni prišel. Polonca je jokala in trpela. Jožeta je potem poklical sodnik in ga vprašal, kako misli s Polonco, materjo svojega otroka. Ali jo bo oženil ali ne?

sikdo izmed vas smisel za literarno izpovedovanje, pa se v tem še ni poskusil. To priložnost vam zdaj ponujamo. Zgodbe, ki jih bomo objavili, bomo v uredništvu jezikovno in stilistično popravili. Ker je prostor omejen, vas prosimo, da se izražate čim krajše. Radi bi, da bi bile zgodbe napisane s pisalnim strojem, vsekakor pa jih ne bomo zavrgli tudi, če bodo čitljivo napisane z roko. Posebej tudi napišite, če ne želite, da bi bila vaša zgodba objavljena s polnim imenom.

Vaše zgodbe

»Kam naj ju pa dam, saj nimam pravega doma niti sam,« se je razburil Jože. »Ne poznate mojega očeta. Denarja mi ne da niti za tobak, tako tudi plačevati za otroka ne bi mogel.«

Polonca je zajokala v razočaranju in bolečini. Sodnik pa je dejal Jožetu: »Vi ste bogatih staršev sin in če zdaj nimate denarja, ga boste imeli nekoč. Zapišite svojemu nezakonskemu sinku deset odstotkov imetja, ki ga boste podedovali.«

Jože je končno privolil in podpisal. Zatem sta se Jože in Polona razšla.

Jožetovo življenje ni bilo lahko. V vasi so ga ljudje prezirali. Dekleta ga niso marala. Prosil je očeta, da bi mu dal denar za vožnjo v Ameriko, a ta ga je zavrnil: »Le zakaj bi hodil tako daleč, saj imaš doma vsega dovolj.« Kmalu pa je le sprevidel, da fant v domačem kraju nikoli ne bo našel sreče. Kupil mu je posestvo v Savinjski dolini, kjer ga ljudje niso poznali. Tam se je oženil s Savinjšanko, ki sicer ni bila tako zala kakor Polona, zato pa je imela lepo doto. Vse bolj je pozabljal na preteklost in vse bolj je postajal podoben svojemu očetu, staremu Orehku. Začel je trgovati z lesom, ki so ga savinjski splavarji vozili daleč v druge kraje. Obogatel je. Imel je dva otroke, ki sta študirala. Sin je postal zdravnik, hčerka učiteljica.

Tudi Polona se je po dveh letih omožila z nekim nekdanjim Amerikancem. Bil je dober človek. Mali Jožek je najprej živel pri babici, ko pa je ta umrla, se je priselil k materi. Očim ga je imel rad. Ko je zrasel, sta skupaj hodila v gozdove tesat les in tako je končno postal tesar.

Jože je imel osemnajst let, ko se je začela prva svetovna vojna. Moral je k vojakom. Tam je služil pri častniku, ki je bil v civilu odvetnik, doma iz Celja. Temu je bil bistri fant všeč in zanimal se je, od kod je in kaj je doma delal. Jože mu je povedal, da z očimom tesarita. Zaupal mu je tudi, kar je zvedel od matere, da je njegov pravi oče bogati lesni trgovec Jože Orehek iz Savinjske doline. »O, tega pa poznam,« je dejal častnik, »zelo je premožen, a tudi skop in tožari se rad. Ko boš odslužil vojaščino, pojdi še ti tesat les v Savinjsko dolino, tam boš dobro zaslužil.

Kaj zato, če imaš očeta tam, saj je Savinjska dolina velika.«

Jože je po vrnitvi iz vojske res upošteval njegov nasvet. Udinjal se je za tesarja v Savinjski dolini, blizu Letuša. Med tesarji je našel dobre tovariše. Kmalu si je našel tudi dekle in se oženil. Oba sta služila in tako so skromno živeli. Po treh letih sta imela tudi že dva otroka. Za svojega očeta se ni utegnil zanimati. V družini pa je nekoč omenil, kdo je njegov pravi oče.

Tedaj pa se je zgodila nesreča: ko so nekoč spravljali les v dolino, se mu je hlod zavalil na nogo, da mu je počila kost pod kolenom. Na zunaj noga ni bila ranjena, le stopiti ni mogel nanjo.

Dva meseca je ležal doma in trpel neznosne bolečine, a noga se ni pozdravila. Zdravnika ni imel, ker delavci niso bili socialno zavarovani. Medtem je lesno podjetje, kjer je delal, izmenjalo lastnika. Jože seveda o tem ni nič vedel. Prejšnjega Pajka je zamenjal Jožetov nesojeni oče — Orehek. Temu je mojster povedal o Jožetovi nesreči. Nekega dne se je pripeljal k Ambroževim Orehkov sin zdravnik in zahteval, da mu je bolnik pokazal poškodovano nogo. Površno ga je pregledal in nato ostro zahteval, da poskusi hoditi. Bolnik seveda tega ni mogel, a zdravnik je trdil, da se le pretvarja. Povedal mu je, da je že 6 mesecev lastnik žage njegov oče, ki ne trpi lenuhov. Če ne bo delal, bo letel na cesto. Napisal mu je potrdilo, da je sposoben za delo. Preden je zdravnik odšel, je omenil tudi govorice, da naj bi bil Jože Orehek sin. »Za takšne nesramne trditve, vas bo oče tožil,« mu je zagrozil. »Hvala za bratovski obisk,« je grenko dejal Ambrož mlademu Orehku. »Zdaj sem res ozdravljen.«

Na delo seveda ni mogel. Žena je tarnala. Bala se je, da bodo morali na cesto. Jože ni vedel drugega izhoda, kot da je sedel in o svojih težavah pisal nekdanjemu častniku — odvetniku Javoršku v Celje.

Dva dni kasneje se je odvetnik pripeljal k Ambroževim. »Obleci se Jože,« je klical že s praga, »popeljem te v Celje v bolnišnico, da ti bodo rentgenizirali nogo.« Tam so pri pregledu ugotovili, da ima Jože na levi nogi pod kolenom na kosti deset centimetrov dolgo razpoko.

»Kar v bolnišnici ostani, da te pozdravijo, doma se ne boš,« mu je svetoval odvetnik, Jože pa je omahoval: »Saj nimam denarja, da bi plačal stroške.« A Javoršek je ostal neomajen. »Bodi brez skrbi. Bom že dobil tistega, ki bo plačal zate.«

Prav na božične praznike je bil Jože v bolnišnici. Mislil je na družino. Kako rad bi bil z njimi. Popoldne so bolnike obiskale članice dobrodelnega društva z darili. Vodila jih je Ida Orehkova, učiteljica iz Celja. Vsi bolniki so dobili zavoje z darili, na katerih so bila napisana imena. Le Jože ni dobil ničesar.

»Za vas nimamo nič, najbrž niste iz Celja?« se je opravičevala Ida. Jože je povedal, kdo je in od kod. Ida je razprla oči.

»A, vi ste tisti, ki se izdajate za sina mojega očeta?« je rekla in stopila bliže k postelji in ga radovedno gledala. »Hudo ste razjezili očeta. Tožil vas bo, ker mu jemljete ugled.« Nato pa je skoraj nehote pristavila: »Res pa ste mu malo podobni. No, s tem seveda še ni rečeno, da bi bili moj polbrat,« se je nazadnje zasmejala v zadregi. Najbrž je potem še premišljevala o tem. Kajti čez dobro

uro mu je strežnica prinesla zavitek daril, ki jih je učiteljica Ida sama kupila zanj.

—o—

Kmalu po novem letu je bila na sodišču v Celju sodna obravnava proti Jožetu Ambrožu. Tožnik je bil Jože Orehek. Jožeta so pripeljali iz bolnišnice. Tožnik Orehek je bil zaslišan prvi. Povedal je, da je Jože Ambrož delal pri njem in si pobil nogo. Njegov sin zdravnik je poškodbo pregledal in ugotovil, da poškodba ni takšna, da Jože ne bi mogel delati. Le, da se mu delati ne ljubi. Ne plačuje stanarine in ga povrh še obrekuje, da je njegov nezakonski sin.

»S čim pa naj vam vaš delavec Ambrož plača najemnino, ko pa leži že več mesecev,« ga je zavrnil sodnik. Glede njegove poškodbe pa govori uradno potrdilo iz celjske bolnišnice čisto drugače, kakor trdi vaš sin zdravnik. In kako je sploh z vašimi delavci, ali jih imate socialno zavarovane? Zakaj ne? Kaj ne veste, da ste s tem kršili zakon za zaščito delavcev?«

Sodnika je dopolnil še Jožetov zagovornik Javoršek, ki je vzel iz aktovke neko fotografijo in listine.

»Zdaj pa pridite bliže, gospod Orehek. Poglejte tole fotografijo. Morda vas bo spomnila česa iz vaših mladih let, ko se kar naenkrat ničesar več ne spominjate in trdite, da vas Ambrož obrekuje. Dekle na sliki je Ambroževa Polonca, pokojna Jožetova mati. Fant poleg nje pa nihče drug kakor vi. Poglejete sebe na sliki in pogledjte mojega klienta. Ali si nista res več kakor zelo podobna? Preberite še te dokumente. Krstni list Jožeta Ambroža in najvažnejšo listino z vašim lastnoročnim podpisom, s katerim priznavate svojemu nezakonskemu sinu pravico, da ob polnoletnosti terjaja deset odstotkov vaše imovine. No, kaj pravite na vse to?«

V sodni dvorani je zavladala tišina. Tudi Jože Orehek, ugledni posestnik in trgovec je molčal in spreminjal barve. V njem je divjal vihar. Srce mu je tolklo, kakor da mu hoče raznesti prsi. Tako globoko osramočen še ni bil nikoli v življenju. Izgubil je tožbo in izgubil tudi svojo čast.

—o—

Ko je Jože Ambrož ozdravel, se je vrnil k družini. Z očetom sta se sporazumela. Prepustil mu je hišo in dodal nekaj zemlje ter ga zaposlil kot predelavca na žagi. Več Jože ni terjal, saj je bil skromen človek. Z očetom se nista dosti videvala, tudi s polbratom zdravnikom ne. Pač pa je večkrat prišla k Ambroževim prijazna učiteljica Ida Orehkova, ki sta jo zlasti vzljubila Ambroževa otroka. Tudi celjski odvetnik Javoršek se je rad mimogrede oglasil, kadar ga je pot zanesla v prelepo Savinjsko dolino.

Oče in sin

Pojoči labodi

(Kette in Murn)

Vakance so bile prijetnejše, kot je bilo po žalostnih dogodkih spomladi pričakovati. Strina je fanta-siroto sprejela z resnično odprtimi rokami. Po svoje je bilo v štacuni kratkočasno, čeprav je stric menil, da je, kar zadeva delo v štacuni, fant neroda z dvema levima rokama in da očitno tudi nima v sebi prav nič trgovske žilice. Povrh pa je učiteljšnik kdaj pa kdaj ministriral trnovskemu dekanu, gospodu Veselu; za plačilo je vsakič dobil kozarec ali dva vina. Ko pa je po ovinkih dekanu povedal, da tudi pesnikuje, je njegov ugled v župnišču celo zrasel. Dekan je dovolil fantu, da mu je nekoč prinesel šop listov, popisanih s stihii (nekaj jih je v vsej naglici napisal prav zadnje dni, preden jih je odnesel dekanu, da bi se njegova »pesniška žetev« zdelala bogatejša); dekan prave sodbe o pes-

mih ni izrekel (morda je niti ni imel), vendar je svojemu ministrantu posodil nekaj knjig iz svoje knjižnice, da bi se fant kaj naučil iz njih. In vsekakor je tudi stricu rekel besedo ali dve v fantov prilog, zakaj stric ni več grajal nečaka, kadar ga je videl sedeti pri knjigi, ki nikakor ni bila kak šolski učbenik, nekoč pa mu je celo rekel, naj le bere, samo pohujšljivega branja naj se ogiba, gospoda dekana knjige pa naj marno prebira, zakaj v le-teh ne more biti nič takega, da bi bilo mlademu človeku v kvar. — Morda je dekan vplival tudi na stričevo odločitev glede fantove prihodnosti; moža sta se zanesljivo pogovarjala o tem, čeprav fant tega kajpada nikoli ni izvedel.

Stric pa je o vakancah nečaka večkrat opazoval z zamišljenim pogledom, grbančil čelo in si morda mislil, da jabolko ne pade daleč od drevesa — glede drevesa pa očitno tudi ni vedel, kaj naj bi si mislil o njem. O nečakovi materi, svoji sestri Ani, bi kajpada ne mogel reči nič slabega: njena edina slabost je bila pač — kot je nekoč mimogrede pripomnil proti strini — »tapica, neizkušena, in s sladkimi beseda-

mi jo je vsak lahko pretental«. V njegovem jeziku je to pomenilo, da je zmeraj poslušala glas svojega preobčutljivega srca — srce pa po stričevih mislih nikoli ni dober svetovalec. Lahkoverna dobrosrčnost in rahlo zdravje — če je fant podedoval po materi kaj tega, je to slab obet za njegovo prihodnost. — Kar je zadevalo očeta Filipa, pa strica še malo ni omajalo v nelaskavi sodbi o svaku to, da so ljudje govorili, da ni nikjer več pravega življenja, odkar je učitelj Filip v grobu. (To ga je kvečjemu še utrjevalo v prepričanju, da je bil svak Filip predvsem lahkomiseln veseljak. Seveda so mu ljudje radi odpuščali njegovo lahkomiselnost, vendar pa to še ne pomeni, da bi kdaj koga spravil v resnično stisko, čeprav morebiti brez vsega zlega namena. Vsaj za tisto deklo na Premu, preprosto kmečko deklo, »ubogo krščenico«, kot je nekoč rekla o njej celo strina, je to vsekakor veljalo.) — Stric je o vakancah v svojem razmišljanju očitno prišel do sklepa, da svak sina očitno ni bil zmožen vzgojiti tako, da bi bilo za pozneje od fanta kaj pametnega pričakovati. Nekolikanj

pa je bržda tudi premišljal o koristni naložbi svoje stričevske dobrote: skratka: na jesen je rekel, da učiteljska morda ni zadnja na svetu, da pa tudi ni najboljša. Z obžalovanjem je pristavil, da je leto dni pač leto dni, človeško življenje pa za kratko in je zategadelj škoda vsakega dneva, ki gre v izgubo, študentovsko leto pa povrh velja še kupček denarja — a naj bo že kakor koli, njemu, stricu, se zdi, da bo najbolje, če se fant poslovi od vodnice in se vrne na gimnazijo. Gimnazija je vendarle vse kaj drugega kot vadnica, zakaj z gimnazijo so mlademu človeku odprte vse poti — še v semenišče.

No, tistikrat bi bil fant morebiti svojemu stricu in varuhu celo roko poljubil, tolikšna hvaležnost ga je prevzela. A poljubljanje rok pač ni bilo v navadi; stricu bi se ob takšnem izrazu hvaležnosti bržda zdelo, da se fantu nekoliko narobe vrtijo kolesca v glavi. To je bilo namreč resnično več, kot se je bil nadejal. Navsezadnje so se vendarle spet odprla vrata na stežaj.

Kakšno nenavadno leto!

Zgodna pomlad ga je ponesla v par-

naške višine. On in njegovi prijatelji — vsi so se takrat vozili kot na zlati ladji, ki je plula visoko nad oblaki. Potem pa nenadna očetova smrt — in to je bilo, kakor da je bila vožnja v zlati ladji pesniških sanj nekaj neresničnega, morebiti tudi samo sanje. — In namesto o svojih pesniških vizijah, je moral premišljati o tem nepričakovanem in nerazumljivem: da očeta ni več. Petnajstleten fant že marsikaj razume. Zdaj je že povsem razumel vse tisto, o čemer je nekoč govorila strina Domicljeva — govorila zmeraj prizanesljivo in razumevajoče, a vse usmiljeno v njenih besedah se je zmeraj kot po čudežu (zdaj je vedel, da se na svetu godijo tudi slabi čudeži) zmeraj spremenilo v strup. Počasi je kapljal, strup natolcevanja. Ustvarjal je v duši občutek nelagodja in večne bojazni, da to, kar je povedala, še ni vse, in da bi utegnil izvedeti še kaj slabšega. (Slutnja se je tudi uresničevala.) Tako torej petnajstletni fant ni več gledal svojega očeta kot na moža brez graje. Vedel je, da se oče marsikdaj ni bil zmožen pokazati moža tam, kjer bi bil to vsekakor moral storiti. Toda fant

je bil zdaj dovolj odrasel, da je dobro vedel, kaj je izgubil z očetom.

Vedel je, da mu pod stričevim varštvom ni treba biti v skrbeh za kruh in prihodnost, če bo le »strica ubogal«. Vedel pa je tudi, da bržda nikoli več v življenju ne bo srečal človeka, ki bi vsem bridkim izkušnjam navkljub tako neomajno verjel v življenje kot je verjel oče. Nikogar, ki bi bil še tako do kraja prepričan, da je življenje dobro in kvečjemu včasih nekolikanj nerazumljivo. — In nikogar več ne bo, ki bi položil odraščajočemu fantu roko na ramo in mu rekel, naj kaj zaigra na klavir, ali pa bi, takole zvečer, celo štiriročno zaigral z njim katero skladbo, ki so mu bile najbolj pri srcu, preprostih, domoljubnih. Nikoli več ne bo lepih večerov z zvoki klavirja in z vonjem po topli prsti in pregreti travi ter cvetju na šolskem vrtu. Nobenega več večera s toplo, prijazno svetlobo svetilke z mlečno belim porcelanastim senčnikom. — Vse to je minilo. Nikogar več tudi ne bo, ki bi umel življenju dati nadih nečesa veselejšega, pomembnejšega, imenitnejšega — ki bi znal iztrgati iz revnih tal vsak-

danjosti celo najbolj preproste, revne stvari, in jih dvigniti v višine svetlega in dobrega. Treba se je bilo le spomniti, kako je oče včasih z župnikom govoril o svojem sinu (celo prvo šolsko leto, ko je bil deček v ljubljanskem Marijanišču, kar je bila vendar pravcata siročina), kako prijetno in neprijetno se je malce hvalisal s sinovo bistrostjo in hvalil Ljubljano in šole — da, tedaj se je fantiču samemu zazdelo njegovo ponižno in revno življenje v Ljubljani skorajda razkošno. In ko je bil nižješolec — kako imenitno je oče pripovedoval o tem! Študentkova gospodinja je bila nenadoma »gospa«, sobica, katero je Dragotin delil še z dvema študentkoma, razkošna soba. Staro mešičasto pohištvo se ti je zazdelo gosposko in imenitno, če si poslušal očeta — nenadoma je dobilo nov lesk, kot da so ga pravkar na novo položili.

Bilo je, kakor da je oče s takšnim gledanjem na svet in življenje prenekateri bridkosti odkrnil ost. Tako dobrodušno in hvalisavo je govoril o sinovih ljubljanskih šolah, da študent niti domotožja ni občutil bridko, kakor bi

ga bil sicer. Še tistega domotožja ne po znanem kraju, kjer si dolgo živel, čeprav ni tam tvoj pravi dom. Veliko veдрine je nosil v sebi, ubogi oče. Veliko zaupanja v življenje. Zdelo se je, da je še nesreča spričo tolikšnega zaupanja brez moči. Kakor da se je odbijala od njega. Smrt edina ga je premagala, očeta, življenje samo bi ga bržda ne bilo nikoli. Še zadnja leta, ko je bil že umirjen in je bržda tudi že čutil, da je zahodno obzorje že bliže, kot bi bil prej pričakoval, se je vdano sprijaznil s tem. — Pojdi na učiteljske, da boš prej prišel do kruha, — je bil rekel sinu, povedal to mirno in vsakdanje, bržda prepričan, da je našel dobro rešitev . . .

In potem očeta ni bilo več. Tako nepričakovano ne več, da je kdaj pa kdaj podvomil v to, da ga resnično ni več. Včasih si je moral poklicati v spomin očetov pogreb, da je verjel, da ga res ni več. Moral je misliti na nenadno zapadli sneg, ki se je tako hitro talil pod nogami, na muhasto aprilsko sonce, na težke kepe premočene prsti na svojih čevljih, na ljudi, ki so se gnetli k jami, kakor da tudi ne verjamejo in

se morajo spet in spet prepričevati, da je na dnu jame krsta in v njej učitelj Filip. Samo te zgolj vnanje reči so potrebovale resnico, ki je misel še zmeraj ni mogla doumeti: da očeta ni, da je odšel iz sinovega življenja in se ne bo več vrnil.

To je bila doslej največja sprememba v njegovem, Dragotinovem življenju. Ko se je po pogrebu vrnil v mesto, je spremembo občutil še drugače: nenadoma je bil zrejši. In zavedel se je, da je bil dotlej še zmeraj samo deček. Skoraj že odrasel, a vendarle deček. Mesec dni ali kaj je v *Dijaški slogi* plaval v oblakih. Potem je pristal na trdnih tleh. Imel je občutek ptiča, ki je prešerno razpel peruti, zdaj pa čuti, da vendarle še ni zmožen sam letati.

A vendar tisto še ni bil čas, ko je marsikdaj obupano jokal, z obrazom v travi, na grajskem griču ali kje zunaj mesta ob reki. Jok je prišel šele pozneje. Šele pozneje se je tudi povsem zavedel, kolikanj se je bilo življenje že zmotilo v njegovo škodo, in to prav v temeljnih postavkah.

Dijaška sloga pa je bila kot cvet, ki se čez noč odpre — cvet, tako žareč in

lep kot da bo večno mlad — nato pa nekega dne pogledaš in cveta ni več. Grmič z dvanajstimi cvetovi — z dvanajstimi čudovitimi, mladimi cvetovi, vsaka številka njihovega glasila takšen cvet — in nato ga ni več. Nihče še pomislil ne bi, da bi se cvetovi osuli. Nič posebnega se ni zgodilo, nič takšnega, da bi se bilo bati, da bo grmič začel usihati in usahnil.

Samo šolske počitnice so prišle vmes. To — nič drugega.

Toda jeseni je bil grmič suh.

Čudno . . .

Eno samo kratko pomlad je cvetel. Eno samo kratko pomlad velikega navdušenja in petošolskih ljubezni, sploh ljubezni, bratstva, pobratimij in trdne vere, da kakšnega pol ducata mladih fantov lahko reši slovenstvo in vesoljno slovanstvo.

Jeseni so se spet srečali. Nenadoma spremenjeni. Odrasli fantje, zagoreli od sonca. Kakor da so čez poletje vsi dozoreli. Dozoreli tako kot je on, Dragotin, dozorel spomladi, samo da je bilo njihovo dozorevanje prijaznejše, povsem naravno; vsi so se zavedeli, da

so bili prej še nezreli. Skorajda še otroci.

A dvanajst razkošnih cvetov je nekaj, česar ne doživiš dvakrat. In težko se je sprijazniti s tem, da se takšen čas ne bo več vrnil.

Da so mladi, žareči cvetovi le še, kot da bi jih hranil v spominskem albumu. — Mislim, da bi vendarle morali kaj storiti. Nadaljevati bi morali. Saj ni mogoče, da bi vse zaspalo, — je govoril Podgorski.

In prav tako so govorili tudi Ogradar in Vratislav, Podgraški in Radivoj in Rastko.

Tako dobro smo začeli, so pravili. Imeniten začetek, sijajen. Nekaj bi vendarle spet morali . . .

Ali naj mar njihova lepa *Sloga* utone v neslogi?

Tudi on, Zagorski, je tako mislil. Tako govoril.

spet srečali — ne da bi se bili sešli, spet srečali — ne da bi se bilo sešli, samo srečali so se, ker je pač tako naneslo, zakaj zdaj so bili samo še prijatelji, tovariši, znanci, sošolci, toda med njimi ni bilo nobene več vezi skrivne zarote, ki bi jih bila še posebej

družila, — toda tisto, spomladi, ni bilo še dovolj resno. Znova bi morali začeti. Drugače. Resneje. Bolj zrelo.

Pritrjevali so mu. Drugače, kajpada. Resneje. Bolj zrelo.

Precej dolgo so se pogovarjali o tem, da bi bilo res treba spet začeti.

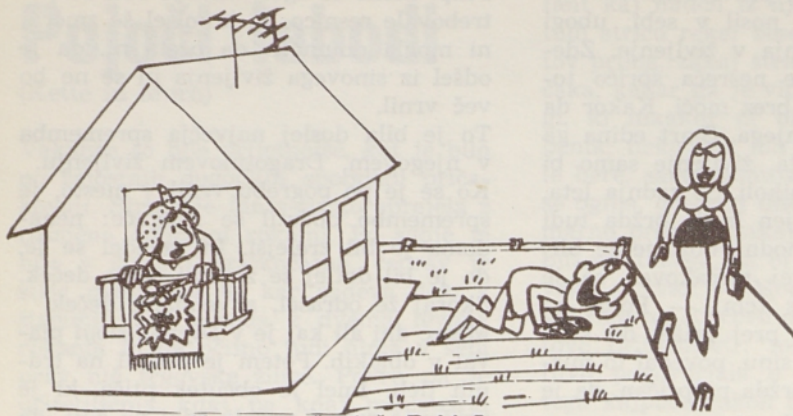
A to so bile samo besede, porojene iz kratkega navdušenja. Morebiti tudi nekoliko iz domotožnih spominov na minulo pomlad. V resnici ni bilo nikogar, ki bi bil pripravljen »spet kaj začeti«. Tudi on, Dragotin Zagorski, ni storil ničesar.

In *Sloga* pravzaprav ni utonila v neslogi. Ne, nikakor ne. Saj ni prišlo med njimi, Slogaši, do razdora.

Samo njen čas je minil. To je bilo tisto. In vsi so čutili, vedeli, da spomladi, ki poraja takšne žareče cvetove, ne prikličesh več nazaj.

Nikoli več.

Odlomek iz prvega dela biografskega romana Mimi Malenškove »Pojoči labodi«, ki govori o slovenskih pesnikih, modernistih, Dragotinu Ketteju in Josipu Murnu. Prvi del knjige (o Dragotinu Ketteju), od koder je tudi pričujoči odlomek, je pred nedavnim izšel pri Državni založbi Slovenije v Ljubljani.

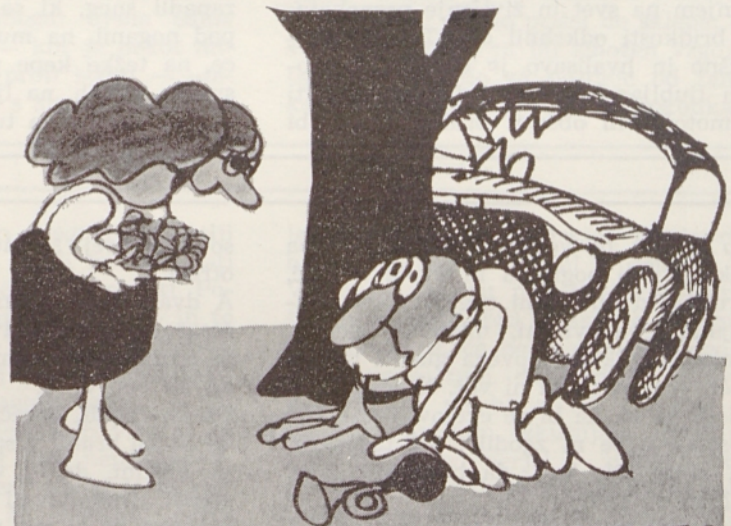
— Kaj pa počenjaš, Polde?
 — Pssst, poslušam če gladiole že rastejo.

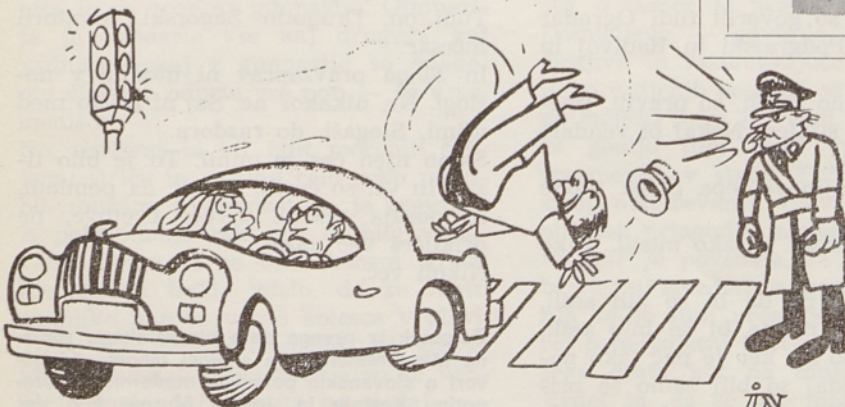
BREZ BESED

— Kako to, da v soboto nisi prišel na občni zbor copatarjev v Zalog, kot sva se domenila?
 — Saj bi bil rad šel, pa me žena ni pustila. Je rekla, da ne mara copatarja za moža!

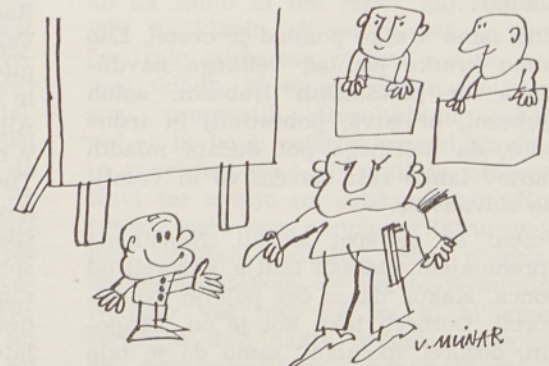

— ALI TUDI VI NABIRATE TROBENTICE ?

— Zbil si ga!
 — Prekleteo, pa ravno konec meseca!

IN
 1971

— Kaj so naredili stari Slovani najprej, ko so prišli na Jadransko morje?
 — Najprej so si izbrali najlepše parcele za vikend hišice.

v. MINAR

Dolenjske toplice

Obiščite Zdravilišče Dolenjske Toplice, ki vam zagotavljajo:

- uspešno zdravljenje vseh vrst kroničnega revmatizma, ginekoloških obolenj (vnetja), stanje telesne in duševne izčrpanosti;
- rekreacijo, gostinsko-turistične storitve, solidne cene.

Termalna voda 37° C, sodobna medicinska sredstva

Zdravilišče obratuje vse leto.

Rojaki, obiščite nas!

Trgovsko podjetje na veliko in malo
LJUBLJANA, TRUBARJEVA C. 29
Telefon 316-441, p. p. 478

Nudimo vrvi, vrvice in druge podobne izdelke in se Slovencem na tujem toplo priporočamo.

IZBERITE BANKO

GORENJSKO KREDITNO BANKO

KI JE TUDI VAŠA DOMAČA

V SODELOVANJU Z GORENJSKO KREDITNO BANKO POVEČUJETE MOŽNOSTI, ZATO ODPRITE DEVIZNI RAČUN PRI ENI POSLOVNIH ENOT GORENJSKE KREDITNE BANKE NA BLEDU, JESENICAH, V KRANJU, RADOVLJICI, SKOFJI LOKI IN TRZICU.

DEVIZNI RAČUN PRI GORENJSKI KREDITNI BANKI VAM PRINAŠA KORIST:

— DODATEN DOHODEK — OBRETI 6 do 8 % na leto, od tega 5,5 do 7,5 % v devizah

— NEZGODNO ZAVAROVANJE,

— SODELOVANJE V VELIKIH NAGRADNIH ŽREBANJIH.

ODPIRANJE IN VODENJE DEVIZNIH RAČUNOV JE ENOSTAVNO, SOLIDNO, BREZPLAČNO IN V NAJVEČJI TAJNOSTI.

GORENJSKA KREDITNA BANKA NUDI LASTNIKOM DEVIZNIH SREDSTEV MOŽNOST VARČEVANJA ZA STANOVANJE POD POSEBNIMI POGOJI.

OGLASITE SE V GORENJSKI KREDITNI BANKI, KJRE VAM BODO NAŠI STROKOVNI DELAVCI RADI POJASNILI VSE, KAR VAS ZANIMA OKROG DENARNIH ZADEV.

Koteks Tabus

Import-export Ljubljana

Telefon: h. c. 323 241
gen. direktor: 31 353
Brzjav: KOTO Ljubljana
Teleprinter: 31-298
Poštni predal 415

Predmet poslovanja podjetja je trgovanje na debelo.

Surove in predelane kože, vse vrste usnja, obutve, usnjena galanterija in konfekcija, umetno usnje, ščetine, dlake, volna, gumirana žima, krzna, kožni in usnjeni odpadki, industrijske maščobe, strojila in pomožna sredstva za usnjarsko in čevljarstvo industrijo.

ZASTOPSTVO INOZEMSKIH FIRM

Obiščite našo trgovino visoke mode »BOUTIQUE«, Miklošičeva c. 5
Ljubljana

POSLOVNO ZDRUŽENJE

modna hiša

LJUBLJANA - MARIBOR - OSIJEK

Ob nakupu pomladanske garderobe, si ne pozabite ogledati Modne hiše v Ljubljani in Mariboru, ki vam nudi bogat asortiment otroške, moške in damske konfekcije.

Prosveta

Glasilo Slovenske narodne podporne jednote

JE NAJBOLJ RAZŠIRJEN SLOVENSKI ČASOPIS V ZDRUŽENIH DRŽAVAH AMERIKE.

IZHAJA VSAK DAN RAZEN SOBOT, NEDELJ IN PRAZNIKOV.

ROJAKI V AMERIKI, NAROČITE SVOJ DNEVNIK!

Prosveta

2657 — 59 So Lawndale Ave

CHICAGO, Illinois 60632 USA

mali oglasi mali oglasi mali oglasi mali oglasi

UGODNO PRODAM visoko pritlično stanovanje s kopalnico, obnovljeno, vseljivo, z lepim vrtom, 200 metrov od ceste v Vrnskem, Savinjska dolina. Oglasite se na naslov:

Majda Flajšman 61234 Mengeš, Proletarska 2
Jugoslavija

GOSTILNO na izredno turistično prometnem kraju v Savinjski dolini zaradi starosti prodam. Gostilna ima stoletno tradicijo, objekt pa je izredno ohranjen. Med cesto in zgradbo je parkirni prostor, za gostilno teče Savinja. Resnim interesentom pošljem slikovno in drugo gradivo. Naslov: **Gostilna Sulcer, Letuš**
p. Smartno ob Paki

JUGOBANKA

**Jugoslovani,
izseljenci po svetu!**

Izkoristite bančne usluge, ki vam jih nudi JUGOBANKA s svojimi 13 podružnicami in 38 poslovnimi enotami v vseh republiških in poslovnih središčih Jugoslavije, z devetimi predstavništvi v inozemstvu ter z omrežjem korespondentskih odnosov z več kot tisoč inozemskimi bankami.

Če svoja devizna sredstva, namenjena za pomoč družini ali za kaj drugega, pošljete prek Jugobanke, bodo le-ta na najhitrejši in najbolj gotov način izplačana koristniku.

Ob povratku v domovino se za vse deviznodenarne posle kot odkup in prodaja denarja, travelers in drugih bančnih čekov ter kreditnih pisem obrnite na katerokoli poslovno enoto Jugobanke, na tisto, ki vam je krajevno najbližje in vaša zahteva bo hitro in kvalitetno izpolnjena.

Če želite svoje prihranke ekonomično hraniti, odprite devizni račun pri eni od bančnih poslovnih enot, ki daje naslednje obresti:

6 % v devizah,

7,5 % v devizah na vloženo glavnico, vezano dlje od 13 mesecev.

Vloge so tajne in nedotakljive, zanje jamči Federacija. Devizni račun lahko odpro jugoslovanski izseljenci ne glede na to, kakšno državljanstvo imajo.

Na podlagi svojih deviznih prihrankov, lahko dobite dinarske kredite za nakup stanovanj pod ugodnimi pogoji. Z denarjem vašega deviznega računa lahko plačujete v Jugoslaviji in inozemstvu tako, da obvestite banko o vaših željah ali da pridete osebno.

Če imate redne obveznosti za plačevanje (vračanje posojila, zavarovanje, alimentacije itd.) izvolite dati nalog Jugobanki in ona bo za vas opravila izplačila iz vašega deviznega računa redno v danih rokih.

Za vse potrebne informacije se obrnite na eno od poslovnih enot Jugobanke ali na njena predstavništva v tujini.

Centrala v Beogradu, Ul. 7. Jula 19. — 21.

Podružnica v Beogradu, Maršala Tita 11.

Podružnica v Zagrebu, Jurišičeva 22.

Podružnica v Ljubljani, Titova 32, kakor tudi v Sarajevu, Skopju, Novem Sadu, na Reki, v Splitu, Titogradu in Kosovski Mitrovici.

PREDSTAVNIŠTVA V INOZEMSTVU:

NEW YORK:

Yugoslav Bank for Foreign Trade
Representative office
500 Fifth Avenue, Room No. 2133
NEW YORK, N. Y. 10036
Phone: BRYANT 9-4251-2

LONDON:

Yugoslav Bank for Foreign Trade
Representative office
Winchester House, 77 London Wall
London, E. C. 2
Phone: 01-588-7860

PARIS:

Banque Yougoslave pour le Commerce
Exterieur
Bureau de Représentation
40, Rue de Francois Ier
PARIS 8-e
Phone: 225-69-29

MILANO:

Banca Jugoslava per il Commercio
Estero
Ufficio de Reppresentanza
Via Fatebenefratelli 15/IV
MILANO 20121
Phone: 666-695

FRANKFURT/M:

Jugoslawische Bank für
Aussenhandel
Repräsentanz Frankfurt/M
Kaiserstrasse 5/V
6 FRANKFURT/M
Phone: 28-59-57

MOSCOW:

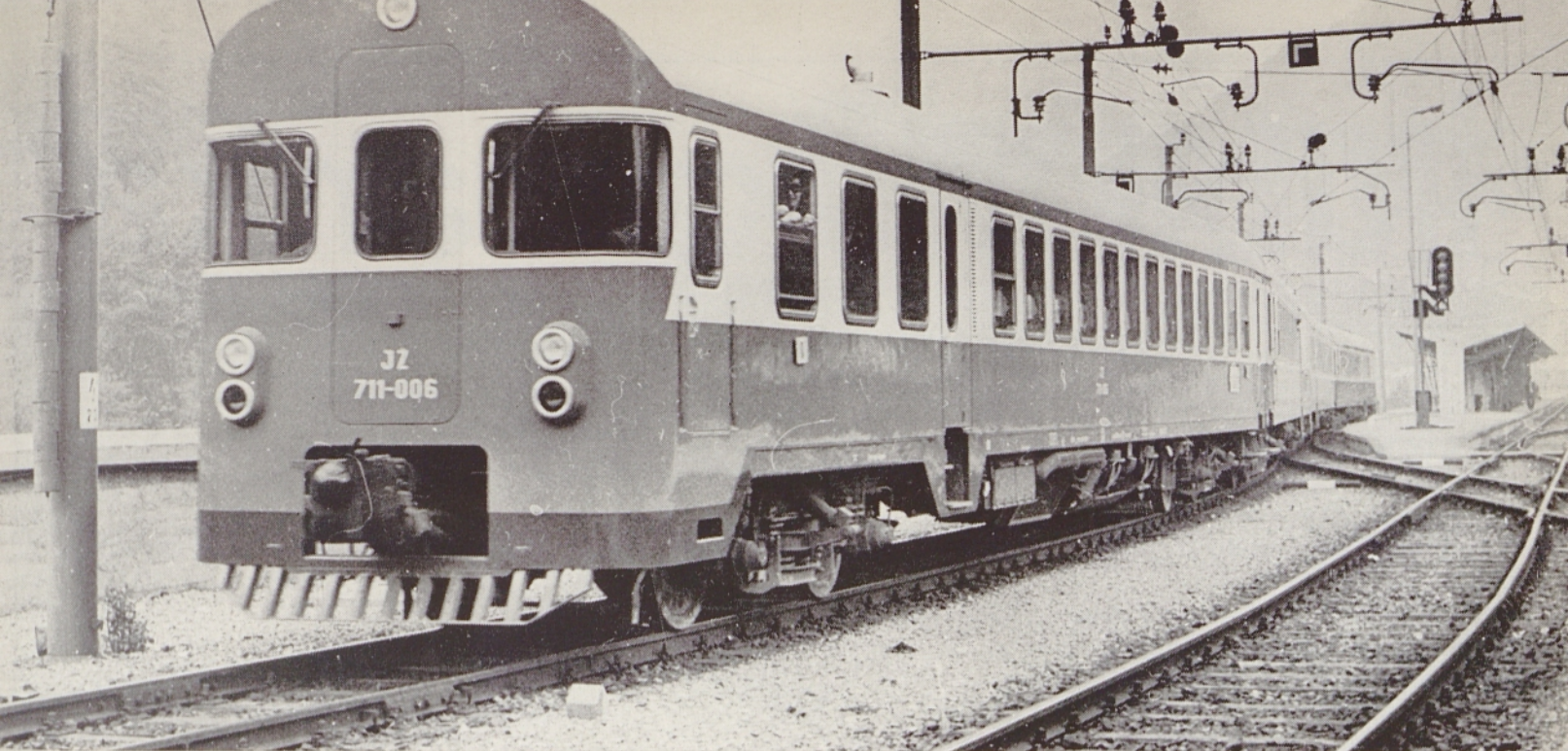
B. Ordinka 72
MOSCOW
Phone: 233-86-67

PRAHA:

Zastupitelstvo Yugobanky
Havanska 8/III
PRAHA 7
Phone: 376-618

TRIPOLI:

P. O. B. 1087
TRIPOLI (Libya)
Phone: 39-556

TURISTIČNO TRANSPORTNI BIRO

ZDRUŽENO
ŽELEZNIŠKO
TRANSPORTNO
PODJETJE
LJUBLJANA

s poslovalnicami v Ljubljani, Mariboru, Celju, Pulju in Postojni

- posreduje vse informacije o železniškem transportnem prometu,
- prireja skupinske izlete po Jugoslaviji in v inozemstvo,
- organizira posebne vožnje z motornimi vlaki, posebnimi vlaki in s posebnimi vagoni,
- prodaja železniške vozne karte, spalnike in ležalnike na domačih in tujih progah,
- rezervira sedeže in oddelke v vlakih,
- preskrbi potne liste in vizume ter menja tujo valuto,
- nudi vse ostale turistične storitve.

FERŠPED, specializirana železniška špedicija

- posreduje vse informacije za prevoze blaga,
- organizira vse špeditorske storitve pri blagovnih prevozih.

POSEBEJ VAM PRIPOROČAMO:

- naše poslovne vlake, ki vam zagotavljajo zelo hiter in udoben prevoz na relacijah Ljubljana—Beograd, Pula—Zagreb, Maribor—Rijeka, Ljubljana—Split. Ti vlaki imajo pri vožnji prednost pred vsemi drugimi;
- avtovlake, ki povezujejo severno Evropo z Ljubljano, v notranjem prometu pa še Ljubljano s Splitom, Beogradom in Pločami.
Potovanje z avtovlaki je udobno in hitro, na cilj pa boste prišli brez truda in spočiti.

Ob obisku svoje domovine prepustite skrb za organizacijo prevoznih, turističnih in špeditorskih storitev našim za to specializiranim organizacijam.

Ljubljanska banka

**pravi
naslov
za
denarne
zadeve**

